

Lubuskie Pismo Literacko-Kulturalne

Pro Libris

Numer specjalny / Sonderausgabe Zielona Góra 2014 ISSN 1642-5995 Nr indeksu 370754

Biblioteka jako trzecie miejsce. Doświadczenia i wyzwania partnerów,
Lubuskie – Powiat Görlitz, Saksonia

Die Bibliothek als ein dritter Ort. Erfahrungen und Herausforderungen von Partnern,
Lubusker Wojewodschaft – Landkreis Görlitz, Sachsen

Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska – Saksonia 2007-2013, oraz budżetu państwa

Inwestujemy w waszą przyszłość

Das Projekt wird Mitteln des Europäischen Fonds für Regionale Entwicklung im Rahmen des Operationellen Programms der grenzübergreifenden Zusammenarbeit Polen – Sachsen 2007-2013, Small Projekt Fund und nationalen Haushaltsmitteln konfinanziert Netzwerkprojektfonds

Europäischer Union. Europäischer Fonds für regionale Entwicklung: **Investion in Ihre Zukunft** / Unia Europejska. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego: **Inwestujemy w waszą przyszłość**

Lubuskie Pismo Literacko-Kulturalne

Pro Libris

Lubuskie Pismo Literacko-Kulturalne Pro Libris 2014
Numer specjalny / Sonderausgabe
Biblioteka jako trzecie miejsce. Doświadczenia i wyzwania partnerów,
Lubuskie – Powiat Görlitz, Saksonia
Die Bibliothek als ein dritter Ort. Erfahrungen und Herausforderungen von Partnern,
Lubusker Wojewodschaft – Landkreis Görlitz, Sachsen

© Copyright by Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. C. Norwida, Zielona Góra 2014

Redaktor naczelny / Chefredakteur
Andrzej Buck

Redaktor graficzny / Grafische Gestaltung
Magdalena Gryśka

Sekretarz redakcji / Redaktionssekretärin
Ewa Mielczarek

Współpraca / Zusammenarbeit
Małgorzata Grelak

Fotografie / Fotos:
Archiv Kultur-u. Weiterbildungsgesellschaft mbH (KuWeit), archiwum WiMBP im. C. Norwida

Wydawca / Herausgeber
Pro Libris – wydawnictwo Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. C. Norwida

Opracowanie graficzne, skład komputerowy / Grafische Gestaltung und Layout
Firma Reklamowa GRAF MEDIA

Druk i oprawa / Druck und Binden
LIGATURA
Nakład – 300 egz. / Auflage – 300 Ex.

ISSN 1642-5995
Nr indeksu 370754

Adres redakcji / Redaktionsadresse:
WiMBP im. C. Norwida, al. Wojska Polskiego 9, 65-077 Zielona Góra (z dopiskiem Pro Libris)
tel. 603 610 906, 68 45 32 637, e-mail: prolibris@wimbp.zgora.pl
www.wimbp.zgora.pl, www.prolibris.net.pl

Pro Libris

Spis treści

Małgorzata Grelak , Międzynarodowa Konferencja Miast i Regionów Partnerskich „Biblioteka jako trzecie miejsce. Doświadczenia i wyzwania partnerów”, Lubuskie – Powiat Görlitz, Saksonia, Zielona Góra 15-17 października 2013 (Internationale Wissenschaftliche Konferenz von Bibliotheken aus Partnerstädten und –regionen „Die Bibliothek als ein dritter Ort. Erfahrungen und Herausforderungen von Partnern“ Lubusker Wojewodschaft – Landkreis Görlitz, Sachsen, Zielona Góra 15. – 17. Oktober 2013)	4
Christian–Weise–Bibliothek (Biblioteka im. Christiana Weise)	10
Bärbel Wienrich , Wo Kultur und Handel zusammen wachsen (Tu, gdzie kultura rośnie wraz z handlem)	26
Ines Thoerner , Pfauenaugen unter Denkmalschutz. Umbau und Erweiterung der Görlitzer Stadtbücherei und Lesehalle (Pawie oka jako zabytki pod ochroną. Przebudowa i poszerzenie biblioteki miejskiej i czytelnia w Görlitz)	29
Joanna Wawryk , Pro Libris – nie tylko wydawnictwo (Pro Libris – nicht nur ein Verlag)	44
Alicja Lipińska, Maria Radziszewska , Praktyka „trzeciego miejsca” czyli oferta dla użytkownika biblioteki realizowana przez Dział Zbiorów Specjalnych WiMBP w Zielonej Górze („Der Dritte Ort” – ein Angebot der Sondersammlung der Wojewodschafts- und Stadtbibliothek in Zielona Góra für Besucher der Bibliothek)	49
Anna Polus , Czego lubuskie biblioteki (nie)muszą zazdrościć norweskim i niemieckim instytucjom – głos w dyskusji (Um was lubusker Bibliotheken norwegische und deutsche Institutionen (nicht) beneiden müssen – ein Wort in der Diskussion)	56
Dorota Kaczmarek , Salon literacki jako „trzecie miejsce” (Der Literarische Salon als der „dritte Ort”)	64

Małgorzata Grelak

Międzynarodowa Konferencja Miast i Regionów Partnerskich „Biblioteka jako trzecie miejsce. Doświadczenia i wyzwania partnerów”, Lubuskie – Powiat Görlitz, Saksonia

Zielona Góra 15-17 października 2013

Przy udziale partnera niemieckiego i w ramach Międzynarodowego Sympozjum Naukowego odbyło się polsko-niemieckie spotkanie. Zaczynem była idea ponadregionalnego spotkania bibliotekarzy i sprawowania współczesnych teorii socjologicznych, jak postrzegana jest dzisiaj i jak funkcjonuje biblioteka po obu stronach granicy.

Naszego niemieckiego partnera: Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft mbH w Löbau poznaaliśmy poprzez naszego sąsiada z Zittau – Christian Weise Bibliothek i jego szefową – sympatyczną panią Carolę Becker. Ona zorganizowała pierwsze spotka-

Baner reklamujący Konferencję na budynku WiMBP

Małgorzata Grelak

Internationale Wissenschaftliche Konferenz von Bibliotheken aus Partnerstädten und – regionen „Die Bibliothek als ein dritter Ort. Erfahrungen und Herausforderungen von Partnern“ Lubusker Wojewodschaft – Landkreis Görlitz, Sachsen

Zielona Góra 15. – 17. Oktober 2013

Das internationale polnisch-deutsche Treffen hat mit Teilnahme von dem deutschen Partner und in Rahmen des Internationalen Wissenschaftlichen Symposiums stattgefunden. Ein Ursprung war eine Idee von überregionalem Treffens von Bibliothekaren und Prüfung von gegenwärtigen soziologischen Theorien. Wie man heute Bibliothek wahrnimmt und wie sie heute in den beiden Ländern funktioniert.

Wir haben unseren deutschen Partner: Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft mbH in Löbau (Ku-Weit) mit Hilfe unserer Nachbarbibliothek aus Zittau Christian Weise Bibliothek und ihre Leiterin Carola Becker kennengelernt. Frau Becker hat unser erstes Treffen in Sachsenland organisiert. Nach einleitendem Höflichkeitstausch hat sich erwiesen, dass wir mehr Gemeinsamkeiten haben, als ob es zu sein scheint. Der Geschäftsführer von Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft Herr Peter Hesse hatte sich für unseres Projekt und von uns vorgestellten Realisierungsplan interessiert.

Ein separates Thema ist Entstehung von der Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft mit begrenzter Haftung in Löbau. Es wurde dank der Kreativität und Engagement von dem Vorgänger – ehemaligen Direktor, welcher Kultureinrichtungen der Land-

nie po drugiej stronie Nysy. Po wstępnej wymianie uprzejmości okazało się, że mamy ze sobą więcej wspólnego, niżby się mogło wydawać. Szefa „Kuwejtu”, jak pieszczotliwie od skrótu Ku-Weit nazwaliśmy partnera – pana Peter Hesse zainteresował nasz projekt i przedstawione przez nas plany jego realizacji.

Osobnym zagadnieniem jest powstanie Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft in Löbau. Dokonano tego dzięki inwencji i zaangażowaniu poprzedniego szefa zarządzającego jednostkami kulturalnymi okręgu Görlitz-Löbau. Skupione zostały we wspólnej strukturze powiatu Löbau-Zittau i pod wspólnym zarządem rozmaite zasoby kulturalne. Z tego miejsca zarządza się takimi jednostkami, jak powiatowa szkoła muzyczna, uniwersytet ludowy, biblioteki, centrum medialno-pedagogiczne, bursy szkolne, a także specyficzny i podlegający specjalnym regulacjom Dom Soli, tzw. Salzhaus w Zittau. Jest to pięknie odrestaurowany kilkupiętrowy budynek, który służył przez wieki jako spichlerz solny, a obecnie stał się kulturalny centrum Zittau; miejscem spotkań jego mieszkańców – m.in. w bibliotece.

Wspólne finansowanie i możliwość sterowania środkami pieniężnymi powoduje zwiększenie potencjału podległych jednostek.

Z uwagi na pełnią rolę Ku-Weit stał się merytorycznym partnerem biblioteki w realizowanym projekcie.

Podczas wizyty w bibliotece w Zittau mogliśmy zobaczyć potężny zasięg działania biblioteki, także jako biblioteki objazdowej na łożycach – udostępniającej księgozbiór od okolic Cottbus na północy do okolic Zittau na południu, przedzielonych granicą administracyjną dwóch Landów: Saksonii i Brandenburgii.

Po wielowątkowych i długotrwałych przygotowaniach, konsultacjach z partnerem i rozmowach, byliśmy gotowi do realizacji naszego przedsięwzięcia: spotkania bibliotekarzy z Lubuskiego, z powiatu Löbau-Zittau oraz znawców tematu, naukowców.

Mogliśmy podzielić się z gośćmi doświadczeniami, zebrać informacje, poznać specyfikę i realia pracy bibliotek u sąsiada, pokazać to mieszkańcom obu regionów – Lubuskiego i powiatu Löbau-Zittau. Podczas oficjalnych paneli dyskusyjnych mieliśmy okazję

Panel dyskusyjny z udziałem dra A. Bucka
Eine Podiumsdiskussion mit Teilnahme von Dr. Andrzej Buck

kreis Görlitz – Löbau leitete. In einer gemeinsamen Struktur der Landkreis Löbau-Zittau und unter gemeinsamer Leitung wurden verschiedene kulturelle Ressourcen versammelt. Von diesem Ort werden folgende Einheiten verwaltet, wie Kreismusikschule Dreiländereck, Volkshochschule Dreiländereck, Bibliotheken, Medienpädagogisches Zentrum Löbau, Wohnheime Oberlausitz, als auch ein spezifisches Salzhaus Zittau, das speziellen Regelungen unterliegt. Es ist ein mehrgeschossiges, renoviertes und restauriertes Bauwerk, das viele Jahrhunderten als Salzspeichler diente und heute Kulturzentrum Zittau wurde, als Bürger Treffpunkt - u.a. in der Bibliothek.

Gemeinsame Finanzierung und eine Möglichkeit die Finanzmittel zu steuern verursachen Erhöhung der Leistungsfähigkeit von unterstellten Einrichtungen.

In Bezug auf gefüllte Rolle wurde Ku-Weit der sachliche, professionelle Partner der „Norwid Bibliothek“ (Öffentliche Regional- und Stadtbibliothek namens C. Norwid in Zielona Góra) in dem durchgeführten Projekt geworden.

Während eines Besuches in der Christian-Weise Bibliothek in Zittau hatten wir Gelegenheit einen riesigen Umfang von Handlungen der Bibliothek, auch als einer Lausitzer Fahrbibliothek, die von der Cottbuser Gegend nördlich - aus bis Zittauer Gegend südlich Medienbestand ausleihen, sehen. Das Gebiet ist mit einer Verwaltungsgrenze von zwei Bundesländern Sachsen und Brandenburg geteilt.

Nach handlungsreichen und langen Vorbereitungen, Konsultationen mit dem Partner und Besprechungen werden wir zur Durchführung unserer Un-

porozmawiać, jak również mniej oficjalnie – wymienić myśli i spostrzeżenia, podzielić się wrażeniami.

Powiodło się! Zostały zrealizowane wszystkie punkty programu. Uczestnicy z Nysy i z Lubuskiego wyjechali zadowoleni i z bagażem doświadczeń.

Goście z powiatu Löbau Zittau przestali swoje referaty i prezentacje.

Spotkali się w wieczór poprzedzający otwarcie konferencji. Był czas na rozmowy, potwierdzanie szczegółów.

Konsultowany z partnerem i uzupełniany wielokrotnie program konferencji powstawał długo, partner zdążył nauczyć się go niemal na pamięć. Niezależnie od tego wysłaliśmy partnerowi wraz z plakatami także program spotkania i zaproszenia.

Napięcie nieznacznie opadło po zakończeniu pierwszego dnia. W jego zakres wchodziło zarejestrowanie uczestników i słuchaczy, przekazanie materiałów i teczek konferencyjnych, rozdanie odbiorników do wysłuchania tłumaczenia słów padających z Sali Dębowej, głównym miejscu konferencji.

Sprawdzenie, czy wszyscy dojechali, mają programy, znają swoje miejsca zakwaterowania, czy dotarli wynajęci tłumacze, czy wszyscy prelegenci przekazali prezentacje.

W imieniu gospodarza wszystkich gości i patronów przywitała Anna Polus, zastępca dyrektora Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. C. Norwida, podkreślając, że niniejsze wydarzenie może się odbywać dzięki środkom euroregionalnym, z Funduszu Małych Projektów, w ramach programu operacyjnego współpracy TRANSGRA-

Siedziba organizatora Konferencji – WiMBP im. C. Norwida
Sitz des Konferenzorganisators – Norwid-Bibliothek namens C. Norwid

ternehmung bereit: des Treffens von Bibliothekaren und Bibliothekarinnen aus Lubusker Wojewodschaft, Landkreis Löbau-Zittau, Fachleuten und Forschern.

Wir könnten mit unseren Gästen Erfahrungen tauschen, Informationen sammeln, Eigentümlichkeit und Realien der Bibliothekarbeit in dem Nachbarland zu kennenlernen und das Alles dem Bürgern von beiden Partnerregionen Lubusker Land und Landkreis Löbau-Zittau zeigen. Während offiziellen Podiumsdiskussionen hatten wir Gelegenheit zu sprechen, aber auch inoffiziell Meinungen tauschen und Bemerkungen machen, Empfindungen teilen.

Es hat gelungen! Es wurden alle Programmpunkte durchgeführt. Die Teilnehmer von Nachbarland Sachsen (Euroregion Neiße) und Lubusker Wojewodschaft sind nach Hause mit vielen Erfahrungen und zufrieden gefahren.

Die Gäste aus Landkreis Löbau - Zittau haben uns ihre Vorträge und Präsentationen zugeschickt.

Wir haben uns an einem Abend vor Konferenzbeginn zusammengetroffen. Wir hatten Zeit für Gespräche und um Details zu bestätigen.

Das mit dem deutschen Partner konsultierte und mehrmals ergänztes Konferenzprogramm entstand sehr lange Zeit und der Partner kannte es beinahe auswendig. Unabhängig davon haben wir vor der Konferenz dem Partner - mit Postern auch Programm des Treffens und Einladungen zugeschickt.

Die Anspannung war glücklicherweise, nach Beendigung des ersten Tages ein bisschen geringer. An dem Tag wurden Teilnehmer und Zuhörer registriert, ihnen wurden Konferenzmaterialien und Mappen überreicht, sie haben Empfangsgeräte zu simultan Übersetzungen von allen Texten bekommen, die im Konferenzhauptsaal – „Dębowa“ stattgefunden haben.

Es wurde geprüft, ob Alle angekommen sind, ob sie ihre Programmversionen haben, ihre Übernachtungsplatz kennen, ob Sprachbetreuer und Dolmetscher gekommen sind, auch ob jeder Redner sein Vortrag uns gegeben hatte.

Im Namen von Gastgeber der Norwid-Bibliothek hatte Anna Polus, Stellvertreterin des Direktors von Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. C. Norwida (Norwid-Bibliothek) Gäste und Patro-

NICZNEJ Polska – Saksonia 2007-2013. Zgromadzeni w Sali Dębowej mieli okazję wysłuchać pozdrowień przekazanych przez Wojewodę Lubuskiego i przez Marszałka Województwa, wysłuchać wykładu inauguracyjnego gościa specjalnego konferencji z biblioteki amerykańskiej w Kalifornii USA, a następnie wykładów i prezentacji znamienitych gości z naszego kraju: profesora Jana Malickiego z Uniwersytetu Śląskiego, jednocześnie dyrektora Biblioteki Śląskiej, dr Justyny Jasiewicz z Uniwersytetu Warszawskiego, od kilku lat zgłębiającej i opisującej zjawisko trzeciego miejsca w bibliotece. Wystąpień i przemówień było w tym dniu tak wiele, że ze względu na ograniczenia czasowe nie doszło do wystąpienia ze swoim referatem dr. Andrzeja Bucka. Zainteresowani mieli okazję zapoznać się z treścią wystąpienia zamieszczoną w internecie.

Informacja o współfinansowaniu konferencji ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego: Inwestujemy w waszą przyszłość, w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska – Saksonia 2007-2013 oraz z budżetu państwa, „Pokonywać granice poprzez wspólne inwestowanie w przyszłość”, podawana codziennie podczas konferencji, w formie komunikatu. Na scenie w Sali Dębowej, gdzie występowali prelegenci i goście honorowi ustawiony był roll-up z informacją o konferencji i współfinansowaniu z EFRR. Informacja taka była również umieszczona na slajdach prezentujących wystąpienia prelegentów.

15 października o godzinie 17.00 odbywało się uroczyste odsłonięcie Ławeczki Norwida z udziałem zaproszonych gości i uczestników konferencji. Natomiast po tym wydarzeniu w Sali Dębowej miała miejsce kolejna odsłona Zielonogórskiego Salonu Poezji, „Cyprian Norwid *Daj mi wstążkę błękitną*”. Odczytano fragmenty listów, wiersze i poematy Cypriana Norwida.

Na zakończenie dnia inaugurującego konferencję w Palmiarni zorganizowana została kolacja. Goście mogli również obejrzeć mieszczącą się tam mediatekę Szklana Pułapka – filię Biblioteki Norwida.

Kolejny dzień zaliczyć należy również do obfitych we wrażenia. Wysłuchano w skupieniu wystąpień

Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy we Wschowie
Öffentliche Stadt- und Gemeindebibliothek in Wschowa

nen begrüßt. Sie hatte betont, dass das Ereignis dank Mitfinanzierung von Kleinprojektfonds (KPF) im Rahmen des Operationellen Programms der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit Sachsen – Polen 2007-2013 stattfinden konnte. Die in dem „Dębowa“ Saal versammelte Personen hatten Gelegenheit Begrüßungen von Lubusker Wojewode und Wojewodschaftsmarschall, auch Eröffnungsvortrag einen speziellen Gastes der Konferenz, aus amerikanischen Bibliothek in Kalifornien, USA zu hören. Danach folgten Vorträge von anderen namhaften polnischen Gästen: Professor Jan Malicki von – Uniwersytet Śląski und gleichzeitig Direktor von Biblioteka Śląska in Katowice, Dr. Justyna Jasiewicz von Uniwersytet Warszawski, die seit einigen Jahren Phänomen des dritten Ortes in der Bibliothek forscht. Es gab an diesem Tag so viele Auftreten und Vorträge, dass es keine Zeit für Vortrag von Herrn Dr. Andrzej Buck reichte. Inhalt der Rede wurde im Internet publiziert.

Jeden Tag während der Konferenz wurde in Gestalt von Verlautbarung, Information veröffentlicht, von Mitfinanzierung aus Mitteln der Europäischen Regionalentwicklungsfond: Wir investieren in Eure Zukunft, in Rahmen des Operationellen Programms der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit Sachsen – Polen 2007 und des Staatsbudgets „Grenze Überschreiten durch gemeinsame Investierung in die Zukunft“. Auf der Bühne des „Dębowa“ Saals, wo Redner und Ehrengäste Auftreten präsentierten wurde Roll-Up gestellt, das Information von Mitfinanzierung der Konferenz aus der EFRE beinhaltet hatte. Solche Information wurde auch auf Dias mit Auftreten gezeigt.

gości z powiatu Löbau-Zittau i lubuskich praktyków bibliologii – pracowników bibliotek.

Zajmującą okazała się prezentacja z Zittau przedstawiającą trójstronną współpracę transgraniczną Czechi – Niemcy – Polska. W jej ramach biblioteki z Liberca, Jeleniej Góry i Zittau realizują wiele ciekawych projektów. Biblioteka z Zittau współpracuje z muzeum i innymi instytucjami kultury w swoim regionie, organizuje wiele akcji aktywizujących dzieci i młodzież. Pierwszy etap to opracowanie Roczne-go Planu Pracy dla bibliotek trzech krajów, co dwa lata organizowany jest międzynarodowy kongres bibliotek. Od kilku lat prowadzony jest międzynarodowy konkurs plastyczny „Rzepiór, Krabat – czy ich znacie?”.

Pozyskiwane są również środki zewnętrzne na realizację projektów. Można stwierdzić, że dzięki staraniom bibliotekarzy i kierownictw Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft mbH, biblioteki z powiatu Löbau są ciekawym „trzecim miejscem”.

Ze strony polskiej prezentacji na temat Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Marii Grzegorzewskiej dokonała pani dyrektor Marzena Szafińska-Chadała. Spełniająca rolę specjalistycznego centrum, służącego potrzebom i rozwojowi oświaty i wychowania w zakresie kształcenia, dokształcania i doskonalenia kadr oświatowych i środowisk pedagogicznych, biblioteka ta jest również realizatorką wielu ciekawych przedsięwzięć, jak np. wystawy poświęconej życiu i dorobkowi filmowemu Marilyn Monroe.

W tym dniu konferencji przedstawicielem gospodarza był dr Dawid Kotlarek ze swoją prezentacją na

Am 15. Oktober 2013 um 17.00 Uhr hatte feierliche Enthüllung der Norwid-Bänkchen stattgefunden. Es war mit Teilnahme von eingeladenen Gästen und Konferenzteilnehmern. Hingegen nach diesem Ereignis hat in „Dębowa” Saal eine Reihe von Zielonogórski Salon Poezji „Cyprian Norwid *Daj mi wstążkę błękitną*” / Poesiesalon von Zielona Góra: Cyprian Norwid „...daj mi wstążkę błękitną / stattgefunden. Es wurden Brieffragmente und Poesie von Cyprian Norwid vorgelesen.

Am Ende des Eröffnungstages war im Palmenhaus ein Dinner organisiert. Die Konferenzgäste konnten dort auch die Medienbibliothek „Mediateka *Szklana Pułapka* – einer Filiale von der Norwid-Bibliothek besichtigen

Der folgende Tag war auch sehr beeindruckend. Man könnte Auftreten von Gästen aus Landkreis Löbau-Zittau und Lubusker Praktiker des Bibliothekswesens – Bibliotheken Mitarbeiter hören.

Fesselnd und interessant war Präsentation von Zittauer Bibliothek, die grenzüberschreitende Zusammenarbeit im Dreiländereck Tschechien – Deutschland – Polen beschrieben hatte. In Rahmen der Kooperation führen die Bibliothek aus Liberec, Jelenia Góra und Zittau viele interessante Projekte durch. Die Zittauer Bibliothek arbeitet mit Museum und anderen Kulturinstitutionen der Region zusammen, sie organisiert zahlreiche Aktionen, die Kinder und Jugend aktivieren und motivieren. Erste Etappe ist eine Vorbereitung und Bearbeitung von Jahresplan der Bibliotheken Arbeit aus Dreiländereck. Jedes zweite Jahr wird internationaler Bibliotheken Kongress organisiert. Seit einigen Jahren organisieren die drei zusammenarbeitenden Bibliotheken einen internationalen plastischen Wettbewerb „Rzepiór, Krabat – kennt ihr die?”.

Dritte Mittel werden auch gewonnen um die Projekte zu realisieren. Man kann behaupten, dass dank der Bemühungen von Bibliothekaren und Bibliothekarinnen und Leitung der Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft mbH, die Bibliotheken aus Landkreis Löbau – Zittau der **interessante dritte Ort sind**.

Von der polnischen Seite wurde Präsentation der Pädagogische Biblioteka Wojewódzka namens Maria

Jedno z wnętrz wschowskiej biblioteki

temat „miejsca trzeciego” w wirtualnej przestrzeni WiMBP im. C. Norwida w Zielonej Górze.

Ostatni dzień konferencji był dniem typowo studyjnym. Uczestnicy mieli okazję zwiedzić nowo otwartą bibliotekę Uniwersytetu Zielonogórskiego, wysłuchać referatu jej dyrektorki, pani Ewy Adaszyńskiej i wziąć udział w wernisazu wystawy inauguracyjnej działalności Galerii tejże biblioteki uniwersyteckiej pn. *Cztery postawy wobec grafiki*, z udziałem artystów plastyków, Jana Berdyszaka, Marka Glinkowskiego, Macieja Kuraka, Zbigniewa Sałaja.

Goście zza Nysy poza Zieloną Górą mogli zobaczyć również część naszego regionu w południowej części województwa lubuskiego. Zabraliśmy ich w jesienną podróż do Wschowy. Tam zwiedziliśmy kolegium jezuickie, gdzie po remoncie i renowacji znalazła swoją siedzibę Biblioteka Miasta i Gminy Wschowa. Czytelnicy i odwiedzający nie chcą opuszczać jej murów. Tam bardzo się spodobały odrestaurowane z pietyzmem wnętrza, ciekawe rozwiązania łączące tradycję z nowoczesnością, przytulne pomieszczenia biblioteki dla najmłodszych.

Oficjalne pożegnanie gości odbyło się podczas uroczystej kolacji. Nawiązanych zostało wiele kontaktów bezpośrednich pomiędzy bibliotekarzami niemieckimi i polskimi. Wszyscy mieli okazję przekonać się podczas dnia wystąpień naukowych, dnia wymiany doświadczeń bezpośrednich i dnia studyjnego, o prestiżu zawodu bibliotekarza, mogli podnosić swoje kwalifikacje zawodowe, współpracując przy organizacji konferencji, czy przygotowując wystąpienie.

Grzegorzewska von ihrer Direktorin Frau **Marzena Szafińska-Chadała** durchgeführt.

Diese Bibliothek erfüllt Rolle eines Fachzentrums, die Bildungsentwicklung und dem Bedarf im Bereich von Lehren, Weiterbildung, Ausbildung von Fachkader und pädagogischen Milieus dient. Sie realisiert auch viele interessante Unternehmungen, wie z. B. Ausstellung vom Leben, Arbeit und Filmwerke von Marilyn Monroe.

Ein Vertreter vom Gastgeber der Konferenz war an diesem Tag Dr. **Dawid Kotlarek** mit seiner Präsentation zum Thema Ein dritter Ort im virtuellen Raum der Norwid Bibliothek in *Zielona Góra*.

Der letzte Tag war typisch ein Studiums Tag. Die Teilnehmer hatten Gelegenheit die neue Universitätsbibliothek von Uniwersytet Zielonogórski zu besichtigen, Vortrag von ihrer Direktorin Frau Ewa Adaszyńska zu hören und an Eröffnung einer ersten Ausstellung *Cztery postawy wobec grafiki* in der Bibliotheksgalerie teilzunehmen. Daran haben plastische Künstler Professoren: Jan Berdyszak, Marek Glinkowski, Maciej Kurak, Zbigniew Sałaj teilgenommen.

Außer Zielona Góra konnten unsere deutsche Gäste aus Landkreis Löbau Zittau auch ein südlicher Teil von unserer Region sehen. Wir haben einen Herbstausflug nach Wschowa organisiert. Dort haben wir renoviertes Jesuitenkolleg besichtig, wo sich zur Zeit Bibliothek der Stadt und Gemeinde Wschowa befindet. Besucher die dort kommen, wollen das Bauwerk nicht verlassen und kehren immer wieder zurück. Die Innere wurde mit Genauigkeit wiederhergestellt, interessant wurde Geschichte mit Modernität verbunden. Kinderbibliothek ist sehr gemütlich. Und das gefällt.

Ein offizieller Abschiedsgruß hatte während eines feierlichen Abendessens stattgefunden. Es wurden viele direkte Kontakte zwischen den deutschen und polnischen Bibliothekaren angeknüpft. Alle hatten Gelegenheit sich während des wissenschaftlichen Tages, des Tages der direkten Erfahrungsaustausches, und des Studientages von dem Prestige des Bibliothekars Berufs zu überzeugen, während der Konferenzorganisieren oder Auftreten Vorbereitung konnten sie ihre Qualifikation verbessern.

Übersetzung – Małgorzata Grelak

Biblioteka im. Christiana Weise

Biblioteka Miejska i Powiatowa

Praca biblioteki wychodząca poza
granice miasta

Christian-Weise-Bibliothek

Stadt- und Kreisbibliothek

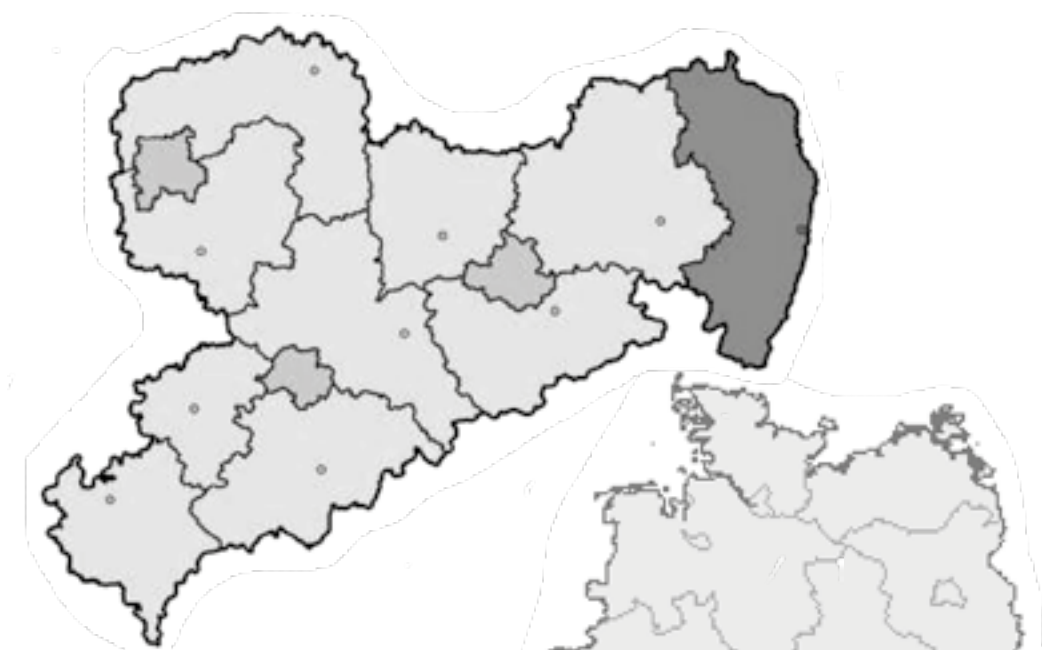
Bibliotheksarbeit über Stadtgrenzen
hinaus

Region

Położenie geograficzne regionu

Die Region

Geografische Lage der Region

Położenie powiatu w Saksonii
Lage des Landkreises im Freistaat Sachsen

Położenie powiatu w Niemczech
Lage des Landkreises in Deutschland

Powiat grodzki Görlitz

Mieszkańcy / Einwohner:
264.673 (Stand / stan na: 31.12.2012)

Gęstość zaludnienia / Bevölkerungsdichte:
126 Einwohner (mieszk.)/km²

Powierzchnia / Fläche:
2106 km²

Gminy / Gemeinden:
68, darunter / z tego 14 Städte / miast

Długość granicy z Polską /
Staatsgrenze zur Republik Polen:
ca. 128 km

Długość granicy z Czechami /
Staatsgrenze zur Tschechischen Republik:
ca. 65 km

Środek z północy na południe /
Nord-Süd-Mittel:
ca. 85 km

Środek ze wschodu na zachód /
Ost-West-Mittel:
ca. 30 km

Der Landkreis Görlitz

Miasta Zittau i Reichenbach (Żużyce Górne)

Zittau

- w sercu Europy
- pd.-wsch. Saksonia
- powiat grodzki Görlitz u zbiegu granic trzech państw: Niemiec, Czech i Polski

Die Städte Zittau und Reichenbach OL

Zittau

- im Herzen Europas
- Süd-Osten Sachsens
- Landkreis Görlitz am Dreiländereck Deutschland – Tschechien – Polen

Zittau von Osten gesehen, um 1800

- powierzchnia: łącznie 6674 ha
z tego: Zittau 1398 ha
dzielnice 5276 ha
centrum miasta
(„Zielony Krag”) 43,84 ha
- mieszkańcy 26.206 (stan na 2012)
- instytucje kultury: teatr, muzeum, zoo, biblioteka, szkoła muzyczna

Reichenbach (Łużyce Górne)

- w centrum powiatu grodzkiego Görlitz
- miasto + 14 dzielnic
- powierzchnia łącznie: 4300 ha
- mieszkańcy: 3849 (stan na 2012)
- instytucje kultury: biblioteka, muzeum, szkoła muzyczna

- Fläche: gesamt: 6674 ha
davon: Zittau 1398 ha
Ortsteile 5276 ha
Stadtzentrum
(im „Grünen Ring”) 43,84 ha
- Einwohner: 26.206 (Stand 2012)
- Kultureinrichtungen: Theater, Museum, Tierpark, Bibliothek, Musikschule

Reichenbach OL

- im Zentrum des Landkreises Görlitz
- Stadt + 14 Ortsteile
- Fläche gesamt: 4300 ha
- Einwohner: 3849 (Stand 2012)
- Kultureinrichtungen: Museum, Bibliothek, Musikschule

Biblioteka im. Christiana Weise

Historia biblioteki

- 1564** • księgozbiór zakonu Franciszkanów
następujące cztery stulecia:
- powiększenie zbioru poprzez darowizny i spadki
 - osobiste wytlaczanie a biblioteka znana w całych Niemczech poprzez uczonych rangi Christiana Weise i dr Carla Antona Tobiasa
- 1709** • uroczyste otwarcie barokowej Sali biblioteki w „Heffterbau”
- wprowadzenie systemu funkcjonującego jeszcze dziś
- XIX w.** • wzrost znaczenia księgozbioru regionalno-krajoznawczego
- przejmowanie licznych darowizn znanych badaczy regionalnych i kolekcjonerów książek (Christian Adolph Peschek, Carl Gottlob Morawek, Alfred Moschkau, Moritz Oskar Sauppe i in.)
- 1951** • zespolenie z publiczną Biblioteką Ludową (Volksbücherei) i przeprowadzka na ul. Bahnhofstraße
- 1954** • nadanie imienia „Christian-Weise-Bibliothek”
- powiat grodzki instytucją założycielską biblioteki im. Christiana Weise
- 2001** • przeniesienie starego księgozbioru do nowego powiatowego budynku archiwum
- 2002** • przeprowadzka biblioteki publicznej do Domu Solnego /Salzhaus

Christian-Weise-Bibliothek

Geschichte

- 1564** • Büchersammlung des Franziskanerordens
nachfolgende vier Jh.:
- Bestandserweiterung durch Schenkungen und Nachlässe
 - Persönliche Prägung und deutschlandweite Bekanntheit der Bibliothek durch Gelehrte vom Range Christian Weises und Dr. Carl Anton Tobias’
- 1709** • Einweihung des barocken Bibliothekssals im „Heffterbau”
- Einführung eines noch heute bestehenden Ordnungssystems
- 19. Jh.** • Zunehmende Bedeutung für regional-kundlichen Bestand
- Übernahme zahlreicher Nachlässe bedeutender Heimatforscher und Büchersammler (Christian Adolph Peschek, Carl Gottlob Morawek, Alfred Moschkau, Moritz Oskar Sauppe u.a.)
- 1951** • Vereinigung mit öffentlicher Volksbücherei und Umzug auf die Bahnhofstraße
- 1954** • Verleihung des Namens „Christian-Weise-Bibliothek”
- Landkreis wird Träger der Bibliothek

- 2004** • utworzenie Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft mbH (spółki powiatowej ds. kultury i kształcenia ustawicznego)
- wyodrębnienie biblioteki do spółki powiatowej
- 2010** • wcielenie Miejskiej i Powiatowej Biblioteki (Stadt- und Kreisbibliothek) Reichenbach i Biblioteki Powiatowej (Kreisbibliothek) Weißwasser
- 2012** • rejestracja wypożyczeń w jednostkach powiązanych zrzeszonych w Verbund Zittau-Reichenbach-Fahrbibliothek (biblioteka mobilna) Kreisergänzungsbibliothek (powiatowa biblioteka uzupełniająca)
- 2013** • wprowadzenie udostępniania mediów elektronicznych

Struktura i zadania

Liczby 2012

zbiór: 195 600 egzemplarzy
 udostępnianie: 307 000 egz.
 użytkownicy: 96 000
 powierzchnia dla publiczności:
 Salzhaus (Dom Solny) Zittau: 1800 m²
 historyczny księgozbiór: 1000 m²
 Reichenbach: 1200 m²

Struktura

Biblioteka Publ. Zittau: 74 000 egz.
 Biblioteka Publ. Reichenbach: 13 000 egz.
 Powiatowa biblioteka uzupełniająca: 34 000 egz.
 Biblioteka mobilna: 13 000 egz.
 Historyczny księgozbiór: 61 600 egz.

- 2001** • Umzug des Altbestandes in neues Archivgebäude des Landkreises
- 2002** • Umzug der Öffentlichen Bibliothek ins Salzhaus
- 2004** • Gründung der Kultur- und Bildungsgesellschaft mbH
- Ausgliederung der Bibliothek in die gGmbH des Landkreises
- 2010** • Eingliederung der Stadt- und Kreisbibliothek Reichenbach und Kreisbibliothek Weißwasser
- 2012** • Ausleihverbuchung im Verbund Zittau-Reichenbach-Fahrbibliothek-Kreisergänzungsbibliothek
- 2013** • Einführung der Ausleihe von e-Medien

Struktur und Aufgaben

Zahlen : 2012

Bestand: 195 600 ME
 Entleihungen: 307 000 ME
 Besucher: 96 000
 Publikumsfläche:
 Salzhaus Zittau: 1800 m²
 Hist. Altbestand: 1000 m²
 Reichenbach: 1200 m²

Struktur

Öffentliche Bibliothek Zi. : 74 000 ME
 Öffentliche Bibliothek Rb. 13 000 ME
 Kreisergänzungsbibliothek: 34 000 ME
 Fahrbibliothek: 13 000 ME
 Historischer Altbestand: 61 600 ME

Plan organizacyjny

Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft mbH
(w skrócie KuWeit)
(100% udziału powiatu grodzkiego Görlitz)

Christian-Weise-Bibliothek
(instytucja KuWeit)

Zarządzanie

1 kierowniczka (bibliotekarka)
1 pracownik administracyjny
0,5 dozorca
0,75 sprzątanie

Salzhaus Zittau

Udostępnianie
czytelnikom
i bibliotekom

Budynek archiwum w Zittau

księgozbiór
podręczny

Biblioteka Reichenbach

Bibliotekarka
zatrudniona na
część etatu

Biblioteka publiczna

2 bibliotekarki
6 profesjonalnych
pracowników
biurowych

Historyczny księgozbiór

2 bibliotekarki

Biblioteka mobilna

1 bibliotekarka
1 kierowca

Archiwum powiatowe

1 profesjonalny
pracownik biurowy

Biblioteka uzupełniająca

1 bibliotekarka

Organisationsplan

Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft mbH
(KuWeit)
(100% Tochter des Landkreises Görlitz)

Christian-Weise-Bibliothek
(Einrichtung der KuWeit)

Verwaltung

1 Leiterin (Bibliothekarin)
1 Verwaltungsangestellte
0,5 Hausmeister
0,75 Reinigung

Salzhaus Zittau

Ausleihe an Leser
und Bibliotheken

Archivgebäude in Zittau

Präsenzbibliothek

Bibliothek Reichenbach

1 Bibliothekarin
in Teilzeit

Öffentliche Bibliothek

2 Bibliothekarinnen
6 Fachangestellte

Historischer Altbestand

2 Bibliothekare

Fahrbibliothek

1 Bibliothekarin
1 Busfahrer

Kreisarchiv

1 Fachangestellter

Kreisergän- zungsbibliothek

1 Bibliothekarin

Salzhaus (Dom Solny):

- Biblioteka Publiczna Miasta Zittau i
- Powiatowa Biblioteka Uzupełniająca powiatu grodzkiego Görlitz na dwóch piętrach

Wspólne zadania 17 współpracowników

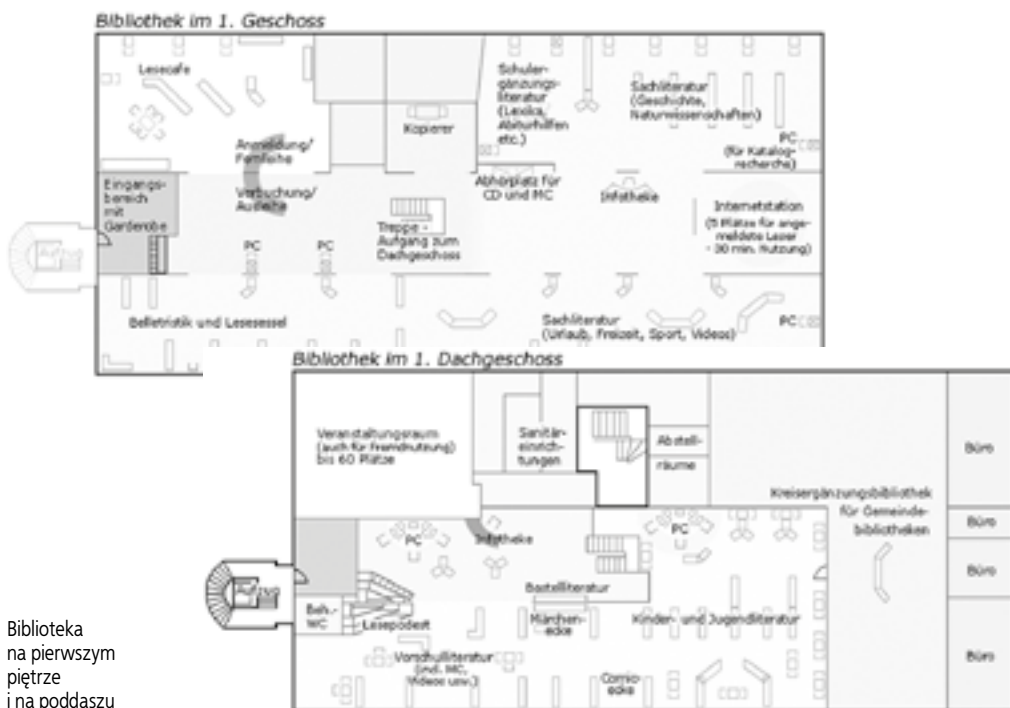
- nabycie i udostępnienie mediów (zasobów) mieszkańcom miasta i powiatu = centralna rejestracja
- Web-OPAC dla wszystkich obszarów bibliotek
- wypożyczanie on-line (media elektroniczne) dla wszystkich zarejestrowanych czytelników
- dokształcanie pracowników biblioteki w powiecie
- organizacja imprez, wystaw
- sporządzanie i przeprowadzanie projektów
- współpraca w obszarze kultury i DBV-Sachsen (Stowarzyszenie Bibliotekarzy Niemieckich Saksonii)
- udostępnianie zasobów czytelnikom 31 h tyg. Zittau / 27 h Reichenbach / 22 h stary księgozbiór / 20 h biblioteka mobilna

Salzhaus:

- öffentliche Bibliothek der Stadt Zittau und
- Kreisergänzungsbibliothek des Landkreises Görlitz auf zwei Etagen

gemeinsame Aufgaben der 17 Mitarbeiter

- Erwerbung und Erschließung vom Medien für Stadt und Landkreis = zentrale Einarbeitung
- Web-OPAC für alle Bereiche der Bibliothek
- Onleihe (e-Medien) für alle eingetragenen Leser
- Weiterbildung für Bibliotheksmitarbeiter im Landkreis
- Organisation / Durchführung von Veranstaltungen, Ausstellungen
- Erstellung und Durchführung von Projekten
- Mitarbeit im Kulturraum und im DBV-Sachsen
- Ausleihe an Leser an 31 h pro Woche Zittau / 27 h Reichenbach / 22 h Altbestand / 20 h Fahrbibliothek

Profil

Budynek archiwum

Parter: archiwum powiatowe

1 piętro:

księgozbiór historyczny biblioteki

59 000 egz., z tego m.in.

5000 tomów Lusatica

3500 tomów Zittavia

100 tomów Bohemica

12 500 tomów Historica

6500 tomów literatury pięknej

2200 tomów rękopisów

9500 sztuk pism osobistych, z tego

4500 szt. epitafiów

300 tomów zbioru Christiana-Weise

6 średniowiecznych missaliów

z rycinami

800 szt. mikrofilmów gazet

Łużyc Górnych

Archivgebäude

Erdgeschoss: Kreisarchiv

1. Etage:

Historischer Altbestand der Bibliothek

59 000 Medien, davon u.a.

5000 Bände Lusatica

3500 Bände Zittavia

100 Bände Bohemica

12 500 Bände Historica

6500 Bände Schöne Literatur

2200 Bände Handschriften

9500 Stück Personalschriften, davon

4500 Stück Leichenpredigten

300 Bände Christian-Weise-Sammlung

6 mittelalterliche Missalien

mit Buchmalereien

800 Stück Microfilme

Oberlausitzer Zeitungen

Budynek biblioteki Reichenbach Łużyce Górne

Parter:

magazyn biblioteki mobilnej 13 000 szt.

mediów, z tego 6000 w busie

1 piętro:

Miejska Biblioteka Publiczna

- wypożyczanie w ciągu 27 godzin otwarcia
- imprezy
- wystawy

Bibliotheksgebäude Reichenbach OL

Erdgeschoss:

Magazin der Fahrbibliothek 13 000 ME

davon 6000 im Fahrzeug

1. Etage:

Öffentliche Bibliothek der Stadt

- Ausleihe mit 27 Öffnungsstunden
- Veranstaltungen
- Ausstellungen

Biblioteka Publiczna Zittau

Liczby

240 000 wypożyczeń

129 imprez, z tego:

24 wizyty szkolne (studenci, uczniowie szkół zawodowych, niepełnosprawni)

31 imprez grupowych dla dzieci (bez „Lesekinder Görlitz“)

7 projektów tematycznych (narkotyki, przemoc...)

14 imprez dla dorosłych (własnych i przez agencję)

1 wieczór dla rodziców,

13 Nocy czytania (Noc Kryminalna, Noce Sams...)

26 wystaw (wystawy własne + obce)

Öffentliche Bibliothek Zittau

Zahlen

240 000 Entleihungen

129 Veranstaltungen, davon:

24 Klassenführungen /Studenten/Berufsschüler/Behinderte

31 Veranstaltungen für Kindergruppen (ohne „Lesekinder Görlitz“)

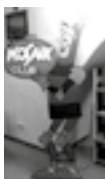
7 Themenprojekte (Drogen, Gewalt, ...)

14 Veranstaltungen für Erwachsene (eigene und über Agentur)

1 Elternabend

13 Lesenächte (Krimi-Nacht, Sams-Nächte, ...)

26 Ausstellungen (eigene Ausstellungen + Fremdausstellungen)

Biblioteka dla dzieci Zittau

Kinderbibliothek Zittau

Noc czytania
Lesenacht

Boże Narodzenie
Weihnachtfeier

10-lecie biblioteki w Neubau

10 Jahre Bibliothek im Neubau

Teatrzyk kukiełkowy

Puppenspiel

Noc czytania

Lesenacht

Teatrzyk kukiełkowy

Puppenspiel

Powiatowa biblioteka uzupełniająca

Jedna biblioteka dla bibliotek i punktów wypożyczania w powiecie

Najważniejszym punktem wyjścia dla pracy powiatowej jest zmieniona struktura i podporządkowanie bibliotek powiatowych. Zasób wszystkich trzech, do 2009 r. działających samodzielnie bibliotek powiatowych jest zarządzany wspólnie i we wspólnym powiecie poprzez Web-OPAC, można korzystać poprzez wyszukiwanie i wypożyczanie. Dotyczy to również zasobów biblioteki mobilnej i miejskiej Reichenbach.

	2008	2010	2012
Stan księgozbioru	26 886	30 006	33 307
Wypożyczenia / zasoby katalogowe	22 415	34 657	40 443
Liczba wypożyczających bibliotek / filii	30	53	50

Kreisergänzungsbibliothek

Eine Bibliothek für Bibliotheken und Ausleihstellen im Landkreis

Wichtigster Ausgangspunkt für die Kreisarbeit ist die veränderte Struktur und Unterstellung der Kreisbibliotheken. Der Medienbestand aller drei, bis 2009 eigenständig arbeitenden, Kreisbibliotheken wurde zusammengeführt und im gesamten Kreis, über einen Web-OPAC, recherchierbar/entleihbar. Die gilt ebenso für die Medien der Fahrbibliothek und der Stadt Reichenbach.

	2008	2010	2012
Bestand	26 886	30 006	33 307
Entleihungen/ Blockbestände	22 415	34 657	40 443
Zahl der leihenden Bibliotheken/Nebenstellen	30	53	50

Z uwagi na przemiany demograficzne region potrzebował nowych ścieżek. Celem jest wprowadzenie sieci małych, położonych w pobliżu wypożyczalni, pozostających w gestii aktualnej gminy oraz udostępnienie poprzez KEB w tych wypożyczalniach aktualnych tytułów, środków przekazu (zasobów katalogowych w ciągłej wymianie).

W pierwszej kolejności zatroszczyć się należy o literaturę dziecięcą. We współpracy z placówkami przedszkolnymi i szkołami podstawowymi w powiecie poprzez projekt „Lesekinder Görlitz - So liest eine ländliche Region“ (Czytające dzieci z Görlitz – Tak czyta region wiejski) szczególnie czytelne staje się zapotrzebowanie na literaturę promującą czytanie. Powstały nowe lub też zostały zmodernizowane punkty wypożyczania książek (i innych mediów) oraz biblioteki gminne.

Bedingt durch den demografischen Wandel werden in der Region neue Wege notwendig. Ziel ist es, ein Netz kleiner, ortsnahe Ausleihstellen in Trägerschaft der jeweiligen Kommune zu etablieren und die Bereitstellung aktueller Medien (Blockbestände im kontinuierlichen Tausch) für diese Einrichtungen durch die KEB zu ermöglichen.

Dabei steht die Versorgung mit Kinderliteratur im Vordergrund. In Zusammenarbeit mit den Kindertagesstätten und Grundschulen im Landkreis wird durch das Projekt „Lesekinder Görlitz - So liest eine ländliche Region“ der Bedarf an Literatur zur Leseförderung besonders deutlich. Ausleihstellen/ Gemeindebibliotheken entstanden neu oder wurden modernisiert.

Bibliothek czynna w pełnym wymiarze godzin
Hauptberuflich Bibliothek

Bibliothek czynna w niepełnym wymiarze godzin
Nebenberuflich Bibliothek

„Przystanki” biblioteki mobilnej
Haltepunkte Fahrbibliothek

Zbiory historyczne

Aktywności 2012

- Przygotowanie i przeprowadzenie 4 imprez, 9 wycieczek grup i 7 wystaw
- kontynuowanie współpracy z Stadtmuseum (Muzeum Miejskim) 35 wypożyczeń do muzeów
- Konserwacja zbiorów historycznych
 - 450 opakowań ochronnych przygotowanych na miarę, dostarczonych poprzez SLUB (Państwowa i Okręgowa Biblioteka Uniwersytecka Landu Saksonii)
 - 1 rękopis Christiana Weisego poddano renowacji
 - digitalizacja rękopisów i starych druków

Historischer Altbestand

Aktivitäten 2012

- Vorbereitung und Durchführung: 4 Veranstaltungen, 9 Bibliotheksführungen und 7 Ausstellungen
- Fortführung der Zusammenarbeit mit dem Stadtmuseum 35 Leihgaben an Museen
- Bestanderhaltung:
 - 450 maßgefertigte Schutzverpackungen wurden über die SLUB ausgeliefert
 - 1 Weise-Handschrift wurde restauriert
 - Digitalisierung von Handschriften und alten Drucken

Aktywności 2012–2013

Od listopada 2012 do czerwca 2014 realizowany jest wspólnie przez Książnicę Karkonoską w Jeleniej Górze i Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft mbH Löbau projekt Wirtualna Biblioteka e-Pogranicze.

Celem projektu jest utworzenie biblioteki wirtualnej, oferującej dostęp do dokumentów partnera projektu poddanych digitalizacji, w języku polskim i niemieckim, bazujących na doświadczeniach biblioteki internetowej Książnicy Karkonoskiej. Poza tym leksykon biograficzne Ziemi Jeleniogórskiej ma być uzupełniony o nowe hasła związane z pograniczem

- zakup wyposażenia technicznego
- wdrożenie techniczne
- realizacja praktyczna (skanowanie dokumentów, szkolenia...)

Aktivitäten 2012 – 2013

Das Projekt Virtuelle Bibliothek e-Grenzgebiet der Projektpartner Książnica Karkonoska (Riesengebirgsbibliothek) in Jelenia Góra und der Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft mbH wird von November 2012 bis Juni 2014 umgesetzt.

Ziel des Projektes ist die Errichtung einer virtuellen Bibliothek, die Zugriff auf digitalisierte Dokumente der Projektpartner auf Polnisch und Deutsch anbietet, welche auf den Erfahrungen der in der Riesengebirgsbibliothek vorhandenen Internetbibliothek basieren. Außerdem soll das biografische Lexikon des Hirschberger Landes um neue grenzgebietsbezogene Stichworte ergänzt werden.

- Kauf der technischen Ausstattung
- Technische Umsetzung
- Praktische Realisierung (Scannen der Dokumente, Schulungen...)

Prace projektowe w regionie

Przyczyny

- centralizacja oferty kształcenia poprzez silny negatywny trend demograficzny
- 1990-2008 zamknięte zostały co druga szkoła i co druga placówka przedszkolna
- utworzenie dobrze wyposażonej biblioteki centralnej
- ograniczenie publicznej sieci komunikacji podmiejskiej

Następstwa

- oddalenie od bibliotek, w części bardzo duże
- dzieci z obszarów wiejskich są często wykluczane z użytkowania zasobów bibliotek

Cele

- biblioteki gminne mogą korzystać z oferty biblioteki Christiana Weise i służyć jako multiplikatory
- placówki przedszkolne/dziecięce bez dostępu do podmiejskich połączeń komunikacyjnych mogą korzystać z bibliotek w regionie
- umożliwienie regularnych wieczorów autorskich, czytania/imprez w tych bibliotekach

Lesekinder Görlitz
SO Liest EINE LÄNDLICHE REGION!

Projektarbeit in der Region

Hintergründe

- Zentralisierung von Bildungsangeboten durch starken demografischen Negativtrend
- 1990 – 2008 Schließung jeder zweite Schule und jeder zweiten Kindereinrichtung
- Einrichtung zentraler, gut ausgestatteter Bibliotheken
- Einschränkungen des öffentlichen Nahverkehrsnetzes

Folge

- Entfernungen zu Bibliotheken zum Teil sehr groß
- Kinder im ländlichen Raum sind von der Nutzung des Angebotes der Bibliotheken oft ausgeschlossen

Ziele

- GB können Angebote der Christian-Weise-Bibliothek nutzen und als Multiplikatoren dienen
- Kindereinrichtungen ohne Anschluss an öffentl. Nahverkehr können Bibliotheken in der Region nutzen
- Regelmäßiger Lesungen/Veranstaltungen in den Bibliotheken wird ermöglicht

Profil

Realizacja

- okres realizacji 09/09 do 08/2012
- przedłużony 09/2012 do 08/2015
- jako założyciel Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft mbH
- finansowanie poprzez Fundację Drosos (Zurych)
- realizacja w całym powiecie grodzkim Görlitz
- zespół projektowy z 3 regionalnymi biurami kontaktowymi (Ebersbach/Sa., Reichenbach/O.L. und Weißwasser/O.L.) /Sa. – Saksonia O.L. – Łużyce Górne
- bus (z kierowcą) umożliwia uczestniczącym grupom przedszkolnym comiesięczną wizytę w bibliotece
- regularne comiesięczne imprezy
- od 2013 stopniowe zmniejszanie grupy projektowej
- po zakończeniu projektu 2015 kontynuacja zalet, dalsze szkolenie patronów czytelnictwa poprzez bibliotekę

Wyniki 2012

- 58 placówek uczestniczących (przedszkola i szkoły podstawowe)
- ponad 1000 uczestniczących dzieci, tendencja wzrostowa
- 458 imprez (comiesięczne czytanie, wieczory autorskie, imprezy specjalne itd.)
- 55 aktywnych, honorowych patronów czytania
- reforma, ponowne otwarcie lub włączenie do sieci zaopatrywania KEB 8 Bibliotek

Więcej informacji pod adresem:
www.lesekinder-görlitz.de

Durchführung

- Durchführungszeitraum 09/09 bis 08/2012
- Verlängert 09/2012 bis 08/2015
- in Trägerschaft der Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft mbH
- Finanzierung durch die Drosos-Stiftung (Zürich)
- im gesamten Landkreis Görlitz tätig
- Projektteam mit 3 regionalen Kontaktbüros (Ebersbach/Sa., Reichenbach/O.L. und Weißwasser/O.L.)
- Kleinbus (mit Fahrer) ermöglicht teilnehmenden Vorschulgruppen den monatlichen Bibliotheksbesuch
- monatliche, regelmäßige Veranstaltungen
- Ab 2013 schrittweise Verkleinerung des Projektteams
- Nach Projektende 2015 Weiterführung der Anleitungen / Weiterbildung der Lesepaten durch die Bibliothek

Ergebnisse 2012

- 58 teilnehmende Einrichtungen (Kindergärten und Grundschulen)
- über 1000 teilnehmende Kinder, Tendenz steigend
- 458 Veranstaltungen (monatlich Lesungen, Sonderveranstaltungen, etc.)
- 55 aktive, ehrenamtliche Lesepaten
- Umgestaltung, Neueröffnung oder Angliederung an das Versorgungsnetz der KEB von 8 Bibliotheken.

Weitere Informationen finden Sie unter:
www.lesekinder-görlitz.de

drosos (...)

Prace projektowe w Euroregionie

Przykład pracy w Euroregionie

Neisse-Nisa-Nysa

2010: Projekt „Historia wymaga przyszłości – zwyczaje w ERN”

- promowany jednostronnie przez stronę niemiecką w ramach Funduszu Małych Projektów
- warsztaty autorskie w czerwcu 2010 w Zittau
- dyskusji towarzyszyli etnografowie

W ramach projektu powstało 10 opowiadań na temat tradycji ludowych. W co trzecim opowiadaniu uczestniczyli autorzy polscy, czescy, niemieccy. Jedno z opowiadań sporządzono w języku łużyckim. Opowiadania czytano dzieciom w wieku 8-12 z krajów uczestniczących. Te czytania opowiadań przez autorów miały zainspirować dzieci do przelania swoich wizji na papier w formie plastycznej oraz do czytania. Najlepsze rysunki dzieci zostały wykorzystane do zilustrowania opowiadań zebranych w formę książkową.

2011:

- Wydanie książki współfinansowanej z FMP, tym razem na zlecenie strony czeskiej. Książka nie jest dostępna w sprzedaży, wzbogaciła zasoby bibliotek tego Euroregionu

Więcej informacji na stronie:
www.neisse-nisa-nysa.org

Projektarbeit in der Euroregion

Beispiel der Arbeit in der Euroregion

Neisse-Nisa-Nysa

2010: Projekt „Die Geschichte braucht die Zukunft – Bräuche in der ERN”

- im Rahmen des KPF einseitig von deutscher Seite gefördert
- Autorenworkshop im Juni 2010 in Zittau
- Begleitung der Diskussion durch Ethnographen

Im Rahmen des Projektes entstanden 10 Erzählungen zum Thema Volkstraditionen. Mit je drei Erzählungen beteiligten sich die deutschen, tschechischen und polnischen Autoren. Eine Erzählung ist in sorbisch verfasst. Kindern der beteiligten Länder, im Alter von 8–12 Jahren, werden die Erzählungen vorgelesen. Diese Autorenlesungen sollen sie zur grafischen Darstellung ihrer Eindrücke und zum Lesen inspirieren. Die besten Kinderzeichnungen werden zur Illustration des Erzählungsbuches verwendet.

2011:

- Auflage des Buches unter Voraussetzung einer Förderung aus dem KPF, diesmal auf Antrag der tschechischen Seite. Das Buch steht nicht zum Verkauf, sondern bereichert die Bibliotheken der Euroregion

Weitere Informationen finden Sie unter:
www.neisse-nisa-nysa.org

Wizja

Działania 2013–2014

- mniejsza biblioteka mobilna ze zróżnicowaną ofertą (wypożyczanie + imprezy gościnne)
- zasada rotacji mediów fizycznych w systemie biblioteki Christiana Weise

Wypożyczanie mediów elektronicznych: dalsze bazy danych powinny być udostępniane on-line (leksykony, archiwa czasopism)

To nasza odpowiedź na:

- nowe zmienione ścieżki informacyjne
- migracje i spowodowane nimi zmniejszanie się populacji w regionie
- przeobrażenia demograficzne – stały wzrost średniej wieku populacji w powiecie

Więcej informacji pod adresem:
www.ku-weit.eu

Tłumaczenie – Małgorzata Grelak

Ausblick

Maßnahmen 2013–2014

- Kleinere Fahrbibliothek mit verändertem Angebot (Ausleihe + Veranstaltungen vor Ort)
- Rotationsprinzip für alle physischen Medien im System der Christian-Weise-Bibliothek

Ausleihe von e-Medien : weitere Datenbanken (Lexika, Zeitschriftenarchive) sollen online bereitgestellt werden

Dies ist unsere Antwort auf:

- Neue veränderte Informationswege
- Abwanderung und damit geringere Bevölkerungszahlen in der Region,
- Demografischer Wandel – der Altersdurchschnitt im Landkreis wird weiter steigen

Weitere Informationen finden Sie unter
www.ku-weit.eu

ON
leihe
Oberlausitz

Bärbel Wienrich

Tu, gdzie kultura rośnie wraz z handlem

W nowym środku Europy pomiędzy łożycami Górnymi, Polską i Czechami znajdujemy się w centrum bogatego w tradycje krajobrazu kultury. Zalicza się do niego również Zittau ze swoją 750-letnią historią miasta.

Centralnym zabytkiem barokowej starówki Zittau, zwanego przez łożyczan Żytawą, był wyremontowany i odrestaurowany w latach 1998-2002 Dom Solny z XIV wieku. 8-piętrowa potężna budowla, z powierzchnią mieszczącą 340 okien o wymiarach u podstawy: 53 m długości, 25 m szerokości, a wysokości prawie 30 m zaliczana jest do najważniejszych budowli spichlerzowych Niemiec.

Zittau plan miasta / Stadtplan

Bärbel Wienrich

Wo Kultur und Handel zusammen wachsen

In der neuen Mitte Europas zwischen der Oberlausitz, Polen und Tschechien befindet man sich im Zentrum einer traditionsreichen Kulturlandschaft. Auch Zittaus 750-jährige Stadtgeschichte gehört dazu.

Zentrales Denkmal in der barocken Altstadt von Zittau ist heute wieder das von 1998-2002 sanierte und rekonstruierte Salzhaus aus dem 14. Jahrhundert. Mit einer Grundfläche von 53 Metern Länge, 25 Metern Breite, 8-geschossig mit 340 Fensterflächen und knapp 30 Metern hoch gehört dieses mächtige Bauwerk zu einem der bedeutendsten Speicherbauten Deutschlands.

Rund um das Salzhaus stehen viele sehenswerte Renaissance- und Barockhäuser sowie drei barocke Brunnen: der Schwanen-, der Herkules- und der Samariterbrunnen. So hat das Areal um das Salzhaus seinen ganz eigenen Charme und erzeugt bei den Besuchern Eindrücke, die unvergessen bleiben.

Nicht nur das „weiße Gold“, wie das Salz einst hieß, und Waren aus aller Herren Länder wurden über die alten Handelsstraßen transportiert, die Zittau kreuzten, auch Wissen und Handwerkskunst wurden weitergegeben.

Widok Domu Solnego od strony bocznej
Salzhaus von der Seite

Wokół Domu Solnego jest wiele kamienic barokowych i renesansowych, a także trzy barokowe studnie: Łabędzia, Herkulesa i Samarytanina. Tak więc teren wokół Domu Solnego ma swoisty urok i wywołuje w zwiedzających niezapomniane wrażenia.

Nie tylko „białe złoto”, jak nazywano sól i towary z czterech stron świata, były transportowane starymi, krzyżującymi się w Zittau szlakami handlowymi, przekazywano także dalej wiedzę i sztukę rzemieślniczą.

Przebywając w tych historycznych miejscach handlu, do dziś poczuć można specyficzną atmosferę. Średniowieczne sklepienia krzyżowe dodają pasażom handlowym w Domu Solnym uroczej magii zakupów, wizyta w tym miejscu to niepowtarzalne przeżycie shoppingowe (zakupowe).

Zachowanie obecnie Domu Solnego i sensowne jego wykorzystanie zarówno aspiracją, jak i wyzwaniem. Należąca do powiatu Loebau spółka Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft mbH, od połowy roku 2005 właścicielka tej historycznej nieruchomości stworzyła nową koncepcję marketin-

Noch heute ist die besondere Atmosphäre spürbar, wenn man an den historischen Handelsplätzen verweilt. So verleihen die mittelalterlichen Kreuzgewölbe den Ladenpassagen im Salzhaus ein reizvolles Einkaufsflair und machen den Besuch zu einem einzigartigen Shopping-Erlebnis.

Das Salzhaus in der Gegenwart zu erhalten und sinnvoll zu nutzen bedeutet Anspruch und Herausforderung zugleich. Die landkreiseigene Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft mbH, seit Mitte 2005 Eigentümerin der historischen Immobilie, entwickelte ein neues Marketing- und Werbekonzept unter Einbringung touristischer und kultureller Aktivitäten.

Das Motto: Bildung, Erlebnis und Einkauf.

Im Erdgeschoss wurde daher die Ladenpassage für einen Markt geöffnet. Darüber hinaus werden verschiedene saisonale Themenmärkte an ausgewählten Wochenenden veranstaltet. Die Kreismusikschule bietet talentierten Nachwuchskünstlern mit der „Musikreihe im Salzhaus“ ein neues Podium und musikbegeisterten Zuhörern eine weitere Attraktion im Dreiländereck.

gowo-reklamową, wnosząc aktywności kulturalne i turystyczne.

Motto: Kształcenie, Przeżywanie i Zakupy (Bildung, Erlebnis und Einkauf).

Na parterze otwarto pasaż handlowy na targ. Ponadto w wybranych tygodniach organizowane są różnorodne sezonowe jarmarki tematyczne. Powiatowa szkoła muzyczna oferuje za pomocą utalentowanych artystów młodego pokolenia serię koncertów „Muzyka w Domu Solnym”, tworząc nowe podium i oferując zachwyconym muzyką słuchaczom kolejną atrakcję tu, na styku trzech państw.

Na dwóch piętrach ośmiokondygnacyjnego budynku mieści się na powierzchni 1800 m Biblioteka im. Christiana Weisego, przyciągając niezmiennie do historycznego miejsca głodną wiedzy publiczność. Poddasze jest zarezerwowane dla urzędników publicznych i czerpie również z centralnego położenia wewnątrz domu.

Mocca Bar w Starej Kuźni (Alte Schmiede) dobudowanej w 1713 i solidna górnołużycko-śląska kuchnia w historycznej gospodzie Pod Starą Sakwą (Zum alten Sack), rozlokowana w dawnych stajniach oferują gościom wszystko, czego dusza zapagnie. Delikatnie, obficie czy konkretnie czy lekko, restauratorzy z Domu Solnego obok dobrego smaku wykazują się również słuszną porcją kolorytu lokalnego.

Tłumaczenie – Małgorzata Grelak

Die Christian-Weise-Bibliothek, die sich mit 1800 m² über 2 Etagen erstreckt, zieht ihr wissensdurstiges Publikum nach wie vor in den Bann des historischen Salzhauses. Das Dachgeschoss ist für öffentliche Ämter reserviert und profitiert ebenfalls von dem zentralen Standort in der Mitte Zittaus.

Die „Mocca Bar“ in der „Alten Schmiede“, einem Anbau von 1713, und die deftige Oberlausitzer-Schlesische Küche in der historischen Gastwirtschaft „Zum alten Sack“, untergebracht in den ehemaligen Ställen, bieten ihren Gästen alles, was das Herz begehrt. Ob zart oder deftig, ob üppig oder leicht, die Salzhaus-Gastronomen beweisen neben gutem Geschmack auch eine gehörige Portion Lokalkolorit.

Christian-Weise-Bibliothek

Ines Thoermer

Pawie oka jako zabytki pod ochroną

Przebudowa i poszerzenie biblioteki miejskiej i czytelni w Görlitz

Wprowadzenie

Miasto Görlitz w przeszłości i obecnie zawdzięcza, swoje znaczące biblioteki wielkiemu mieszczańskiemu zaangażowaniu w kształcenie mieszkańców. „Apel o utworzenie biblioteki ludowej” z 1874 roku podpisali znamienici obywatele Görlitz. Stanowił on podstawę dla utworzenia prowadzonej honorowo, tj. nieodpłatnie biblioteki, która wkrótce dysponowała księgozbiorem 4 700 woluminów i mogła pozyskać prawie 500 czytelników. Fundacja i datki zgorzeleckiego tajnego radcy handlowego Otto Müllera umożliwiły w latach 1905-1907 budowę i pierwotne wyposażenie „Biblioteki Ludowej i Sali Czytelni”. Zalicza się ona tym samym do wczesnych budowli Bücherhallenbewegung (niemieckiego ruchu społecznego z lat 90. XIX wieku, dążącego do zreformowania bibliotek ludowych), który znacząco wpłynął na rozwój bibliotek publicznych w Niemczech. Miasto oddało w tym czasie do dyspozycji możliwą do powiększenia działkę budowlaną i zadeklarowało wzięcie na siebie wszystkich kosztów utrzymania.

Ines Thoermer

Pfauenaugen unter Denkmalschutz

Umbau und Erweiterung der Görlitzer Stadtbücherei und Lesehalle

Einleitung

Die Stadt Görlitz verdankt, in Vergangenheit und Gegenwart, ihre bedeutenden Bibliotheken einem hohen bürgerschaftlichen Engagement für die Bildung der Einwohner. Der „Aufruf zur Errichtung einer Volks-Bibliothek“ aus dem Jahr 1874 wurde von namhaften Görlitzer Bürgern unterzeichnet. Er stellte die Grundlage für die Einrichtung einer Bibliothek dar, die, ehrenamtlich geführt, bald einen Bestand von immerhin 4 700 Büchern verwaltete und fast 500 Leser gewinnen konnte. Eine Stiftung sowie Spenden des Görlitzer Geheimen Kommerzienrates Otto Müller ermöglichten in den Jahren 1905 bis 1907 den Bau und die Erstausrüstung der „Volksbücherei und Lesehalle“. Sie zählt damit zu den frühen Bauten der Bücherhallenbewegung, die die Entwicklung der Öffentlichen Bibliotheken in Deutschland maßgeblich beeinflusst hat. Die Stadt stellte seinerzeit für den Bau ein erweiterungsfähiges Grundstück zur Verfügung und erklärte sich zur Übernahme aller Kosten für den Unterhalt bereit.

Wnętrze biblioteki w Görlitz / Das Innere der Görlitzer Bibliothek

Budynek biblioteki w czasach niemieckiej prosperity przemysłowej (okres grynderski): piękny i zgodny z przypisaną funkcją

Według planów dyrektorów budów miejskich Hagedorn i Riessa powstał ukształtowany w wielkim stylu i dostosowany budynek biblioteki – wybitny przykład z tej epoki, budowy zgodnej z przypisaną funkcją.

Szczególne wrażenie robiła zajmująca 280 m² powierzchni sala czytelnicza na drugim piętrze, sięgająca swoim potężnym sklepieniem kolebkowym – konstrukcją Rabetza – aż do trzeciego piętra. Sklepienie ozdabiała 242 pawie oka, a północno-wschodnią fasadę auli przystrajały dwa obrazy olejne malarza z Düsseldorfu Franza Kiedricha. Przy południowo-zachodniej ścianie widniał niemal monumentalnie wzniesiony herb miasta Görlitz.

Wmontowanie dwupiętrowych obiektów magazynowych firmy R. Lipman Strassburg i E. – tzw. Regatów Lipmana, na pierwszym piętrze w roku 1907 było technicznym majstersztykiem.

Aż do przebudowy w 2008 roku były one wykorzystywane jako zamknięty magazyn. Podpory regatów stanowiły równocześnie konstrukcję nośną przykrywy piętra do sali czytelniczej. Półki mogły być dopasowywane za pomocą szyn do prawie każdego formatu woluminu. Obiekty na dwóch poziomach z ich filigranowo wyglądającymi bieżnikami kratowymi roztaczały od początku uroczy wdzięk.

Od obsługi zza kontuaru do wolnego dostępu

Z biegiem lat we wszelkich obszarach tego domu następowały wraz z dopasowaniem procesów roboczych i oferty biblioteki powtarzane przebudowy lub zmiany funkcji pomieszczeń. Pamiętano przy tym jednak o ograniczeniach budowlanych. W dokumentacji z wczesnych lat 30. znajdują się rozważania na temat optymalizacji zwykłych wówczas zasad wypożyczania zza kontuaru, nie zezwalających użytkownikom na wolny dostęp do księgozbioru. Wypożyczanie plasowało się przed dodatkowym lub równoległym wykorzystaniem książek w czytelni – rozwiązanie, którego nie można było przewidzieć w czasie planowania budowy.

Ein Bibliotheksgebäude der Gründerzeit: schön und funktionsgerecht

Nach den Plänen der Stadtbaudirektoren Hagedorn und Rieß entstand mit dem großzügig und zweckmäßig gestalteten Bibliotheksgebäude ein für jene Zeit herausragendes Beispiel für funktionsgerechtes Bauen.

Besonders imposant wirkte die 280 m² große Lesehalle im zweiten Stockwerk, die mit ihrem mächtigen Tonnengewölbe – einer Rabetzkonstruktion – bis in das dritte Stockwerk hinaufreicht. Während das Gewölbe 242 Pfauen-äugen zierte, schmückten zwei Ölgemälde des Düsseldorfer Malers Franz Kiedrich die nordöstliche Stirnfront des Saales. An der südwestlichen Schildwand prangte ein fast monumental gestaltetes Görlitzer Stadtwappen.

Der Einbau der zweigeschossigen Magazinanlage der Firma R. Lipman, Straßburg i. E. (sog. Lipman-Regal), im ersten Geschoss im Jahr 1907 war eine technische Meisterleistung. Bis zum Umbau im Jahr 2008 wurde sie als geschlossenes Magazin genutzt. Die Regalstützen bildeten zugleich die Tragkonstruktion der Geschossdecke und Lesesaal. Die Regalböden konnten mittels Schienen fast jeder Formathöhe angepasst werden. Die Anlage in zwei Ebenen mit ihren filigran wirkenden Lattenrostaufläichen entwickelte seit Anbeginn einen reizvollen Charme.

Vom Thekenbetrieb zur Freihandaufstellung

Mit der Anpassung von Arbeitsabläufen und Angeboten der Bibliothek erfolgten in allen Bereichen

Bibliothek i sala czytelni w Görlitz. © I. Thoerner
Görlitzer Stadtbücherei und Lesehalle. © I. Thoerner.

Wolno dostępne powierzchnie wskutek wysokiej frekwencji w bibliotece wkrótce już nie wystarczały. Zmian domagały się długi okres oczekiwania i wysokie nakłady przy udostępnianiu książek. Warunki wypożyczania mogły być częściowo ulepszone dopiero na początku lat 60. z wprowadzeniem ustawienia z wolnym dostępem.

W związku z tym czytelnia została przebudowana na wolny dostęp do ok. 20 000 książek i wyposażona w zakres rejestrowania wypożyczeń i informacji. Malunki doszczętnie usunięto, wcześniej pełne blasku pomieszczenie zniszczone jako pomnik architektury.

Obiekty magazynowe

Zaplanowane dalekowzrocznie w 1905 roku i oferujące powierzchnię dla łącznie 100 000 tomów – pomieszczenia magazynowe mogły być przekształcone na bazie swych funkcji statycznych i architektonicznej specyfiki nie bez znacznej ingerencji w substancję budowlaną. Mogły też być oddane do dyspozycji ogółowi – udostępnione publicznie. Podzielone ustawienie zasobów bibliotecznych było wtedy rzeczywiście jedyną alternatywą.

Całkowity zasób wynosił na początku lat 60. ponad 100 000 woluminów a zaplanowany wolny dostęp mógł być realizowany poprzez podzielone ustawienie tylko przy podejściu. Publiczny dostęp do większości książek – podstawowy postulat zasady wolnego dostępu – był zabroniony ponad 40 lat użytkowania. Dla pracowników nakłady na udostępnianie, transport i prace sortownicze przy zwrotach jawiły się jako bardzo pracochłonne.

Znaczący brak miejsca, substancja budowlana w rozpadzie

Wolnemu dostępowi podlegało łącznie 60% księgozbioru, z tego 80% stanowiła beletrystyka, po który to gatunek literacki sięgano najczęściej. Zmiana oferty medialnej w połowie lat 90-tych zastrzyła ten problem. Nowe cieszące się ogromną popularnością zasoby nie mogły być stosownie prezentowane. Elektroniczna ewidencja zasobów od 1998 roku poprawiła sytuację tylko w tej mierze, że łatwiej można było pozyskać wykaz dostępnego

des Hauses im Lauf der Jahre wiederholt Umbauten oder Änderungen der Raumfunktionen, wobei man immer wieder an bauliche Grenzen stieß. In Unterlagen aus den frühen 1930er Jahren finden Pfauenaugen unter Denkmalschutz 69 sich bereits erste Überlegungen zur Optimierung des damals üblichen Ausleihprinzips der Thekenausleihe, die den Bibliotheksnutzem keinen freien Zugang zu den Beständen erlaubte. Die Ausleihe rangierte aber klar vor einer zusätzlichen bzw. parallelen Nutzung der Bücher im Lesesaal – eine Entwicklung, die in der Zeit der Bauplanung nicht vorhersehbar war.

Die frei zugänglichen Flächen reichten aufgrund der hohen Frequentierung der Bibliothek bald nicht mehr aus, lange Wartezeiten und der hohe Aufwand bei der Bereitstellung der Bücher verlangten nach Veränderungen. Erst mit der Einführung der Freihandaufstellung Anfang der 1960er Jahre konnten die Ausleihbedingungen teilweise verbessert werden.

In diesem Zusammenhang wurde der Lesesaal zum Freihandbereich für ca. 20 000 Bücher umgebaut und mit einem Verbuchungs- und Auskunftsbereich ausgestattet. Die Ausmalung wurde restlos beseitigt, der einst prachtvolle Raum als Baudenkmal zerstört.

Die Magazinanlage

Im Jahr 1905 weitsichtig konzipiert und Fläche für insgesamt 100 000 Bände bietend – konnte aufgrund ihrer statischen Funktion und ihrer baulichen Besonderheiten nicht ohne bedeutenden Eingriff in die Bausubstanz in einen Freihandbereich umgewandelt und der öffentlichen Nutzung zur Verfügung gestellt werden. Die geteilte Aufstellung des Buchbestandes war damals tatsächlich die einzige Alternative.

Der Gesamtbestand belief sich Anfang der 1960er Jahre auf weit mehr als 100 000 Bücher, und der geplante Freihandbetrieb konnte durch die geteilte Aufstellung nur in Ansätzen verwirklicht werden. Der öffentliche Zugang zu den (meisten) Büchern – die Grundforderung des Freihandprinzips – blieb über mehr als vierzig Nutzungsjahre verwehrt. Für die Mitarbeiter gestaltete sich der Aufwand für Bereitstellung, Transport und Rücksortierarbeiten als sehr arbeitsaufwändig.

księgozbioru i dostępne tytuły za pomocą nowego katalogu. Czyniona krok po kroku likwidacja sieci bibliotecznej Górlitz aż do zamknięcia ostatniej biblioteki dzielnicowej/osiedlowej w 2001 roku wymagała pilnej kompleksowej poprawy warunków korzystania ze zbiorów w pozostałych jeszcze bibliotekach.

W budynkach centralnych dla dorosłych i dzieci nie mogły być one oferowane nawet częściowo. Nagłący brak miejsca, ogólnie zły stan budowlany budynku, całkowicie przestarzałe wyposażenie techniczne budynku i odległy od biblioteki głównej oddział dla dzieci uniemożliwiały rozwój koncepcji przyszłościowych. Żaden z obiektów bibliotecznych nie był bez barier, w każdym brakowało drugiej drogi ewakuacyjnej i nie można było sprościć przepisom przeciwpożarowym.

Historyczna sala czytelnia ostatecznie zatraciła swe piękno: brudne ściany, zacieki z wody na sklepieniu, uszkodzona podłoga, liczne ślady napraw pozostawiały ogólnie obraz opuszczenia. Z uwagi na brak miejsca tworzące labirynt zużyte i wielokrotnie naprawiane regały potęgowały wrażenie ruiny.

Świadomość znaczenia jako pomnika kultury i historii budownictwa

Te poważne ograniczenia w użytkowaniu i bezpieczeństwie, prowidorium i wartość, jaką ta budowla posiada jako pomnik historii kulturalnej i budowlanej i jako największa biblioteka publiczna tego miasta były z pewnością znane osobom odpowiedzialnym. Tak więc politycy, planiści miejscy wraz z kierownictwem biblioteki nie pozostali bezczynni. Zabrano się do planów wstępnych i stale podlegały one uwadze.

Od końca lat 90. stało się jasne, że zażyczone zmiany nie mogą być przeprowadzane tylko w historycznym i podlegającym ochronie zabytków budynku. Dalej idea ta, o której początkowo wazono się tylko głośno powiedzieć i przed którą się z impetem wzbierało – zyskiwała kształt: nie było alternatywy dla przebudowy historycznego magazynu i związanych z tym naruszeń w statyce budowli, jeśli chce się stworzyć powierzchnię odpowiednią do wielkości zbiorów pojedynczych zbiorów mediów.

Roszczenia do koncepcji rozbudowy planiści mieli sformułować następująco:

Gravierender Platzmangel, desolater Bauzustand

Insgesamt 60% der Buchbestände waren dem Freihandzugriff entzogen, darunter 80% der Belletristik, der am meisten genutzten Literaturgattung.

Der Wandel des Medienangebots brachte ab Mitte der 1990er Jahre eine Verschärfung dieses Problems. Die neuen, stark nachgefragten Bestände konnten in keiner Weise angemessen präsentiert werden. Die elektronische Erfassung der Bestände seit 1998 verbesserte den Zustand nur insofern, als sich der Nachweis über vorhandene und/oder verfügbare Titel mit Hilfe der neuen Katalogen leichter erbringen ließ.

Die schrittweise Auflösung des Górlitzer Bibliotheksnetzes bis hin zur Schließung der letzten Stadtteilbibliothek im Jahr 2001 verlangte dringend nach umfassend verbesserten Nutzungsbedingungen in den verbliebenen Bibliotheken.

In den zentralen Häusern für Erwachsene und Kinder konnten diese nicht ansatzweise geboten werden. Der akute Platzmangel, der insgesamt schlechte bauliche Zustand des Hauses, die vollkommene Überalterung der technischen Gebäudeausstattung und die weitab von der Hauptbibliothek gelegene Kinderbibliothek machten die Entwicklung zukunftsfähiger Konzepte unmöglich. Kein Objekt der Stadtbibliothek war barrierefrei zugänglich, jedem fehlte ein zweiter Fluchtweg, und die Bestimmungen für den Brandschutz konnten nicht eingehalten werden.

Der historische Lesesaal hatte seine Schönheit endgültig verloren: Schmutzige Wände, Wasserflecken an der Gewölbedecke, ein defekter Fußboden, viele Reparaturspuren hinterließen ein insgesamt desolates Bild. Verbrauchte und mehrfach reparierte Regale, die auf Grund des Platzmangels ein Labyrinth bildeten, verschärften den Eindruck des maroden Zustandes.

Bewusstsein für ein bau- und kulturgeschichtliches Denkmal

Diese gravierenden Nutzungs- und Sicherheitseinschränkungen, die Provisorien und der Wert, den dieses Haus als bau- und kulturgeschichtliches

Architektura dobudówki poszerzającej bibliotekę w Gorlitz powinna wykraczać poza stricte dopasowanie do substancji historycznej. Powinna brać pod uwagę zmianę znaczenia biblioteki, od przechowywania szlachetnych ksiąg za zamkniętymi drzwiami do wolnego dostępu do starych i nowych mediów i otwartości na wszystkie warstwy społeczne z ich różnorodną wrażliwością na sztukę. ... (Stare budownictwo) należy z jednej strony zachować jako świadectwo historii kultury regionu a z drugiej strony znaleźć należy poprzez nowo dobudowaną część – współczesny język formy wychodzący poza zachowawczość.¹

Finansowanie

Jednakże do końca 2004 roku nie były dostępne środki finansowe na renowację budynku historycznego ani na postawienie dobudówki. Nieustanne i intensywne starania zarządcy budowy, urzędu planowania miejskiego i urzędu kultury spowodowały, że obiecano przyznanie środków pomocowych z Unii Europejskiej, Urzędów: Federalnego, Landu i Miasta. Uchwała Rady Miejskiej w 2005 roku zezwoliła ostatecznie na realizację całego projektu. Okres od przyznania środków z EFRR² poprzez realizację budowy do rozliczenia był obliczony bez zapasu. Dodatkowe obciążenie przyniosło rozpoczęcie budowy zimą w styczniu. Za dużą zaletę uznać ogólnie rzecz biorąc należy przebieg planowania w ramach posiadanych możliwości początkowo bez uchwały rady miejskiej a zleconego do opracowania biura planowania Schmidt&Schindler.

Finansowanie rozbudowy łącznie z wyposażeniem, części historycznej biblioteki i urzędów zewnętrznych rozkłada się według danych z tabeli (na następnej stronie).

Wkrótce oznaczało to dla pracowników biblioteki nowe wymyślenie przebiegu pracy i uwzględnienie długofalowych wymagań i życzeń użytkowników. Współpraca pomiędzy planistami z biura

Denkmal und als größte Öffentliche Bibliothek für diese Stadt hat, Waren den Verantwortlichen sehr wohl bewusst. Politiker, Stadtplaner und die Bibliotheksleitung blieben deshalb nicht untätig. Vorplanungen wurden in Angriff genommen und stetig weiterverfolgt.

Bereits Ende der 1990er Jahre bestand Klarheit darüber, dass die gewünschten Veränderungen allein im historischen und denkmalgeschützten Gebäude nicht umsetzbar sein würden. Weiterhin gewann eine zuerst nur „laut gedachte“ und anfangs mit Vehemenz abgewehrte Idee nach und nach Gestalt: Zum Umbau des historischen Magazins und zu den damit verbundenen Eingriffen in die Statik des Hauses gab es keine Alternative, wollte man Flächen entsprechend den Bestandsgrößen einzelner Medienarten schaffen.

Den Anspruch an das Konzept für den Erweiterungsbau sollten die Planer später wie folgt formulieren:

Die Architektur des Erweiterungsanbaus der Görlitzer Bibliothek soll über eine reine Anpassung an den historischen Bestand hinausgehen. Sie soll dem Bedeutungswandel der Bibliothek weg von der Aufbewahrung ehrwürdiger Bücher hinter verschlossenen Türen hin zum freien Zugang zu alten und neuen Medien sowie zu Offenheit für alle sozialen Schichten mit ihren unterschiedlichen Kunstansprüchen Rechnung tragen. [Der Altbau] ist einerseits als Zeugnis der regionalen Kulturgeschichte zu erhalten, und zum anderen [ist] mit dem Neubau – teil eine über das Bewahrende hinausgehende zeitgemäße Formensprache zu finden.¹

Die Finanzierung

Finanzielle Mittel für eine dem historischen Gebäude angemessene Sanierung sowie die Errichtung eines Erweiterungsbaus standen bis zum Ende des Jahres 2004 allerdings nicht zur Verfügung. Anhal-

1 Schmidt & Schindler, Architekten und Ingenieure: Remont / modernizacja starych budynków i ekspansji upraw Jochman-straBe 2/3, 10.2.2006.

2 Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.

1 Schmidt & Schindler, Architekten und Ingenieure: Umbau / Modernisierung Altbau und Erweiterungsanbau Jochmann-straBe 2/3, 10.2.2006.

Schmidt&Schindler, odpowiedzialnymi urzędnikami miejskiego zarządu budowlanego, firmami budowlanymi a pracownikami biblioteki kształtowała się na wszystkich etapach planowania i wykonania niezwykle dobrze i w duchu zaufania. Miało się to w krótkim czasie przyczynić do sukcesu.

Delikatnie dopasowany – Dobudowa z dachem kolebkowym

Liczne obszerne porozumienia pomiędzy architektami biura Schmidt&Schindler a przedstawicielami das Obere Denkmalschutzbehörde (Wyższy Urząd Ochrony Zabytków), urzędu Landu Saksonii ds. Konserwacji Zabytków, Miejskiego Urzędu Planowania w Görlitz a także intensywne dyskusje z inwestorem budowlanym i biblioteką jako użytkownikiem były przesłanką do koncepcji zbudowania nowego budynku. Zrealizowana w końcu forma nowego budynku – sześciokondygnacyjna budowla ze żelbetu z dachem kolebkowym w kształcie elipsy – już w fazie powstawania spotkał się z dużą aprobatą.

Finansowanie rozbudowy łącznie z wyposażeniem	
łącznie budynek stary i nowa, urządzenia zewnętrzne	4 450 000 €
Nowy budynek	2 600 000 €
Urządzenia zewnętrzne	175 000 €
Stary budynek	1 675 000 €
Podział finansowania	
EFRR	2 400 000 €
SEP ³	1 000 000 €
Środki własne	1 050 000 €
Środki ze zbiórki stowarzyszenia Lions Club Görlitz/Zgorzelec e.V	8600€

3 Program odnowy miejskiej na poziomie Landu i Federalnym.

tende und intensive Bemühungen der Bauverwaltung, des Stadtplanungsamtes und des Kulturamtes hatten schließlich die Bewilligung von Fördermitteln der EU, des Bundes, des Landes und von Mitteln der Stadt in Aussicht gestellt. Der Stadtratsbeschluss im Jahr 2005 gestattete dann endgültig die Ausführung des Gesamtprojektes.

Der Zeitraum von der Bewilligung der EFRE-Mittel² über die Bauausführung bis zur Abrechnung war sehr knapp bemessen, zusätzliche Belastungen brachte der Baubeginn im Wintermonat Januar. Als großer Vorteil sollte sich insgesamt vor allem der Planungsvorlauf erweisen, im Rahmen bestehender Möglichkeiten vorerst auch ohne Stadtratsbeschluss und durch das beauftragte Planungsbüro Schmidt & Schindler erarbeitet.

Die Finanzierung des Erweiterungsbau inkl. Ausstattung, des historischen Teils der Bibliothek und der Außenanlagen setzte sich wie in der Tabelle gezeigt zusammen.

Bald hieß es für die Mitarbeiter der Bibliothek, alle Arbeitsabläufe neu zu konzipieren und nachhal-

Finanzierung des Erweiterungsbaus inkl. Ausstattung	
Gesamt Alt- und Neubau, Außenanlagen	4 450 000 €
Neubau	2 600 000 €
Außenanlagen	175 000 €
Altbau	1 675 000 €
Finanzierungsanteile	
EFRE	2 400 000 €
SEP ³	1 000 000 €
Eigenmittel	1 050 000 €
Spendenmittel Lions Club Görlitz/Zgorzelec e.V.	8600€

2 Europäischer Fonds for regionale Entwicklung.

3 Stadterneuerungsprogramm Bund/Länder.

Projekt do budowy pokrywy zewnętrznej zostały przedstawione publiczności na decydującej sesji Rady Miejskiej w październiku 2005 roku i spotkały się z ogromną uwagą. W tym czasie nie można już było wyobrazić sobie Görlitz bez tej budowli kontynuującej linię zabudowy starego budynku i zbliżającego się kształtem dachu do mansardy. W obszarze okresu grynderskiego jest postrzegany jako architektonicznie interesujące i udane wzbogacenie. Za pomocą dobudowanego obiektu miała być pozyskana powierzchnia wynikająca z wymagań centralnej wypożyczalni, połączenia biblioteki dziecięcej z biblioteką główną i wielkości zbiorów mediów audiowizualnych. Prezentacja tegoż miała być dokonywana w tej części biblioteki. Poza tym miała być stworzona możliwość dla imprez kulturalnych a także wynajmowanie osobom zewnętrznym pomieszczeń przeznaczonych do organizowania imprez kulturalnych.

Nowy budynek oferuje teraz powierzchnie prezentacyjne dla mediów audiowizualnych, gazet i czasopism, nut, map, gier towarzyskich, dzienników ustaw i komputerów z internetem. Znajdują się tam pomieszczenia techniczne, garderoby, strefy przygotowawcze i pomieszczenia socjalne dla pracowników technicznych. Biblioteka dziecięca mogła się wprowadzić na dwa górne piętra. Przyznana jej kopuła stała się fascynującym pomieszczeniem w tym budynku składającym się z wielu pięknych zakątków. Przestronne okna frontowe dają imponujący widok na miasto.

Na pierwszym i drugim górnym piętrze zbudowano prowadzące do starego budynku łączniki o równej wysokości wymagane dla prowadzenia biblioteki i drugiej drogi ewakuacyjnej. Rozwiązane zostały również problemy techniki przeciwpożarowej (zony ochronne, drogi ewakuacyjne) a także, gdzie to tylko było możliwe, zlikwidowano bariery architektoniczne.

To wszechstronne rozwiązanie uzupełniają plac zabaw, ogródek czytelniczy, zielona oaza w gęsto zabudowanej dzielnicy miasta „Obszar renowacji Śródmieście – Zachód – dzielnica grynderska” i miejsca parkingowe dla samochodów osobowych.

tige Nutzerforderungen und -wünsche in die Planung einzubeziehen. Die Zusammenarbeit zwischen den Planern des Büros Schmidt & Schindler, den zuständigen Mitarbeitern der städtischen Bauverwaltung, den Baufirmen und den Bibliotheksmitarbeitern gestaltete sich in allen Planungs- und Ausführungsphasen außergewöhnlich gut und vertrauensvoll – dies sollte zum Erfolg innerhalb kurzer Zeit beitragen.

Einfühlsam angepasst: Anbau mit Tonnendach

Zahlreiche, umfangreiche Abstimmungen zwischen den Architekten des Büros Schmidt & Schindler und Vertretern der Oberen Denkmalschutzbehörde, des Landesamtes für Denkmalpflege, des Stadtplanungsamtes Görlitz sowie intensive Diskussionen mit dem Bauherrn und der Bibliothek als Nutzer waren der Konzeption zur Gestaltung des Neubaus vorausgegangen. Die schließlich realisierte Form des Neubaus – ein sechsgeschossiger Stahlbetonbau mit einem Tonnendach in elliptischer Form – fand bereits in der Entstehungsphase großen Zuspruch. Die Entwürfe zur Gestaltung der Gebäudehülle wurden auf der entscheidenden Stadtratssitzung im Oktober 2005 der Öffentlichkeit vorgestellt und erfuhren starke Beachtung.

Inzwischen ist dieses Gebäude, das die Bauflucht des Altbaus fortsetzt und sich in der Gestaltung der Mansardendachform des Altbaus annähert, nicht mehr aus Görlitz wegzudenken. Es wird im Gründerzeitgebiet als architektonisch interessante und gelungene Bereicherung betrachtet. Mit dem Erweiterungsanbau sollten die Flächen geschaffen werden, deren Bedarf sich aus den Ansprüchen einer zentralen Verbuchung, der Zusammenführung der Kinderbibliothek mit der Hauptbibliothek und aus der Größe des Bestandes an AV-Medien ergab, dessen Präsentation in diesem Teil der Bibliothek geplant war. Darüber hinaus sollte eine Möglichkeit für kulturelle Veranstaltungen geschaffen werden. Auch sollte es möglich sein, die Veranstaltungsräume an Dritte zu vermieten.

Der Neubau bietet jetzt Platz für die Präsentationsflächen der AV-Medien, Zeitungen und Zeitschriften, Noten, Karten, Gesellschaftsspiele, Ge-

Renowacja starej, historycznej zabudowy

Na dalsze zadania działań ochrony budowlanej złożyły się szerokie/rozległe należne zabytkom działania renowacyjne pomieszczeń wewnętrznych starego budynku, odnowienie technicznych urządzeń budynku i usunięcie znacznych nieprawidłowości budowlanych oraz zabezpieczenia technicznego. Przy tym w dalszym ciągu zachowana być musi struktura funkcjonalna starej budowli. W ten sposób odpadła też kosztowna przebudowa względnie budowa od nowa – pomieszczeń biurowych – gdyż te istniejące wystarczały pod względem powierzchni. Za istotną uznano odbudowę zgodnie z prawidłami ochrony zabytków – Sali czytelnia i przemianowanie magazynów na przestrzeń ogólnodostępną.

Dzieło mistrzowskie: czytelnia

Historyczna sala czytelnia z łączącą się z nią małą historyczną czytelnią dla młodzieży pozostały obszarem udostępniania (wypożyczanie i czytanie). Wykorzystuje się go do prezentacji księgozbioru beletrystycznego i obszernego zbioru materiałów szkolnych. Odrestaurowane zostały i uzupełnione o brakujące elementy pozostałe jeszcze historyczne regały ściennie. Należało odkryć na nowo piękno i rozmiary przestrzenne pomieszczenia, pamiętając o konieczności dopasowania się do współczesnych wymagań biblioteki z wolnym dostępem do księgozbioru. Powierzchnie nieodzwonne dla ustawienia 20 000 tomów literatury pięknej znajdują się w okalających regałach ściennych i ustawionych dodat-

Widok na miasto z biblioteki dziecięcej © I. Thoerner
Blick aus der Kinderbibliothek über die Stadt © I. Thoerner.

setzblätter und Internet-Computer. Dort befinden sich die Technikräume, die Garderoben, die Bereitstellungszonen und die Pausenbereiche der Mitarbeiter. Die Kinderbibliothek konnte in die zwei oberen Etagen einziehen. Mit der Kuppel erhielt sie den wohl faszinierendsten Raum in diesem an schönen Plätzen reichen Haus. Aus den großzügigen Fensterfronten bietet sich eine großartige Sicht über die Stadt. Im ersten und zweiten Obergeschoss wurden die für den Bibliotheksbetrieb und für den zweiten Rettungsweg erforderlichen höhengleichen Verbindungen zum Altbau hergestellt. Ebenso wurden die brandschutztechnischen Probleme (Brandabschnitte, Rettungswege) gelöst und insgesamt, wo möglich, Barrierefreiheit geschaffen. Ein Spielplatz und ein Lesegarten, eine grüne Oase mitten im dicht bebauten Stadtteil „Sanierungsgebiet Innenstadt West – Gründerzeitviertel“ und Stellflächen für PKWs ergänzen diese großzügige Lösung.

Die Sanierung des historischen Altbaus

Eine weitere Aufgabe der Baumaßnahme bestand in der umfassenden und denkmalgerechten Sanierung der Innenräume des Altbaus, der Erneuerung der haustechnischen Anlagen und der Abstellung der erheblichen bau- und sicherheitstechnischen Mängel. Dabei sollte die Funktionsstruktur des Altbaus weitgehend erhalten bleiben. So entfiel auch ein aufwändiger Um- bzw. Neubau für Bürobereiche, da die bereits vorhandenen flächenmäßig ausreichend waren. Als wesentlich wurden jedoch die denkmalgerechte Wiederherstellung des historischen Lesesaales und die Umnutzung der Magazinanlage für den öffentlichen Gebrauch angesehen.

Prunkstück: der Lesesaal

Der historische Lesesaal mit dem sich anschließenden kleinen historischen Jugendlesesaal blieb Ausleih- und Lesebereich. Er wird für die Präsentation des Belletristik-Bestandes und der umfangreichen Klassensatzsammlung genutzt. Die noch vorhandenen historischen Wandregale wurden restauriert und die fehlenden ergänzt. Die Schönheit und die Dimension des Raumes sollten bei aller Anpassung an die modernen Erfordernisse einer Freihandbi-

kowo regałach z dwoma półkami. Zredukowano pierwotnie funkcjonującą ilość stołów czytelniczych.

Można było odtworzyć historyczną kolorystykę i malunki ścienne na podstawie wyników prac badawczych i przy pomocy historycznego archiwum fotograficznego Roberta Scholza. Tak oto 242 pawie oka zdobią sklepienie tego wnętrza pomieszczenia. Na południowo-zachodnim portalu błyszczy znówu piękne godło miasta Görlitz, którego pierwotne i dzo dziś istniejące odwzorowanie widoczne jest na opieczętowanym/ zalakowanym liście z godłem cesarza Sigismunda z 29 sierpnia 1433 roku. Jego odtworzenie zawdzięcza się donacji görlitzko-zgorzeleckiego Lions Club, która to nawiązuje do tradycji zaangażowania mieszczan z Görlitz. Dostrzec teraz można rozmiary czytelni, z uwagi na oszczędne oraz niewysokie meble. Wygląd zewnętrzny urządzeń wentylacyjnych oraz pozostałych niezbędnych urządzeń technicznych można było dostosować do specyficznych potrzeb i warunków tego miejsca.

Pełna przepychu sala czytelni stanowi stare i nowe centrum biblioteki i wywołuje zdumienie i podziw czytelników.

Instalacje magazynowe jako „regały na książki, po których można chodzić”

Ta przestrzeń historyczna powinna, zgodnie z koncepcją użytkową, zostać wykorzystana w całkiem nowy sposób. Najważniejszymi celami nowego ukształtowania tego piętra było powiązanie po raz pierwszy od utworzenia tej

Czytelnia z wolnym dostępem © I. Thoerner
Lesesaal mit Freihandaufstellung. © I. Thoerner.

bibliothek wieder sichtbar werden. Die notwendigen Stellflächen für 20 000 Bände der Belletristik finden sich in den umlaufenden Wandregalen und in zusätzlich aufgestellten Regalen mit zwei Fachböden. Die ursprüngliche Anzahl der Lesetische wurde reduziert. Die historische Ausmalung und die farbliche Gestaltung konnten nach Befunduntersuchungen und unter Zuhilfenahme des historischen Fotoarchivs von Robert Scholz wiederhergestellt werden. So zieren die Gewölbedecke erneut 242 Pfauenaugen, an der südwestlichen Schildwand prangt wieder das schöne Görlitzer Stadtwappen, dessen ursprüngliche und noch heute verwendete Darstellung auf den besiegelten Wappenbrief von Kaiser Sigismund vom 29. August 1433 zurückgeht. Seine Wiederherstellung ist der finanziellen Hilfe des Lions Clubs Görlitz/ Zgorzelec zu verdanken, der damit an die Tradition bürgerchaftlichen Engagements in Görlitz anknüpft.

Die Dimension des Lesesaales ist aufgrund der insgesamt sparsamen und niedrig gehaltenen Möblierung jetzt wieder spürbar. Die Lüftungsanlage und alle weiteren notwendigen technischen Anlagen konnten in ihrer Ausführung und Erscheinung sensibel dem Charakter des Raumes angepasst werden.

Der prachtvolle historische Lesesaal ist altes und neues Zentrum der Bibliothek und ruft bei zahlreichen Besuchern Staunen und Bewunderung hervor.

Die Magazinanlage als „begebares Bücherregal”

Dieser historische Bereich sollte nach dem Nutzungskonzept einem völlig neuen Gebrauch zugeführt werden. Die wichtigsten Ziele der Neugestaltung dieser Ebene waren die zusammenhängende Präsentation der Sach- und Fachliteratur erstmals seit Gründung der Bibliothek sowie eine mögliche öffentliche Nutzung und Einrichtung von Recherche- und Leseplätzen. Die dazu notwendigen baulichen Maßnahmen stellten den größten Eingriff in die Substanz des Hauses dar.

Erster Schritt nach umfassender Diskussion war die Entfernung der historischen Ziegelkappendecke. Die Deckenkonstruktion über der Magazinanlage, zugleich Boden des Lesesaals, wurde in der Folge als tragende Stahlbetondecke erneuert. Die Decken-

biblioteki, prezentowania literatury fachowej i literatury faktu, jak również możliwe otwarte/publiczne wykorzystywanie i urządzanie miejsc do czytania i kwerendy. Niezbędne do tego celu środki budowlane stanowiły największą ingerencję w substancję budynku.

Pierwszy krok po wyczerpującej dyskusji to usunięcia historycznego ceglanego sklepienia łukowego. Konstrukcja sklepienia nad powierzchniami magazynowymi, jednocześnie podłoga czytelnicy zostały w tej kolejności odnowione jako nośne sklepienie żelbetowe. Spodnia/dolna strona sklepienia otrzymała, zgodnie z wymaganiami konserwatora zabytków, formę starego ceglanego sklepienia łukowego. Dodatkowo wbudowano podpory żelbetowe. Poprzez powyższe środki spełniono wymagania przeciwpożarowe.

Regały Lipmana wypełniające swymi podporami jako nośnym systemem funkcję statyczną, mogły w powiązaniu z wbudowaniem nowego sklepienia z żelbetu względnie nowych podpór z żelazobetonu, mogły być pomniejszone o trzy przęsła regału. Utworzone w ten sposób przejście zaaranżowało to pomieszczenie, poprawiło orientację, przyniosło powierzchnie do czytania i zintegrowało dodatkowo powierzchnie wystawiennicze.

Żelazna konstrukcja systemu półek została wyremontowana zgodnie z literą ochrony zabytków, jednakże zrezygnowano z nowego pomalowania części metalowych, aby zachować stan naturalny. Pozostałe jeszcze historyczne mocowania podłogowe regałów, śruby mocujące, dolne półki, klamry, deski podłogowe i podpórki na książki, po naprawie mogły zostać ponownie wykorzystywane. Powstała po ponownym wbudowaniu elementów dwupiętrowych regałów galeria pozwala na wgląd na to, co się dzieje w pomieszczeniu. Zastosowane materiały ograniczające – szkło i stal wpłynęły na postrzeganie tych obszarów jako filigranowych. Niezbędne nowe instalacje, między innymi urządzenia wentylacyjne dopasowują się wrażliwie do charakteru pomieszczenia.

Pomimo przebudowy obsługa idzie dalej!

Realizacja w odstępach czasowych dwóch zadań budowlanych wymagała pojedynczych rozwiązań

unterseite erhielt nach der Forderung der Denkmal-schutzbehörde die Form der alten Ziegelkappendek-ke. Zusätzlich wurden Stahlbetonstützen eingebaut. Mit diesen Maßnahmen konnten die Brandschutz-anforderungen erfüllt werden.

Die Lipman-Regale, die mit ihren Stützen als tra-gendes System eine statische Funktion erfüllten, kon-nten im Zusammenhang mit dem Einbau der neuen Stahlbetondecke bzw. der Stahlbetonstützen um drei Regaljoche zurückgebaut werden. Der so entstan-de ne Durchgang strukturiert den Raum, verbessert die Orientierung, brachte Flächen für Lesebereiche und integriert zusätzlich Ausstellungsflächen. Die Eisen-konstruktion der Regalanlage wurde denkmalgerecht saniert, jedoch unter Verzicht auf einen Neuanstrich der Eisenteile, um den Originalzustand zu erhalten. Die noch vorhandenen historischen Regalboden-halterungen, Befestigungsschrauben, Regalböden, Laufroste, Dielungen und Buchstützen konnten nach teilweiser Aufarbeitung wieder verwendet werden.

Magazyn, 1 piętro, © I. Thoerner
Magazin 1. OG. © I. Thoerner.

i wielokrotnych przeprowadzek różnych obszarów. Z powodu kosztów mogły one być tylko częściowo realizowane przez firmę.

Z otwarciem nowego budynku biblioteki w 2008 roku zakończył się pierwszy odcinek budowy. Spełniło się wielkie życzenie: znalazły tu swoje miejsce wszystkie media nieksiążkowe, również kompletna biblioteka dziecięca.

Utrzymywany podczas całej fazy budowy ruch biblioteczny wymagał znalezienia przyjaznego czytelnikom rozwiązania dla pozostałego księgozbioru. W nowej części biblioteki zasadniczo nie brano pod uwagę prowizoryczności, tak więc rozwiązanie mogło dotyczyć innego budynku. Udostępnienie nadających się do tego celu powierzchni na prowizoryczną wypożyczalnię miało się jednak okazać trudnym, pomimo wielu pustych pomieszczeń. Albo nie wystarczająca była nośność stropu lub podłogi, pojemność powierzchni, spodziewana dostępność obiektów, albo nie do przyjęcia byłby koszt uruchomienia technicznego.

W końcu sukcesem zakończyło się poszukiwanie powierzchni, które z jednej strony umożliwiały prowizoryczne wypożyczanie wybranych książek, z drugiej składowanie dalszego księgozbioru w paletowym systemie ram. Znalaziono kompromis w dwóch zamkniętych punktach przedszkolnych i funkcjonował on dobrze w czasie użytkowania od lutego 2008 roku do końca budowy w 2009 roku.

Dwa powiązane ze sobą budynki leżą blisko siebie w gęstej zabudowie osiedlowej niedaleko śródmieścia. Można się było do nich dostać środkami komunikacji publicznej i znane wielu mieszkańcom z uwagi na swoje poprzednie zastosowanie. W tych obiektach miejskich odpadały koszty wynajmu, z uwagi na krótki okres użytkowania zrezygnowano z remontów. W tych dwóch budynkach zostały zamknięte w niepodpiwniczonych pomieszczeniach parterowych 20 000 tomów do wypożyczania i strefa rejestracji. Można tam było również składować kontenery z 40 000 spakowanych książek.

Uruchomienie techniczne okazało się nie wiązać z nadmiernymi środkami finansowymi. Zastosowanie systemu zarządzania bibliotecznego Biblioteka2000 odbyło się za pomocą połączenia radiowego. Nie

Die nach dem Rückbau von Teilen der zweigeschossigen Regalanlage entstandene Galerie ermöglicht nun, von oben einen Blick auf das Geschehen im Raum zu werfen. Die eingesetzten Materialien zur Begrenzung – Glas und Stahl – lassen diese Bereiche filigran erscheinen. Alle notwendigen neuen Einbauten, u. a. die Lüftungsanlage, passen sich sensibel dem Charakter des Raumes an.

Trotz Umbau: Der Betrieb geht weiter!

Die Realisierung der zwei Bauabschnitte in zeitlichem Abstand voneinander erforderte Einzellösungen und mehrere Umzüge verschiedener Bereiche. Aus Kostengründen konnten diese nur teilweise durch eine Firma übernommen werden.

Zunächst fand mit der Eröffnung des Neubaus im Jahr 2008 der erste Bauabschnitt seinen Abschluss. Ein großer Wunsch war in Erfüllung gegangen: Alle Nicht-Buch-Medien fanden hier ihr neues Quartier, ebenso die komplette Kinderbibliothek.

Der während der ganzen Bauphase aufrechterhaltene Betrieb verlangte eine nutzerfreundliche Zwischenlösung für die verbliebenen Buchmedien. Von Provisorien im Neubau sah man grundsätzlich ab, deshalb konnte die Lösung nur in einem anderen Gebäude gefunden werden. Die Erschließung geeigneter Flächen für die provisorische Ausleihe der Bücher sollte sich jedoch trotz vieler leerstehender Objekte als mühsam erweisen. Entweder waren die Tragfähigkeit der Decken oder Fußböden, die Platzkapazität, die zumutbare Erreichbarkeit der Objekte nicht ausreichend gegeben, oder die notwendige technische Instandsetzung gestaltete sich unvermeidbar aufwändig.

Die Suche nach Flächen, die einerseits eine provisorische Ausleihe ausgewählter Bücher und andererseits die Einlagerung des weiteren Buchbestandes in Palettensteckrahmensystemen ermöglichten, war schließlich erfolgreich. Der Kompromiss wurde in zwei stillgelegten Kindertagesstätten gefunden und funktionierte über den Nutzungszeitraum von Februar 2008 bis zum Bauende 2009 gut.

Die zwei miteinander verbundenen Gebäude liegen in einem dicht besiedelten Neubauwohngebiet unweit der Innenstadt. Sie waren mit öffentlichen

zakończyło się jednak zadawalająco poszukiwanie pomieszczeń biurowych dla 15 pracowników i wszystkich oddziałów od centralnego wdrożenia poprzez introligatornię aż do przygotowania wypożyczalni i pracy otwartej. Do dyspozycji były wyłącznie pomieszczenia w ratuszu, tym samym daleko od niedawno otwartego nowego budynku i także daleko od pomieszczeń prowizorycznych. W roku 2008 rozpoczęła się faza, która wszystkim pracownikom pozostała w pamięci za ogromny nakład czasu i drogi.

Mieszkańcy miasta okazali duże zrozumienie dla tych ograniczeń. Miejskowa prasa towarzyszyła projektowi nie tylko dogłębnie ale i ze zrozumieniem i wyrozumieniem.

Kompromisy

Aby zredukować koszty należało zrezygnować w przybudówce z zaplanowanej wcześniej jednej części powierzchni podstawowej. Większość wypracowanych podczas fazy planowania kompromisów dotyczy brakujących na kilku piętach powierzchni prezentacyjnych.

Biblioteka dziecięca kontra media audiowizualne

Pierwsze plany przewidywały najpierw dwa piętra na media audiowizualne, gdyż oczekiwano się tu powiększenia zbiorów. Przewidziana koncepcja oferty biblioteki dziecięcej wymagała jednak nieodzownie więcej powierzchni. Zbiór dla dzieci rozciąga się na obszar dwóch pięter. O wiele dłużej przebywają tu użytkownicy, gdyż z mediów użyt-

Biblioteka dziecięca © Ines Thoerner
Kinderbibliothek © I. Thoerner.

Verkehrsmitteln erreichbar und aufgrund der früheren öffentlichen Nutzung vielen Bürgern bekannt. Mietkosten entfielen in diesen städtischen Objekten, auf eine Renovierung wurde unter Berücksichtigung der geringen Nutzungszeit verzichtet. In diesen zwei Gebäuden wurden die nicht unterkellerten Erdgeschossbereiche für die ausleihbaren 20 000 Bände und die Verbuchungszone erschlossen. Die Container mit den 40 000 verpackten Büchern konnten ebenso dort eingelagert werden.

Die technische Instandsetzung gestaltete sich wenig aufwändig, der Einsatz des Bibliotheksverwaltungssystems Bibliotheca2000 war mittels einer Funk-Verbindung möglich. Die Suche nach Bürokapazitäten für 15 Mitarbeiter und alle Abteilungen, von zentraler Einarbeitung über die Buchbinderei bis hin zur Ausleihvorbereitung und Öffentlichkeitsarbeit, gelang jedoch nicht zufriedenstellend. Räume standen ausschließlich im Rathaus zur Verfügung – und damit weitab vom inzwischen eröffneten Neubau und auch weit entfernt vom provisorischen Quartier. Mit dem Jahr 2008 begann dann eine Phase, die allen Mitarbeitern durch den immensen Aufwand für Wege- und Transportzeiten in Erinnerung bleiben wird.

Die Bürger der Stadt brachten großes Verständnis für die Einschränkungen auf. Und die örtliche Presse begleitete das Projekt nicht nur ausführlich, sondern auch mit angemessener Sensibilität.

Kompromisse

Um die Baukosten zu reduzieren, hatte man im Anbau auf einen Teil der ursprünglich vorgesehenen Grundfläche verzichten müssen. Damit betreffen die meisten, bereits während der Planungsphase erarbeiteten Kompromisse die in einigen Etagen fehlenden Präsentationsflächen.

Kinderbibliothek vs. Audiovisuelle Medien

Die ersten Planungen sahen zunächst für die audiovisuellen Medien zwei Etagen vor, da hier steigende Bestandszahlen erwartet wurden. Die vorgesehene Konzeption für die Angebote der Kinderbibliothek erforderte jedoch zwingend mehr Fläche, sodass sich nun der Kinderbereich über zwei

kownicy korzystają często na miejscu, korzystają z tych pomieszczeń dzieci z różnych grup wiekowych i odbywają się tam imprezy.

Dotąd prezentacja tylko na jednym poziomie mediów audiowizualnych nie była pojmowana w żadnym razie jako kompromis w sensie rozwiązania doraźnego. Ponadprzeciętny wskaźnik absencji przy tym rodzaju mediów dodatkowo potwierdza, że takie rozwiązanie było słuszne.

Czytelnia

Księgozbiór beletrystyki w swojej całości nie może być prezentowany w czytelni zgodnie z przewidywaniami. Historyczne regały książkowe oraz ustawione dodatkowo w środku pomieszczenia nowe regały z dwoma powierzchniami półek, nie oferują do tych celów wystarczającej ilości powierzchni stojącej. Zażyczzone i wymagane ochroną zabytków wrażenie ogólne, które miało ponownie doprowadzić do postrzegania tego pomieszczenia jako czytelni, nie zostało osiągnięte zastosowaniem wyższych regałów. Oddzielenie zakresów beletrystyki (np. liryki, wydań dzieł itd.) i ich prezentacja w magazynie było jedynym wykonalnym rozwiązaniem. System wprowadzający, jak również dodatkowe wskazówki podczas rozmów przy zgłaszaniu się lub poradnictwie podczas procesu wypożyczania, wskazują również drogę do zasobów magazynowych.

Zażyczona prezentacja w czytelni literatury fachowej i literatury faktu z powodu obszernego księgozbioru nie była możliwa do zmiany. Miejsca do czytania będą wykorzystywane do celów studyjnych także, gdy w procesie wypożyczania pracownicy często muszą najpierw wskazywać na tę możliwość.

Szczegółna konstrukcja historycznych regałów w czytelni wymaga uwzględnienia przy sortowaniu i ustawianiu książek. Wariant diskutowany na początku planowania budowlanego z jednej strony dopasowałby się historycznymi regałami w czytelni do codziennych warunków użytkowania, długofalowo jednak niszczy wrażenie ogólne.

Z tych względów regały, mogły być utrzymane na ich zredukowanej w latach 50. XX wieku oryginalnej wysokości i powstała powierzchnia dla składowanych tam wcześniej gazet.

Etagen erstreckt. Hier ist die Verweildauer der Nutzer sehr viel länger, weil die Medien häufig an Ort und Stelle benutzt werden, Kinder unterschiedlichster Altersgruppen diese Räume nutzen und dort Veranstaltungen stattfinden.

Die Präsentation der AV-Medien auf nur einer Ebene wurde bisher in keinem Fall als Kompromiss im Sinne einer Notlösung gesehen. Die überdurchschnittlich hohe Absenzquote bei dieser Medienart gibt dieser Entscheidung zusätzlich Recht.

Lesesaal

Der Bestand der Belletristik kann in seiner Gesamtheit im Lesesaal nicht wie vorgesehen präsentiert werden. Die historischen Bücherregale und die zusätzlich in der Raummitte aufgestellten neuen Regale mit zwei Fachböden bieten dafür nicht genügend Stellfläche. Der gewünschte und vom Denkmalschutz geforderte Gesamteindruck, den dieser Raum als Lesehalle wieder erhalten sollte, wäre bei der Verwendung höherer Regale nicht erreicht worden. Die Abtrennung von Teilbereichen der Belletristik (z. B. Lyrik, Werkausgaben etc.) und deren Präsentation im Magazin war die einzig umsetzbare Lösung. Das Leitsystem sowie zusätzliche Hinweise bei Anmeldegesprächen bzw. der Ausleihberatung weisen den Weg auch zum Magazinbestand.

Die gewünschte Präsentation der Sach- und Fachliteratur im Lesesaal war wegen der Größe des Bestandes nicht umsetzbar. Die Leseplätze im Saal werden für Studienzwecke dennoch genutzt, auch wenn im Ausleihbetrieb durch die Mitarbeiter häufig erst auf diese Möglichkeit hingewiesen werden muss.

Die besondere Beschaffenheit der historischen Regalanlagen im Lesesaal verlangt Rücksicht bei der Aufstellung und der Sortierung der Bücher. Eine am Anfang der Bauplanung diskutierte Variante hätte die historische Regalanlage im Lesesaal einerseits heutigen Nutzungsbedingungen weitgehend angepasst, den Gesamteindruck aber nachhaltig zerstört. Mit dieser Einsicht konnten die Regale wieder auf ihre, in den 1950er Jahren reduzierte, originale Höhe gebracht und die herausstehenden Ablagen für die ehemals dort gelagerten Zeitungen erhalten werden. Die obersten und die unter den Ablagen vorhandenen

Półki najwyższe i te dostępne pod miejscem odkładania gazet częściowo nie zostały wdrożone do wykorzystania, lecz stały się prezentującymi się frontalnie książkami – miejscem prezentowania. Na półki górne można dostać się przy pomocy stawianych stopni.

Obserwacja ruchu w bibliotece przynosi pewność, że doskonałe oddziaływanie tego wnętrza w połączeniu z wyraźnie przemyślanym dostosowaniem do obecnych wymagań, przynosi ze sobą również gotowość użytkowników do kompromisu. Opisane rozwiązanie bierze również pod uwagę piękno historycznych regałów w tym pomniku budowy i kultury.

Magazyn

Historyczne kratowane ciągi piesze w górnej części magazynu dostarczają temu pomieszczeniu pewnej szczególnej przejrzystości i mogły być zachowane w oryginalnym stanie. Obchodzenie tej powierzchni wymaga ewentualnie ostrożności, o której mówią umieszczane tabliczki. Z uwagi na specyficzne schody dostęp do górnego poziomu magazynu dla osób z niepełnosprawnością jest ograniczony lub wręcz niemożliwy.

Ze strony pracowników kierowane jest odpowiednio niezbędne wsparcie.

Strefa imprez

Aż do momentu opracowania wcześniejszych planów, nierozwiązanym pozostał problem przestrzeni do organizowania wydarzeń, niezależny od ruchu bibliotecznego. Pierwotne koncepcje wychodziły od strefy imprez w pomieszczeniu rejestrującym wypożyczenia, którego bezpośredni obszar pracy powinien być w razie potrzeby chroniony za pomocą ruchomego parawanu. Galeria z widokiem na usytuowaną poniżej strefę imprez przewidywała obszar widzów – szczególnie na zaplanowane małe zajęcia dotyczące sztuki – także wyposażenie w urządzenia sanitarne.

Planowanie to wkrótce miało się okazać bardzo kosztownym a mało celowym. Postawione z naciskiem żądanie możliwości wykorzystywania strefy imprez podczas godzin otwarcia biblioteki pilnie wymagało rozwiązania. Zamiast galerii powstało pomieszczenie do organizowania imprez dla maksymalnie 70-80 osób z wnęką kuchenną. Niezbędne

Fachböden sind teilweise nicht in die Nutzung einbezogen oder werden mit frontal präsentierten Büchern zu Ausstellungsflächen. Die oberen Fachböden sind gegebenenfalls mit Hilfe von Trittstufen erreichbar.

Die Beobachtung des Bibliotheksbetriebes lässt nach fast einem Jahr die Gewissheit zu, dass die prachtvolle Wirkung dieses Raumes in Verbindung mit spürbar durchdachter Anpassung an heutige Anforderungen auch Kompromissbereitschaft der Nutzer mit sich bringt. Die beschriebene Lösung trägt nicht zuletzt auch der Schönheit der historischen Regale im Bau- und Kulturdenkmal Rechnung.

Magazin

Die historischen Lattenrostauflflächen in der oberen Magazinebene verleihen diesem Raum eine ganz besondere Transparenz und konnten im Originalzustand erhalten werden. Das Begehen dieser Ebene erfordert gegebenenfalls Achtsamkeit, auf die mit einer Beschilderung hingewiesen wird. Der Zugang zur oberen Magazinebene ist für Menschen mit Handicap auf Grund der speziellen Treppen nicht oder nur eingeschränkt möglich. Entsprechend notwendige Hilfestellungen werden durch die Mitarbeiter geleistet.

Veranstaltungsbereich

Bis zur Überarbeitung der frühen Planung stellte die Gestaltung einer vom Bibliotheksbetrieb unabhängigen Veranstaltungszone ein ungelöstes Problem dar. Ursprüngliche Entwürfe gingen von einem Veranstaltungsbereich im Verbuchungsraum aus, dessen unmittelbarer Arbeitsbereich bei Bedarf mittels einer mobilen Trennwand geschützt werden sollte. Eine Galerie mit Blick in die darunter liegende Veranstaltungszone sah einen Zuschauerbereich – besonders auch für die geplanten Kleinkunstveranstaltungen – sowie die Einrichtung sanitärer Anlagen vor.

Diese Planung stellte sich bald als sehr kostenaufwändig und wenig zweckmäßig heraus. Die mit Nachdruck aufgestellte Forderung nach Nutzung des Veranstaltungsraumes auch während der Betriebsstunden verlangte dringend nach einer anderen Lösung. Anstelle der Galerie wurde für maximal 70 – 80 Besucher ein Veranstaltungsraum mit einer

odseparowanie akustyczne i optyczne od leżącej głębiej wypożyczalni uzyskano poprzez przenośne parawany, których używać można również jako ekranów projekcyjnych. Urządzenie wentylacyjne zapewniło wentylację pomieszczenia galerii z niskim sufitem, pomieszczenia sanitarne przeniesiono w inne miejsce. Wypadło kosztowne przeinstalowywanie czy oddzielanie strefy wypożyczalni na pomieszczenie do imprez, możliwe jest tylko wynajęcie galerii.

Konkluzja

Z zakończeniem projektu „Przebudowa/Modernizacja starego budynku i poszerzenie aneksu Jochmannstrasse” w marcu 2009 roku spełniło się długo oczekiwane na realizację życzenia mieszkańców Görlitz. Powstało nowoczesne centrum informacji i komunikacji z najlepszymi warunkami do korzystania. W stylowym, poddanym renowacji starym budynku oraz w harmonijnie dopasowanym do niego nowym budynku aneksu będzie prezentowanych około 90 000 mediów (woluminów).

Starym i nowym centrum jest wywierająca wrażenie sala czytelnia. Imponujący jest również magazyn, prezentujący się jako rodzaj regału na książki, „po którym można chodzić”.

Najbardziej fascynująca jest jednak na obu górnych piętrach biblioteka dziecięca rozpościerająca w pomieszczeniu pod kopułą poprzez przestronne fronty okien – niewiarygodny widok ponad miastem.

Powstał budynek, w którym mieszka się tradycja z innowacją i nowoczesnością, tworząc tym samym bibliotekę zadowolenia, bogatą w piękne miejsca do czytania i nauki.

Literatura i źródła internetowe

THOERMER, I. (2009) Przebudowa i poszerzenie biblioteki miejskiej w Görlitz. Wymarsz w nową epokę. *BIS. Bibliothek in Sachsen* 2(2), 88-92. www.bibliotheksmagazin.de/downloads/bis02_062009pdf.

Homepage biblioteki w Görlitz www1.goerlitz.de/stadtbibliothek/.

Cytowane źródła internetowe były pobierane ostatnio 19.01.2010 roku.

(Przedruk za zgodą: Humboldt Universität zu Berlin, ze zbiorów biblioteki internetowej Institut für Bibliotheks- und Informationswissenschaft, Buchidee 2009/10 Temat: Bibliotheken heute! Best Practice bei Planung, Bau und Ausstattung).

Tłumaczenie – Małgorzata Grelak

Pantryküche geschaffen. Die notwendige akustische und optische Abtrennung vom tiefer liegenden Verbuchungsbereich wird mittels mobiler Trennwände erreicht, die auch als Projektionsflächen verwendbar sind. Eine Lüftungsanlage stellt die Belüftung des Galerie-Raumes mit seiner geringen Deckenhöhe sicher, die sanitären Anlagen wurden an einen anderen Standort verlegt. Das aufwändige Umräumen oder Abgrenzen der Verbuchungszone für Veranstaltungen entfällt, eine Vermietung der Galerie ist nun möglich.

Fazit

Mit dem Abschluss des Projektes „Umbau/Modernisierung Altbau und Erweiterungsanbau Jochmannstraße” im März 2009 ging ein lange bestehender Wunsch der Görlitzer Bürger in Erfüllung. Entstanden ist ein modernes Informations- und Kommunikationszentrum mit besten Nutzungsbedingungen. Im stilvoll sanierten Altbau und dem sich harmonisch einfügenden Erweiterungsanbau werden ca. 90 000 Medien präsentiert.

Altes und neues Zentrum ist der beeindruckende Lesesaal. Genauso eindrucksvoll ist das Magazin, das sich als eine Art „begehbare Bücherregal” darstellt. Am faszinierendsten ist jedoch die Kinderbibliothek, die in den beiden oberen Etagen, dem Raum unter der Kuppel, durch ihre großzügigen Fensterfronten den Blick auf eine unglaubliche Aussicht über die Stadt freigibt.

Es entstand ein Haus, in dem sich Tradition mit Innovation und Modernität mischt und damit eine Bibliothek des Wohlfühlens schafft, reich an schönen Plätzen zum Lesen und Lernen.

Literatur- und Internetquellen

THOERMER, I. (2009). Umbau und Erweiterung der Görlitzer Stadtbücherei. Aufbruch in eine neue Epoche. *BIS, Bibliotheken in Sachsen* 2(2), 88-92. www.bibliotheksmagazin.de/downloads/bis02_062009.pdf.

Homepage der Stadtbibliothek Görlitz: www1.goerlitz.de/stadtbibliothek/.

Die zitierten Internetquellen wurden zuletzt am 19.1.2010 aufgerufen.

(Nachdruck mit Erlaubnis von Humboldt Universität zu Berlin, von Internetbibliotheksammlung des Instituts für Bibliotheks- und Informationswissenschaft, Buchidee 2009/10 Thema: Bibliotheken heute! Best Practice bei Planung, Bau und Ausstattung).

Joanna Wawryk

Pro Libris – nie tylko wydawnictwo

Modna dziś idea „trzeciego miejsca” nazywa coś, co istniało od zawsze – chodzi o przestrzeń (niekoniecznie rozumianą dosłownie), w której można się zrelaksować, zaspokoić swoje potrzeby intelektualne, kulturalne, społeczne i in. Dawniej miejsc bądź ośrodków wspierających życie towarzyskie było mniej niż obecnie – współczesny człowiek ma ogrom możliwości, ba, nawet nie musi nigdzie wychodzić (niektórym wystarczy internet). Instytucje muszą się stale przekształcać, iść z duchem czasu, by sprostać oczekiwaniom użytkowników. Partykularyzm i decentralizacja ośrodków kultury sprawiają, że funkcje „trzeciego miejsca” świetnie mogą spełniać biblioteki, również swoją działalnością wydawniczą, bowiem zakres obowiązków bibliotecznych oficyn często wykracza poza sam proces wydawniczy, wchodząc w obszary, które można uznać za realizację idei biblioteki jako „trzeciego miejsca”. Dobrym przykładem jest Pro Libris – wydawnictwo Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. C. Norwida w Zielonej Górze.

Joanna Wawryk

Pro Libris – nicht nur ein Verlag

Eine angesagte der Zeit Idee „eines dritten Ortes” nennt etwas, was schon immer existierte – es geht um Raum (nicht unbedingt wörtlich verstanden), in dem man sich entspannen, als auch intellektuelle, kulturelle und soziale und andere. Bedürfnisse befriedigen kann. Früher gab es weniger solcher Zentren, die gesellschaftliches Leben unterstützt hatten – heutzutage hat zeitgenössischer Mensch eine riesige Wahl von Möglichkeiten, er muss sogar vom Zuhause nicht ausgehen (für Manche ist Internet genügend). Institutionen müssen sich ständig verwandeln dem Zeitgeist folgen, um Erwartungen von Lesern gewachsen zu sein. Partikularismus und Dezentralisierung von Kulturzentren verursachen, dass Bibliotheken, auch mit ihrer verlegerischen Tätigkeit Rolle des dritten Ortes erfüllen können, weil ihr Aufgabenbereich oft über den verlegerischen Prozess hinausgeht, und geht zu Bereichen, die als Verwirklichung der Idee der Bibliothek als des „dritten Ortes” gehalten sein können. Ein gutes Beispiel ist

Pro Libris

Oficina działa w strukturze biblioteki od 1996 roku, od lat szefuje jej Ewa Mielczarek – kierownik Działu Wydawnictw. Pro Libris zajmuje się wydawaniem książek beletrystycznych, poetyckich, naukowych, antologii, a także katalogów, informatorów, poradników. W misję wydawnictwa jest mocno wpisany regionalizm oraz promocja literatury lubuskiej, dlatego też wiele publikacji dotyczy regionu, zaś większość autorów jest związana z Lubuskiem. Wydawane przez oficynę tytuły są oceniane i recenzowane przez specjalistów, a o zakwalifikowaniu książek do druku decyduje Rada Wydawnicza, której przewodniczy dyrektor dr Andrzej Buck. Ponadto oficyna jest wydawcą dwóch czasopism: Lubuskiego Pisma Literacko-Kulturalnego „Pro Libris” (kwartalnik) oraz „Bibliotekarza Lubuskiego” (półrocznik), które posiadają swoje strony internetowe: prolibris.net.pl, bibliotekarzlubuski.pl.

Dla bywalców biblioteki Pro Libris to nie tylko nazwa wydawnictwa. Przede wszystkim – wspomniany kwartalnik, który ukazuje się od 13 lat. Potrzebę istnienia tego typu pisma zgłaszały środowiska literackie i naukowe Zielonej Góry. Pierwszą redaktorką naczelną była Małgorzata Mikołajczak. Następnie funkcję naczelnego pełnił Sławomir Kufel. Obecnie redakcję tworzą: Andrzej Buck (red. naczelny), Magdalena Gryśka (red. graficzny) oraz Ewa Mielczarek (sekretarz). Z pismem stale współpracuje prof. Mikołajczak – znawczyni m.in. regionalnej literatury, patronująca działowi ZBIŻENIA, w którym zamieszczane są artykuły krytycznoliterackie i szkice poświęcone przede wszystkim twórczości autorów

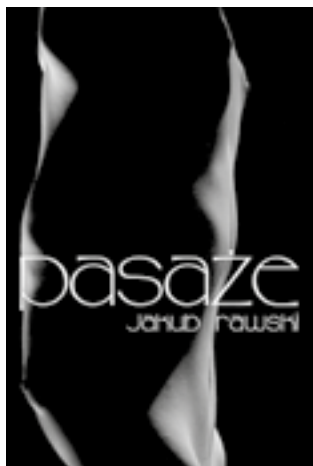
Pro – Libris, ein Verlag der Öffentlichen Regional – und Stadtbibliothek/Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna/ namens C. Norwid in Zielona Góra.

Vom Jahr 1996 ist der Verlag in Strukturen der Norwid-Bibliothek tätig, seine Chefin ist Ewa Mielczarek, Leiterin des Verlagsabteiles. Pro Libris beschäftigt sich mit Herausgeben von belletristischen und Forschungsbüchern, Lyrik, Anthologien, Informationsbroschüren Ratgebern und Katalogen. Mit Mission des Verlages ist Landeskunde, Regionalismus und Promotion der Lubusker Literatur, stark verbunden. Darum auch betreffen viele Publikationen die Region, und Mehrheit von Autoren ist mit der Lubusker Woiwodschaft verbunden. Die von dem Verlag herausgegebenen Bücher werden von Fachleuten beurteilt und rezensiert. Das, welche Bücher sich zum Drucken eignen, entscheidet Verlagsrat, unter Leitung von Direktor Dr. Andrzej Buck. In dem Verlag werden außerdem zwei Zeitschriften herausgegeben: Lubuskie Pismo Literacko-Kulturalne/Lubusker Literatur- und Kultur-Zeitschrift „Pro Libris” (Quartalzeitschrift) und „Bibliotekarz Lubuski/Lubusker Bibliothekar” (Halbjahrschrift), die ihre Internetseiten besitzen: prolibris.net.pl und bibliotekarzlubuski.pl.

Für Bibliothek Stammgäste ist Pro Libris nicht nur ein Name von dem Verlag. Es ist vor allem ein Name von der Zeitschrift, die seit 13 Jahren erscheint. Literarische und wissenschaftliche Milieus von Zielona Góra haben Notwendigkeit von Erscheinen solcher Art Zeitschrift angemeldet. Erste Chefredakteurin war Małgorzata Mikołajczak. Zunächst hat diese Funktion Sławomir Kufel erfüllt. Zur Zeit zur Redaktion gehören: Andrzej Buck (Chefredakteur), Magdalena Gryśka (grafische Redakteurin) und Ewa Mielczarek (Redaktionssekretärin). Mit der Zeitschrift arbeitet Prof. Małgorzata Mikołajczak – Fachfrau für regionale Literatur zusammen, unter ihrem Patronat hat die Zeitschrift einen Teil ZBIŻENIA/ANNAEHERUNGEN, in dem sind literaturkritische Texte und Essays publiziert sind, die Werken von für die Region wichtigen Autoren gewidmet wurden. „Pro Libris” ist eine Quartalzeitschrift mit umfangreichem Profil. Hier sind Materialien platziert, die Kultur in breitem Sinne – Literatur, bildende Künste, Literaturkritik, Geisteswissenschaften, gesellschaft-

ważnych dla regionu. „Pro Libris” jest kwartalnikiem o rozległym profilu. Zamieszczane są w nim materiały dotyczące szeroko rozumianej kultury – literatury, sztuk plastycznych, krytyki literackiej, nauk humanistycznych, procesów społecznych i również z polsko-niemieckiego pogranicza. Łamy były już platformą wymiany myśli i polemik na temat kontaktów polsko-niemieckich, uwarunkowanych przeszłością obu narodów i historią Środkowego Nadodrza. Pisanie o tych sprawach ma służyć poznaniu, a przez to lepszemu wzajemnemu zrozumieniu, stąd artykuły interesujące obie strony publikowane są w języku polskim i niemieckim. Każdy numer ma bohatera plastycznego, którego sylwetka i twórczość jest prezentowana na łamach, a także temat przewodni, który z różnych perspektyw ukazują teksty eseistyczne i felietony. „Pro Libris” urozmaicają teksty prozatorskie i poetyckie autorów o ugruntowanej już pozycji literackiej, jak i debiutantów. Każdy numer zawiera recenzje i omówienia książek, spektakli lub wydarzeń kulturalnych ważnych dla regionu bądź o charakterze ponadlokalnym.

Kolejne numery pisma mają odrębne promocje, pozwalające redakcji na bezpośrednie kontakty z potencjalnymi autorami i czytelnikami „Pro Libris”. Spotkania odbywają się głównie w bibliotece, zwykle w Klubie Pro Libris. Klub ten jest też miejscem spotkań autorskich, naukowych, w tym m.in. konsultacji bibliotekoznawczych.

liche Prozesse, auch von dem deutsch- polnischen Grenzgebiet, betreffen. Die Spalten waren mal eine Plattform von gedanklichem Austausch und Polemiken gegen polnisch-deutsche Kontakte, die mit Vergangenheit von beiden Nationen und mit Geschichte der Mittleren Oderregion bedingt sind. Schreiben über diese Themen soll besserem Kennenlernen und dadurch besserem Verstehen dienen. Darum sind Artikel, die beide Nationalitäten interessieren, in beiden Sprachen publiziert. Jede Auflagennummer hat ihren plastischen Helden. Seine Beschreibung und Werke sind in der Zeitschrift publiziert. In jeder Nummer ist auch ein Leitmotiv, ein Thema, das aus verschiedenen Blickwinkeln Essays und Feuilletons zeigen. „Pro Libris” bereichern abwechslungsreiche Prosa und Lyriktexte von Autoren mit fester literarischer Position, als auch von Debütanten. Jede Nummer beinhaltet Rezensionen und Analysen von Büchern, Schauspielen oder kulturellen Ereignissen, die für die Region wichtig sind, oder von überörtlichem Charakter.

Folgende Zeitschriftennummer haben separate Promotionen. Sie ermöglichen direkte Zusammentreffen der Redaktion mit potenziellen „Pro Libris” Autoren und Lesern. Treffen finden hauptsächlich in der Bibliothek, in der Regel in einem Pro Libris Club statt. Der Club ist auch ein Raum von Leseabenden, mit Autoren, Forschern, u. a. bibliothekswissenschaftlichen Konversatorien.

Pro Libris hat Schirmherrschaft des Wettbewerbs, das jährlich stattfindet und an junge Poeten gerichtet ist - Debiut Poetycki Pro Libris/ Pro Libris Dichtungsdebüt. Bis jetzt sind viele Auflagen des Wettbewerbs stattgefunden, Poesiebinden von Debutanten wurden herausgegeben, ausgewählte Gedichte von Wettbewerbsteilnehmern wurden in der Quartalzeitschrift präsentiert.

Der zweite Titel, „Bibliotekar Lubuski/Lubusker Bibliothekar”, ist eine Branchenzeitschrift. Sie

Pro Libris markuje swą nazwą coroczny konkurs skierowany do młodych poetów – Debiut Poetycki Pro Libris. Do tej pory odbyły się cztery edycje, ukazały się tomiki debiutantów, a wybrane wiersze uczestników były prezentowane na łamach kwartalnika.

Drugi tytuł, „Bibliotekarz Lubuski”, jest pismem branżowym, wydawanym od 1996 roku przez Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną im. C. Norwida oraz Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Nad kształtem i profilem pisma czuwa redakcja w składzie: Andrzej Buck, Monika Simonjetz i Joanna Wawryk (sekretarz). W półroczniku publikowane są teksty problemowe, poświęcone zmianom we współczesnym bibliotekarstwie, a także dotyczące aktualnego rynku księgarskiego i wykorzystania nowych mediów. Ukazują się także artykuły z pogranicza bibliotekarstwa, eseje i felietony o literaturze, bibliotekach i książkach oraz recenzje publikacji ważnych z punktu widzenia warsztatu bibliotekarza. Ze względu na regionalny charakter zawiera ono też relacje z konferencji, sympozjów zawodowych, uroczystości, wyjazdów seminaryjnych, wystaw oraz omówienia innych przykładów działalności i dobrych praktyk w lubuskich księżnicach. Półrocznik nieodpłatnie trafia przede wszystkim do bibliotek terenowych województwa lubuskiego.

Można powiedzieć, że pismo, jak i jego wersja elektroniczna, zawierająca też materiały, które nie zostały zamieszczone w wersji papierowej, są rejestratorami zmian zachodzących nie tylko w lubuskich bibliotekach. Na łamach pisma już wielokrotnie była mowa o bibliotece jako „trzecim miejscu”, a opi-

wird vom Jahr 1996 von Öffentlicher Regional- und Stadtbibliothek namens C. Norwid und Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich/Verein der Polnischen Bibliothekare herausgegeben. Die Redaktion bestehend aus Andrzej Buck, Monika Simonjetz und Joanna Wawryk (Redaktionssekretärin) passt auf Gestalt und Ausrichtung der Zeitschrift. Hier werden Problemfragen, die Veränderungen in gegenwärtigem Bibliothekswesen geopfert sind, publiziert, aber auch solche, die aktuellen Buchmarkt und Verwenden von neuen Medien betreffen. Hier erscheinen auch Artikel von Grenzgebiet des Bibliothekswesens, Essays und Literatur-, Bibliothek- Bücher-Feuilletons, als auch Rezensionen von Publikationen, die aus dem Gesichtspunkt des Bibliothekarverfahrens wichtig sind. In Anbetracht des regionalen Charakters der Zeitschrift, beinhaltet sie auch Berichte von Konferenzen, Berufssymposien, Festveranstaltungen, Seminaerausflügen, Ausstellungen und Beschreibung von Beispielen anderer Handlungen und von bewahrten Verfahren in Lubusker Büchereien. Unentgeltlich gelingt die Halbjahrzeitschrift vor allen zu lokalen Bibliotheken der Lubusker Wojewodschaft.

„Bibliotekarz Lubuski” hat auch eine digitale Version mit Materialien, die in Papierversion platziert wurden. Beide Varianten sind Registriergeräte von Veränderungen, die nicht nur in Lubusker Bibliotheken passieren. In der Zeitschrift wurde schon oftmals Bibliothek als der „dritte Ort” betrachtet, und beschriebene Handlungen von konkreten Filialen beweisen, dass Mitarbeiter sehr kreativ sind, wen sie Dienstleistungen anbieten, die weit außer traditionelles Modell der Bibliothek ausgehen.

Die Verlagstätigkeit ist weitgehen mit verschiedenen Handlungen der Bibliothek, die ihre traditionelle und neue Funktionen und Initiativen widerspiegeln, verbunden. Ein gutes Beispiel ist diese Sonderausgabe von „Pro Libris” – eine Nachlese der Internationalen Konferenz von Bibliotheken aus Partnerstädten und Regionen „Bibliothek als ein dritter Ort. Erfahrungen und Herausforderungen von Partnern”. Der Verlag dokumentiert mit seinen Publikationen zahlreiche Projekte der Bibliothek, die mit dem dritten Ort verbunden sind indem er Kataloge von in der Norwid –Bibliothek präsentierten Ausstellun-

sywane działania i przykłady konkretnych placówek dowodzą, że pracownicy są bardzo kreatywni w proponowaniu usług daleko wychodzących poza tradycyjny model biblioteki.

Działalność wydawnicza w dużym stopniu jest sprzężona z różnymi działaniami biblioteki, odzwierciedlającymi jej tradycyjne, jak i nowe funkcje czy inicjatywy. Dobrym przykładem jest niniejszy numer specjalny „Pro Libris” – pokłosie międzynarodowej konferencji „Biblioteka jako trzecie miejsce”. Oficyna swoimi publikacjami dokumentuje liczne „trzeciomiejscowe” projekty biblioteki, wydając m.in. katalogi wystaw prezentowanych w WiMBP im. C. Norwida, naukowe tomy pokonferencyjne czy też książki jubileuszowe honorujące autorów zasłużonych dla regionu (np. Janusza Koniusza, Czesława Sobkowiaka, Henryka Szyllina).

Powyższe przykłady dowodzą, że biblioteczna oficyna pełni inne funkcje niż komercyjne wydawnictwo, z uwagi na specyfikę instytucji, w której się mieści. Organizacyjne powiązanie z WiMBP sprawia, że misja i cele realizowane przez bibliotekę kreują politykę wydawniczą. Przez lata działania oficyny wykształciła się grupa zaprzyjaźnionych autorów, którzy zwracają się do Pro Libris z różnymi projektami. Warto jeszcze podkreślić, że wśród publikacji oficyny bibliotecznej są książki nagrodzone Lubuskimi Wawrzynami.

Takie wydawnictwa jak Pro Libris rzadko są w stanie wydać publikację, która odniosłaby spektakularny finansowy sukces, gdyż poza walorami dzieła jest też do tego potrzebna machina promocyjna, na którą stać przede wszystkim komercyjne oficyny. Nie zmienia to faktu, że ukazujące się publikacje wspomagają proces kształtowania się „małej ojczyzny”, zaś spotkania promocyjne i autorskie sprzyjają konsolidacji środowiska osób twórczych i sympatyków lokalnej literatury, a to są wartości niewymierne. Zresztą w przypadku wielu autorów, których teksty ukazują się w wydawnictwie, pisanie jest pasją (czy wręcz potrzebą), realizowaną obok życia rodzinnego i zawodowego. Wydawnictwa są więc dowodem spotkania „trzeciomiejscowych” potrzeb z możliwościami oferowanymi przez bibliotekę.

gen, Konferenzforschungsbände oder Jubiläums Bücher, die für die Region verdiente Autoren, (wie z.B. Janusz Koniusz, Czesław Sobkowiak, Henryk Szyllin) würdigt herausgibt.

Die oben genannten Beispiele beweisen, dass der Bibliotheksverlag andere Funktionen als ein kommerzieller Verlag erfüllt in Anbetracht der Eigentümlichkeit von Institution, zu welcher er gehört. Organisationsverbindung mit der Norwid-Bibliothek verursacht, dass von der Bibliothek realisierte Mission Verlagspolitik kreieren. Im Laufe der Jahre, wenn der Verlag tätige gewesen war, hatte sich eine Gruppe von befreundeten Autoren gestaltet. Die Autoren bringen zu Pro Libris verschiedene Projekte. Es ist noch betonungswert, dass sich von Lubuski Wawrzyn preisgekrönte Bücher¹, inmitten der Publikationen von Bibliotheksverlag befinden.

Solche Verlage, wie Pro Libris sind selten im Stande eine Publikation herauszugeben, die spektakulären finanziellen Erfolg hätten. Außer Qualität des Werks wird hier auch Promotionsapparat unentbehrlich. Das können sich nur kommerzielle Verlage leisten. Das ist eine Tatsache, dass veröffentlichte Publikationen Prozess von Entwicklung der „kleinen Heimat“ unterstützen, und Promotionstreffen und Autorabende Konsolidierung des Milieus von Kunstlern und Schöpfern und Anhängern der lokalen Literatur begünstigen. Diese Werte sind unermesslich. Ansonsten, im Fall von vielen Autoren, welcher Texte in dem Verlag erscheinen, ist Schreiben eine Passion (oder einfach Notwendigkeit), die neben des Familien- und Berufsleben realisiert werden. Die Verlage sind Räume, wo sich Bedürfnisse „des dritten Ortes“ mit von Bibliothek angebotenen Möglichkeiten treffen.

Übersetzung – Małgorzata Grelak

1 Wawrzyn Lubuski – Lubusker Lorbeer - Preis in regionalem Wettbewerb. Preise sind in drei Kategorien nominiert: Literatur, Forschungen, Journalistik. Hauptorganisator ist die Norwid-Bibliothek und Partner sind entsprechend Polnischer Verband der Literatur, Universitäten und Hochschulen der Region, als auch Polnischer Journalistenverband

Alicja Lipińska
Maria Radziszewska

Praktyka „trzeciego miejsca” czyli oferta dla użytkownika biblioteki realizowana przez Dział Zbiorów Specjalnych WiMBP w Zielonej Górze

Termin zbiory specjalne jako pojęcie funkcjonujące w bibliotekarstwie pojawił się w pierwszej połowie XIX wieku, kiedy to zaczęto wyodrębniać z ogólnych zasobów bibliotecznych poszczególne zespoły dokumentów, nierzadko ze względu na ich unikatowy charakter, wartość zabytkową, treść lub kształt artystyczny. Tradycyjnie najczęściej zalicza się do nich zbiory rękopisów, starych druków, kartografii, muzykaliów oraz ikonografii. Tworzą one poważny warsztat pracy badawczej i są wizytówką każdej biblioteki. Ze względu na swoją wartość dostęp do zbiorów jest ograniczany do elitarnej grupy użytkowników.

Alicja Lipińska
Maria Radziszewska

„Der Dritte Ort” – ein Angebot der Sondersammlung der Wojewodschafts- und Stadtbibliothek in Zielona Góra für Besucher der Bibliothek

Der Begriff ‚Sondersammlung‘ erschien im Bibliothekswesen in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts, als begonnen wurde, spezielle Gruppen von Dokumenten aus der allgemeinen Bibliothekssammlung auszugliedern, sei es aufgrund ihres einzigartigen Charakters, historischen Wertes, des Inhalts oder der künstlerischen Form. Traditionell werden dazu Handschriften, Altdrucke, Kartographie, Musikschriften und ikonographische Dokumente gezählt. Sie sind der wesentliche Teil der Forschungsarbeit und gleichzeitig die Visitenkarte jeder Bibliothek. Aufgrund ihres hohen Wertes ist der Zugang zu diesen Objekten nur auf eine ausgewählte Nutzergruppe beschränkt.

Kann eine Bibliothek im Bereich Sondersammlung auch einem durchschnittlichen Besucher etwas bieten? Oder sollen die wertvollsten, und nicht selten die interessantesten Dokumente geheimnisumwoben in Bibliothekslagern versteckt bleiben? Die Erfahrungen der Wojewodschafts- und Stadtbibliothek in Zielona Góra zeigen, dass es auch anders gehen kann. Entsprechend den neusten Trends – nach denen gerade eine Bibliothek ein Ort zu sein hat, an dem der Mensch, nachdem er seine familiären und Existenzbedürfnisse gestillt hat, seine Freizeit verbringen möchte – hat eine öffentliche Bibliothek einige Angebote in petto. In dieses Konzept fügt sich auch das Angebot der Sondersammlung, einer Abteilung, die scheinbar zu „hermetisch“ für den Durchschnittsbesucher sei, ein. Jahrelange Erfahrungen

Czy biblioteka ma coś do zaoferowania przeciętnemu czytelnikowi, umiejętnie wykorzystując własne zbiory specjalne? Czy najcenniejsze, niejednokrotnie najciekawsze, dokumenty muszą być owiane tajemnicą i skrzętnie ukrywane w bibliotecznych magazynach? Doświadczenia Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. C. Norwida w Zielonej Górze pokazują, że może być inaczej. Zgodnie z najnowszymi trendami, według których to biblioteka ma być miejscem, w którym człowiek zaspokoivszy swoje potrzeby rodzinne i bytowe, będzie chciał spędzać swój wolny czas, ksiąznica publiczna ma wiele propozycji. W tendencję wpisuje się również oferta Działu Zbiorów Specjalnych, wydawać by się mogło zbyt „hermetycznego” dla przeciętnego czytelnika. Zbierane przez lata doświadczenia umożliwiają nam promocję zbiorów bez narażania ich na szkodę, jednocześnie stwarzając użytkownikom biblioteki możliwość obcowania z najatrakcyjniejszymi dokumentami w przyjemnej i przyjaznej dla nich atmosferze. Każdy klient mając do wyboru

ermöglichen uns eine Präsentation dieser Sammlung, ohne Gefahr zu laufen, dass Dokumente beschädigt werden könnten, und gleichzeitig schaffen wir Bedingungen für Bibliotheksbesucher, die attraktivsten Dokumente in einer angenehmen und freundlichen Atmosphäre zu genießen. Jeder Besucher, dem ein breites Angebot der Bibliothek zur Verfügung steht, kann auch an zahlreichen Veranstaltungen und zyklischen Kulturevents sowie auch eigenen Ausstellungen der Sondersammlung teilnehmen.

Das Museum für Buchillustration existiert seit drei Jahren als eine Dependance der Sondersammlung – es ist die einzige ständige Ausstellung dieser Art in Polen. Das Konzept und die Form dieses Museums wurden zum größten Teil nach der wertvollen ikonographischen Sammlung im Besitz der Bibliothek ausgerichtet, darunter die polenweit größte Sammlung Buchillustrationen hervorragender polnischer Künstler im Original. Der Leitgedanke des Museums ist ein Versuch, eine Jahrhunderte alte künstlerische Tradition der Buchherstellung am Beispiel von Buchillustrationen zu präsentieren. Das Angebot richtet sich an jeden Besucher, unabhängig von seinem Alter, seiner Bildung und seiner künstlerischen Kompetenz. Auf der anderen Seite ist der Wille wichtig, Freizeit in einem Museum zu verbringen und dabei Faszinierendes zur Geschichte der Buchillustration zu erfahren. Ein Bibliothekar erzählt die Geschichte, aber auch Geschichten, die den Bucher am meisten zu interessieren scheinen, und stellt sich individuell auf ihn ein. Die Geschichte der Buchillustration wird an Beispielen von handschriftlichen und gedruckten Codices, über Zeitschriften, alte Kartographie und Musikschriften bis hin zu Illustrationsprojekten im Original dargestellt. Die sich über Jahrhunderte verändernde Ausschmückung der Codices wird auf einmal sehr interessant. Eine zusätzliche Attraktivität wird durch eine breite Erfassung der Ausstellung erreicht. Ein Buch wird hier als ein schönes Objekt dargestellt, die Dekorativität seines Inneren wird hervorgehoben, es werden auch Werkzeuge präsentiert, die Handwerker und Künstler bei der Herstellung und Verzierung verwendet haben.

Die Ausstellung wird so durch faszinierende Bucheinbände, vergoldete Buchrücken, mit Motiven verzierte Buchränder sowie effektvolle Exlibris und

Projekt okładki J.M. Szancera do bajki J. Słowackiego *O Janku, co psom szyl buty*
Ein Entwurf des Buchdeckels von J. M. Szancer, Auror: J. Słowacki
„O Janku, co psom szyl buty”

bogatą ofertę księżnicy, może skorzystać z propozycji Działu, organizującego wiele imprez i cyklicznych wydarzeń kulturalnych, a także własnych ekspozycji wystawienniczych.

Od trzech lat, jako agenda Działu Zbiorów Specjalnych, funkcjonuje Muzeum Ilustracji Książkowej – jedyna tego rodzaju stała ekspozycja w kraju. Koncepcję i kształt Muzeum w dużym stopniu zdeteminowały posiadane przez bibliotekę cenne zbiory ikonograficzne, a w szczególności największa w kraju kolekcja oryginalnych projektów ilustracji książkowej wybitnych współczesnych artystów. Ideą Muzeum jest próba zaprezentowania wielowiekowego dorobku artystycznego twórców książki na przykładzie ikonografii. Oferta skierowana jest do każdego odbiorcy, bez względu na jego wiek, wykształcenie oraz kompetencje do odbioru sztuki. Ważna za to staje się chęć spędzenia w Muzeum wolnego czasu, słuchając fascynującej narracji o dziejach ilustracji. Snując opowieść i rozwijając wątki szczególnie ciekawe dla odbiorcy, bibliotekarz każdej osobie poświęca czas w sposób elastyczny. Dzieje ilustracji zostały ukazane na przykładzie rękopiśmiennych i drukowanych kodeksów, poprzez czasopisma, zabytkową kartografię, notacje muzyczne, kończąc na oryginalnych projektach ilustracji. Niejednorodny zaś, zmieniający się na przestrzeni wieków wystrój kodeksu sprawia, że temat staje się bardzo frapujący. Dodatkowo atrakcyjność podnosi szerokie ujęcie ekspozycji. Zaprezentowano na niej książkę jako piękny przedmiot, ukazano dekoracyjność jej wnętrza oraz narzędzia służące rzemieślnikom i artystom do jej wytwarzania i ozdabiania. Wystawę więc uzupełniają fascynujące oprawy, złożone grzbiety i zawierające motywy zdobniczy brzegi książek, a także efektowne ekslibrisy i supereklibrisy. W dziedzinie ilustracji i dziejów książki wystawa prezentuje obszerne bogactwo narodowe i europejskie na przykładzie reprezentacyjnych druków.

Osobom interesującym się historią sztuki stworzono okazję do prześledzenia kolejnych etapów w dziejach sztuki graficznej, będącej przez wieki podstawowym narzędziem wykorzystywanym do ilustrowania książki. Ekspozycja daje jedyną możliwość obserwowania zmieniającego się wyglądu

Supereklibrisu. Im Bereich Buchillustrationen und Buchgeschichte zeigt die Ausstellung an Beispielen von repräsentativen Drucken die umfangreiche nationale und europäische Tradition.

Für Besucher mit Interesse an Kunstgeschichte wurde die Möglichkeit geschaffen, Etappen der Entwicklung der Grafikkunst zu verfolgen, die über Jahrhunderte die Basistechnik für die Erstellung von Buchillustrationen gewesen ist. Diese Ausstellung gibt eine einmalige Gelegenheit, die Veränderungen im Aussehen des gedruckten Buches während seiner ganzen Geschichte in Augenschein zu nehmen. Gleichzeitig wurde dem Interesse an lokaler Geschichte entsprochen, indem man die Ausstellung um Objekte aus der Geschichte der Druckkunst und des Kunsthandwerks in Schlesien erweitert hat.

Der Museumsbesucher kann beim Begehen der Ausstellung auch das wertvollste Stück der Sammlung kennenlernen. Dieser faszinierende Codex, reichlich illustriert – das ist *Die Geschichte der Welt* von Hartmann Schedl, eine Inkunabel aus Nürnberg

Jelonek rogacz – ilustracja do Księgi świata z 1852 roku
Hirschkäfer, Abbildung zum Weltbuch vom 1852

książki drukowanej na przestrzeni całej jej historii. Jednocześnie odpowiadając na duże zainteresowanie historią lokalną uatrakcyjniono wystawę eksponatami służącymi do prześledzenia dziejów drukarstwa i sztuki rzemiosła śląskiego.

Zwiedzając, gość Muzeum ma okazję poznać najcenniejszy starodruk w zbiorach biblioteki. Ten fascynujący kodeks, niezwykle bogato ilustrowany – to norymberski inkunabuł *Kronika Świata* Hartmanna Schedla z roku 1493. Dzieło zdobi aż 1809 ilustracji drzeworytowych. Ekspонат otwarty jest na kartach przedstawiających XV-wieczny widok Krakowa. Choć ryciny są niedookreślone i nie do końca realne, stanowią wielką wartość książki i czynią ją najwcześniejszym, ikonograficznym źródłem średniowiecznej architektury wielu miast.

Ekspozycję uatrakcylnia zabytkowa kartografia przedstawiająca tereny Śląska i Polski, tłoczona techniką drzewo- i miedziorytu z dokładnym odwzorowaniem szczegółów, w przewadze ręcznie kolorowana. XVII stulecie zachwyca grafikami miedziorytowych kart tytułowych. Karty te, pełne symboliki i alegorii, nawiązywały do tematyki dzieła, jak choćby praca Tobiasza Fendta traktująca o sztuce sepulkralnej, którą zapowiada wymowna ilustracja ukazująca szczątki ludzkie godnie ułożone w zabytkowym sarkofagu. Bogactwem artystycznym zachwycają również XIX-wieczne czasopisma. Można tu obejrzeć wybrane numery „Kłosów” oraz „Tygodnika Ilustrowanego” będące ważnym przejawem polskości w zniewolonym kraju. Nad wykonaniem drzeworytów stworzowych do jednego numeru tygodnika pracowało nawet trzydziestu pracowników drzeworytni. Mistrzem tej techniki był Michał Elwi-

as dem Jahr 1493. Dieses Werk zieren 1809 Holzschnitte. Die Inkunabel ist auf Seiten aufgeschlagen, die eine Ansicht von Krakau aus dem 15. Jahrhundert darstellen. Obwohl die Darstellung nicht komplett und nicht gänzlich real ist, stellen sie einen großen Wert des Buches dar und machen es zur ältesten ikonographischen Quelle für mittelalterliche Architektur vieler Städte.

Die Ausstellung wird durch alte geografische Karten von Schlesien und Polen aufgewertet, die mit der Methode des Holz- und Kupferstichs mit genauen Detailabbildungen hergestellt worden sind, zum größten Teil handkoloriert. Das 17. Jahrhundert begeistert durch im Kupferstichverfahren erstellte Titelseiten. Diese Seiten, voller Symbole und Allegorien, knüpfen an das Thema des Werkes an, wie zum Beispiel die Arbeit von Tobias Fendt über die Sepulkralkunst. Dieses Thema wird durch die Darstellung der sterblichen Überreste eines in einem antiken Sarkophag ehrfurchtsvoll beigesetzten Menschen angekündigt. Die künstlerische Vielfalt begeistert auch bei Zeitschriften aus dem 19. Jh. Hier können wir einige ausgewählte Ausgaben von „Kłosy” und „Tygodnik Ilustrowany” bewundern, die einen wichtigen Akzent des Polentums in dem seiner Unabhängigkeit beraubten Land darstellten. Bei der Erstellung vertikaler Holzschnitte für eine Ausgabe der Zeitschrift arbeiteten bis zu dreißig Mitarbeiter. Ein Meister dieses Faches war Michał Elwiro Andriolli, dessen Buchillustrationen zu *Stara Baśń* von J. I. Kraszewski, *Pan Tadeusz* von Adam Mickiewicz große Anerkennung gefunden haben. Dieser Künstler wird häufig mit dem berühmtesten Vertreter der vertikalen Holzstichkunst – dem französischen Grafiker Gustave Dore verglichen, dessen Zyklus raffinierter Illustrationen zum *Lost Paradise* von John Milton auch im Museum zu bewundern ist.

Einen Unikatwert in Polen hat eine umfangreiche Ausstellung von Illustrationsprojekten wichtigster polnischer Künstler der polnischen Illustrationsschule im Original wie: Jan Marcin Szancer, Olga Siemaszko, Zbigniew Rychlicki, Zdzisław Witwicki, Józef Wilkoń, Bohdan Butenko. Beim Betrachten der Projekte kann man verschiedene Arbeitstechniken analysieren, die Art der Linienführung und der Pinselstriche, und so

ro Andriolli, któremu ogromne uznanie przyniosły wyeksponowane w Muzeum projekty do książek: *Stara baśń* Józefa Ignacego Kraszewskiego, *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza. Artysta bywa często porównywany z najwybitniejszym przedstawicielem drzeworytu sztorcowego – francuskim grafikiem Gustavem Dore, którego cykl wyrafinowanych ilustracji do *Raju utraconego* Johna Milтона można także obejrzeć zwiedzając Muzeum.

Unikatową w skali kraju jest obszerna ekspozycja oryginalnych projektów ilustracji książkowej czołowych polskich artystów polskiej szkoły ilustracji, takich jak: Jan Marcin Szancer, Olga Siemaszko, Zbigniew Rychlicki, Zdzisław Witwicki, Józef Wilkoń, Bohdan Butenko. Oglądając projekty, można przyrzeć się różnym technikom pracy artystów, rodzajom kreski, pociągnięciom pędzla, by umieć rozpoznać i zapamiętać styl konkretnego ilustratora. Prawdziwym skarbem, cieszącym się niezmiennym zachwytem oglądających, jest cykl ilustracji Szancera do utworu Juliusza Słowackiego *O Janku, co psom szył buty*. Powszechnie rozpoznawalny „szancerowski” styl u starszych wywołuje wspomnienia z dzieciństwa, u młodszych zaciekawienie i oczarowanie stylem i kolorystycznym przepychem.

Dużym ułatwieniem dla wyobraźni zwiedzających jest sposobność obejrzenia autentycznych narzędzi do wytwarzania i powielania grafiki, takich jak zabytkowa XIX-wieczna prasa introligatorska na gaz (przerobiona na elektryczną) oraz liczne matryce, tłoki, rylce i dłuta, czyli warsztat artystyczny grafika.

Dla grup zorganizowanych oraz na indywidualne zamówienie umożliwia się wzięcie udziału w prowadzonych przez bibliotekarzy lekcjach muzealnych, warsztatach plastycznych i quizach. Przykładowym tematem szczególnie intrygującym okazuje się historia książki i ewolucja elementów z nią związanych, jak „wędrowka” tytułu, układ strony, rozmieszczenie ilustracji. Zwiedzający Muzeum często po raz pierwszy mogą tutaj usłyszeć nieznane im wcześniej terminy, jak paginacja, filigrany, kapitałka, zwierciadło oprawy.

Dobłą praktyką Muzeum Ilustracji Książkowej jest organizowanie cyklicznych imprez, jak Noc Muzeów, pozwalających na „przywiązanie” użytkow-

den Stil eines Künstlers erkennen. Einen echten Schatz, der immer wieder die Besucher begeistert, ist ein Illustrationszyklus von Jan Marcin Szancer zum Märchen „*O Janku, co psom szył buty*” von Juliusz Słowacki. Der leicht erkennbare Stil von Szancer weckt bei älteren Besuchern Kindheitserinnerungen, bei den Jüngeren Interesse und Begeisterung für Stil und Farbenreichtum.

Die Möglichkeit, authentische Werkzeuge zur Erstellung und Vervielfältigung der Grafik, wie eine gasbetriebene Druckpresse aus dem 19. Jh., Matrizen, Kolben, Radiernadeln und Meißeln also die ganze künstlerische Grafikwerkstatt zu sehen, erleichtert den Besuchern, sich diese Arbeit vorzustellen.

Für organisierte Gruppen und individuelle Buchungen gibt es Unterricht in Rahmen von Museumsworkstätten, künstlerischen Workshops und Wettbewerben, geleitet von erfahrenen Bibliothekaren. Als Beispiel für ein besonderes Interesse gilt die Geschichte des Buches und die Entwicklung seiner Elemente, wie die „Wanderung” des Titels, Seitenlayout, Platzierung der Bilder. Die Museumsbesucher hören hier manche Termini, wie Paginierung, Filigranarbeit, Kapitalband, Satzspiegel häufig zum ersten Mal.

Eine gute Praxis im Museum für Buchillustration sind zyklische Veranstaltungen, wie die Museumsnacht, die den Besucher an die Bibliothek binden sollen. Dies führt dazu, dass der Besucher, der zumindest einmal an der Museumsnacht teilgenommen hat, wieder kommen und das Thema Buchillustration weiter vertiefen möchte. Als Beispiel hierzu sei das Thema einer der Museumsnächte „Initiale, Illumination (Buchmalerei), Inkunabel – in der Werkstatt eines mittelalterlichen Illustrators” genannt. Während dieser Werkstatt konnten „mittelalterliche Scriptoros”,

nika do biblioteki. Sprawia to, że osoba, która choć raz uczestniczyła w nocnej imprezie, ma chęć wrócić tu ponownie i nieustannie zgłębiać temat ilustracji w różnych jej odsłonach. Przykładem może być temat jednej z Nocy Muzeów, ph. „Inicjał, iluminacja, inkunabuł – w warsztacie średniowiecznego iluminatora”. Podczas tych zajęć „średniowieczni skrybowie” w których wcielili się uczestnicy mogli oddać się pasji tworzenia inicjałów figuralnych zdobionych złotem na purpurze, bordiur i rękach kolorowanych drzeworytów. Wszystko przy wtórze chorałów gregoriańskich. Dla nienawykłych do „benedyktyńskiej roboty” przygotowano wyzwalający adrenalinę detektywistyczny quiz z nagrodami, oparty na poszukiwaniu ukrytych elementów w muzealnej ekspozycji. Temat okazał się tak fascynujący, że goście już niecierpliwie czekają na kolejną edycję Nocy Muzeów.

Aby miło spędzić czas, korzystając z oferty Działu Zbiorów Specjalnych przy Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. C. Norwida w Zielonej Górze, trzeba najpierw do niej trafić. Dlatego dużą uwagę przywiązujemy do właściwej promocji oferty skierowanej w stronę szerokiego grona użytkowników. Dowodem na to jest impreza, która cieszy się zainteresowaniem zielonogórczan – Otwarty Międzynarodowy Konkurs na Rysunek Satyryczny, organizowany od trzech lat przez bibliotekę we współpracy ze Stowarzyszeniem „Debiut”. Nad realizacją projektu pieczę sprawuje Dział Zbiorów Specjalnych. Po ogłoszeniu tematu konkursu rysunki artystów napływają z całego świata, by w końcowym etapie zasilić zbiory dokumentów ikonograficznych Działu. Przedsięwzięcie obfituje w różnorodne wydarzenia, atrakcyjne dla gości odwiedzających bibliotekę. Najlepsze, wyselekcjonowane przez międzynarodowe jury prace trafiają na coroczną pokonkursową wystawę. Towarzyszy jej pięknie wydany katalog o niezmiennie od lat szacie graficznej, kojarzącej się z konkursem. Goście obecni na wystawie z pasją kolekcjonują kolejne edycje katalogu. Wernisaż zwyczajowo odbywa się w tygodniu winobrania, a imprezę wieńczy uroczysty finał z udziałem laureatów konkursu, gości i środowiska rysowników satyrycznych. Jest to doskonała okazja do poznania czołowych twórców polskich i zagranicznych. Można

in deren Rolle die Teilnehmer geschlüpft sind, selbst figurale Initialen mit Gold verzieren, Bordüren und handkolorierte Holzstiche erstellen. All das bei Klängen gregorianischer Chorgesänge. Für an diese „Benediktinerarbeit“ nicht gewohnte Teilnehmer wurde ein Detektivquiz vorbereitet, der den Adrenalinpegel erhöhen sollte, aber auch Preise denen brachte, die in der Ausstellung versteckte Elemente gefunden haben. Das Thema erwies sich als so faszinierend, dass viele Gäste ungeduldig auf die nächste Edition der Museumsnacht warten.

Um die Zeit angenehm zu verbringen und dabei das Angebot der Abteilung Sondersammlung der Wojewodschafts- und Stadtbibliothek C. Norwid in Zielona Góra zu nutzen, muss man sie zuerst finden. Daher legen wir großen Wert auf die richtige Werbung für das Angebot, die sich an breites Publikum richtet. Der Beweis dafür ist eine Veranstaltung, die auf ein großes Interesse der Stadtbewohner gestoßen ist – Der Offene Internationale Wettbewerb in Satirischer Zeichnung, den die Bibliothek in Zusammenarbeit mit dem Verein „Debiut“ seit drei Jahren organisiert. Die Realisation dieses Projektes liegt bei der Abteilung Sondersammlung. Nach der Bekanntmachung des Wettbewerbsthemas werden Zeichnungen aus der ganzen Welt eingeschickt und nach der Beendigung des Wettbewerbs bleiben sie in der Abteilung Sondersammlung. Das Projekt wird durch verschiedene, für alle Besucher interessante Veranstaltungen begleitet. Die besten, durch die internationale Jury ausgewählten Arbeiten werden Teil einer Wettbewerbsausstellung. Ein sehr schön gestalteter Katalog in der seit Jahren unveränderten Aufmachung begleitet die Ausstellung, die auf diese Weise mit dem Wettbewerb in Verbindung gebracht werden soll. Die Besucher sammeln mittlerweile kontinuierlich Ausgaben des Katalogs. Die Vernissage findet traditionell in der Woche des Grünberger Weinfestes statt und das Ende der Veranstaltung krönt die Finissage, an der die Preisträger, Gäste und satirische Zeichner teilnehmen. Es ist eine ausgezeichnete Gelegenheit, die wichtigsten polnischen und ausländischen Künstler kennenzulernen, Autogramme zu ergattern, die Zeichnungen im Kontext der Interpretation des Wettbewerbsthemas zu kommentieren und mit den Künstlern zu sprechen. An

zdobyć autograf, skomentować rysunkowe interpretacje hasła konkursu, porozmawiać z artystami. Ostatnie edycje zaszczylili swą obecnością m.in. Mikhail Zlatkovsky, Grigori Katz, Burkhard Fritsche, Jovan Prokopljević, David Evžen, Břetislav Kovařík. Galę tradycyjnie uświetnia koncert muzyczny. Niektórzy rysownicy to także utalentowani muzycy, co udowodnił Lubomir Lichý ze swoim zespołem, dając koncert podczas ubiegłorocznego finału.

Wszystkie imprezy okołokonkursowe są promowane i komentowane w mediach przez znawców tematu i samych satyryków. Wielką wartością imprezy jest jej wieloletnia tradycja, a biblioteka publiczna, jak się okazało, jest idealnym miejscem przeznaczenia, gdzie każdy czuje się właściwym adresatem wydarzeń artystycznych.

Aktualne wiadomości i informacje o imprezach docierają do naszych odbiorców z różnych źródeł, m.in. z miejskiej informacji turystycznej, zielonogórskich portali, strony internetowej ksiąźnicy, plakatów, folderów i mediów. Atrakcyjność tej oferty nie pozwala ludziom przejść obojętnie i z wyprzedzeniem odnotowują w swoich kalendarzach te wyjątkowe wydarzenia jako obowiązkowe. A dla tych, którzy nie przekroczyli jeszcze progu biblioteki, aby ich oswoić z wnętrzami i działalnością ksiąźnicy, zapraszamy na wirtualny spacer. Zwiedzając w ten sposób gmach, można trafić m.in. do jednej z największych jego atrakcji – Muzeum Ilustracji Książkowej.

Wachlarz propozycji Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. C. Norwida w Zielonej Górze skierowanych do czytelnika jest odpowiedzią na zapotrzebowanie społeczne i poszukiwaniem jej nowej roli w szybko zmieniającym się świecie. Przyjazne środowisko i ciekawa oferta sprawiają, że biblioteka dla swoich gości staje się naturalnie „trzecim miejscem”.

den letzten Veranstaltungen waren Mikhail Zlatkovsky, Grigori Katz, Burkhard Fritsche, Jovan Prokopljević, David Evžen und Břetislav Kovařík anwesend. Die Gala erhält einen feierlichen Rahmen traditionell durch ein Musikkonzert. Manche Zeichner sind auch begabte Musiker, was Lubomir Lichý mit seinem Ensemble im letzten Jahr auf der Finissage unter Beweis gestellt hat.

Alle begleitenden Veranstaltungen werden medial beworben und durch Experten und die Zeichner selbst kommentiert. Die große Bedeutung der Veranstaltung liegt in ihrer mehrjährigen Tradition, und die öffentliche Bibliothek – das stellte sich nun heraus – bildet einen idealen Rahmen, in dem man sich am richtigen Ort für künstlerische Ereignisse fühlt.

Aktuelle Nachrichten und Informationen über die Veranstaltungen erreichen unsere Besucher über verschiedene Wege, u. a. Tourismusinformation, Portale der Stadt, die Internetseite der Bibliothek, Plakate, Flyer, Medien. Bei der Attraktivität dieses Angebots bleiben die Menschen nicht gleichgültig und sie schreiben die Termine im Voraus in ihre Kalender als Pflichtveranstaltungen ein. Und die, die noch nie das Gebäude der Bibliothek betreten haben, laden wir zu einem virtuellen Spaziergang ein, um sie mit den Räumlichkeiten vertraut zu machen. Auf diese Weise kann man u. a. eine der wichtigsten Attraktionen der Bibliothek finden – das Museum für Buchillustrationen.

Die Angebotspalette der Wojewodschafts- und Stadtbibliothek C. Norwid in Zielona Góra gerichtet an ihre Besucher ist eine Antwort auf das gesellschaftliche Bedürfnis und eine Suche nach einer neuen Rolle in der sich schnell verändernden Welt. Die freundliche Umgebung und das interessante Angebot machen auf eine natürliche Weise aus der Bibliothek den „Dritten Ort“, an dem Besucher gerne verweilen.

Übersetzung – Renata A. Thiele

CELEBRYCI • CELEBRYCI • CELEBRYCI • CELEBRYCI • CELEBRYCI • CELEBRYCI • CELEBRYCI

XVI OTWARTY MIĘDZYNARODOWY
KONKURS NA RYSUNEK SATYRYCZNY

temat **CELEBRYCI**

XVI INTERNATIONAL OPEN CARTOON CONTEST

subject **CELEBRITIES**

ZIELONA GÓRA 2014

CELEBRITIES • CELEBRITIES • CELEBRITIES • CELEBRITIES • CELEBRITIES • CELEBRITIES

Czego lubuskie biblioteki (nie)muszą zazdrościć norweskim i niemieckim instytucjom – głos w dyskusji

Pozostając w tematyce konferencji organizowanej przez zielonogórską Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną im. C. Norwida i nawiązując do dobrych praktyk przedstawionych przez gości konferencji, pragnę przedstawić garść refleksji, które nasunęły mi się po wysłuchaniu przedstawionych na konferencji referatów i wystąpień, do biblioteki jako „trzeciego miejsca” w oparciu o doświadczenia modelowych bibliotek skandynawskich, ale też niemieckich i tych, które znamy najlepiej – lubuskich.

Według teorii Raya Oldenburga – amerykańskiego socjologa – życie społeczne człowieka koncentruje się wokół trzech najważniejszych miejsc. Pierwszym z nich jest dom, w którym mieszkamy i prowadzimy życie rodzinne, drugim – praca, w której realizujemy się zawodowo, trzecim: „wspañiale, trzecie miejsce”, pełniące inną rolę niż dwa poprzednie, miejsce neutralne, w którym prowadzimy „życie nieformalne”. Autor, pisząc swą książkę w latach 80. XX wieku,

Um was lubusker Bibliotheken norwegische und deutsche Institutionen (nicht) beneiden müssen – ein Wort in der Diskussion

Bei der von Zielona Góra Öffentliche Regional- und Stadtbibliothek namens C. Norwid organisierten Konferenzthematik bleibend und in bezug auf bewährte Verfahren die von Konferenzgästen vorgestellt wurden, möchte ich paar Bemerkungen ausdrücken, die nach Referaten- und Auftreten anhören aufgekomen sind – „Bibliothek als ein dritter Ort”. Es ist anhand Erfahrungen von skandinavischen Musterbibliotheken, aber auch deutsche und dieser, die wir am meisten kennen – Lubusker Bibliotheken.

Nach einer Theorie von Ray Oldenburg – des amerikanischen Soziologen – konzentriert sich das Gemeinschaftsleben des Menschen um drei wichtigste Orte. Der erste Ort ist das Zuhause, wo wir wohnen und wo wir tägliches Leben führen, der zweite Ort ist Arbeitsplatz, wo wir beruflich aufgehen, der dritte Ort: „der grandioser dritter Ort”, der eine andere Rolle als die beide vorherige Orten spielt. Der neutrale Ort, wo wir „informelles Leben” führen.

Der Autor, der sein Buch in 80.-er Jahren des 20. Jahrhunderts schrieb, hat in Beispielen „dritten Orte” bereits im Titel seines ersten Buches definiert: *The Great Good Place: Cafes, Coffee Shops, Community Centers, Beauty Parlors, General Stores, Bars, Hangouts, and How They Get You Through the Day* [Überragende, guten Orte: Cafe, Zentren von Gemeinschaftsleben, Friseursalons, Bars, Treffpunkte

1 Oldenburg, Ray. (1989). *The Great Good Place: Cafes, Coffee Shops, Community Centers, Beauty Parlors, General Stores, Bars, Hangouts, and How They Get You Through the Day*. New York: Paragon House. ISBN 978-1-55778-110-9.

zdefiniował przykładowe „trzecie miejsca” już w tytule swej pierwszej książki: *The Great Good Place: Cafes, Coffee Shops, Community Centers, Beauty Parlors, General Stores, Bars, Hangouts, and How They Get You Through the Day*¹ [Wspaniałe, dobre miejsca: kawiarnie, centra życia społecznego, salony fryzjerskie, sklepy, bary, miejsca spotkań i o tym jak ważne są w twoim codziennym życiu²].

Głoszona przez Oldenburga idea „trzeciego miejsca”, w odróżnieniu od funkcjonowania w przestrzeniach nierozdzielnych z życiem codziennym, definiuje potrzebę człowieka przebywania w przestrzeni nieformalnej, w której czuje się on dobrze, przebywa z własnej woli, która zachęca do pozostania w niej dłużej, do której chce wracać, w której nikt do niczego go nie zmusza, w której niczego nie musi, gdyż nie jest tu „ani gospodarzem ani gościem”³.

Oldenburg nie wymienił wśród tych miejsc co prawda bibliotek, ale okazały się one predystynowane i przygotowane, by taką rolę pełnić. Właśnie w bibliotekach mamy możliwość budowania poczucia przynależności do grupy społecznej oraz budowania niesformalizowanych relacji opartych na zaufaniu i akceptacji, których brak człowiekowi we współczesnym świecie. Autor zwraca uwagę na wartości i korzyści płynące z interakcji społecznych, które budują prawdziwe więzi.

W 2011 roku miałam okazję z bliska przyjrzeć się bibliotekom norweskim, które od dawna spełniają

und darüber, wie wichtig sind sie in deinem täglichen Leben²].

Die von Oldenburg verbreitete Idee „des dritten Ortes”, im Unterschied zu Funktionieren in Räumen, die mit täglichen Leben untrennbar sind, definiert Bedürfnisse von Menschen sich in informellem Raum zu befinden, wo man sich gut fühlt, aus eigenen Willen ist. Das informelle Raum, ermuntert dort länger zu bleiben, wo man zurückkehren will, wo man von niemandem gezwungen ist et was zu tun, wo man nichts muss, weil man hier weder Wirt noch Gast ist”³.

Oldenburg hat nicht unter diesen Orten Bibliothek erwähnt, sie erwiesen sich aber prädestiniert und zu Erfüllung dieser Rolle vorbereitet. Gerade in Bibliotheken können wir ein Gefühl von Angehörig-

1 R. Oldenburg, *The Great Good Place: Cafes, Coffee Shops, Community Centers, Beauty Parlors, General Stores, Bars, Hangouts, and How They Get You Through the Day*, New York 1989.

2 Tłumaczenie własne. Tyle mówi się o teorii R. Oldenburga, a jego książki nie zostały przetłumaczone na język polski i może je czytać w oryginale jedynie grupa osób posługujących się językiem angielskim. W Polsce znalazłam tę książkę tylko w zasobach Bibliotek: Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Łódzkiego, Politechniki Gdańskiej oraz we fragmentach cytowanych w publikacjach różnych autorów.

3 Za: A. Zysiak, *Jak pozostać wiernym w niestałym świecie? Czym, gdzie i dla kogo ma być nowoczesna biblioteka?*, [w:] *Biblioteka jako trzecie miejsce. Międzynarodowa konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Materiały konferencyjne*, red. M. Wrocławska, J. Jerzyk-Wojtecka, Łódź 2011, s. 22. Dostęp: <http://bcu.lib.uni.lodz.pl/Content/1896/KonferencjaBULI14.12.pdf> [odczyt: 25.04.2013].

2 Eigene Übersetzung ins Polnische. Man spricht so viel über R. Oldenburg Theorie, und seine Bücher wurden nicht ins Polnische übersetzt und sie können nur von einer kleinen Gruppe von Leuten, die Englisch kennen, gelesen werden. In Polen habe ich das Buch nur in folgenden Hochschulbibliotheken gefunden: Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Łódzkiego, Politechniki Gdańskiej und seine Abschnitte wurden in Publikationen von verschiedenen Autoren zitiert.

3 nach: Zysiak Agata. jak pozostać wiernym w niestałym świecie? czym, gdzie i dla kogo ma być nowoczesna biblioteka? Biblioteka jako trzecie miejsce. Międzynarodowa konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Materiały konferencyjne/Konferenzmaterialien von Internationaler Konferenz der Bibliothek von Universität Łódź. Zugang 25.04.2013: <http://bcu.lib.uni.lodz.pl/Content/1896/KonferencjaBULI14.12.pdf> .

w swoich społecznościach funkcję trzeciego miejsca. To tam członkowie wielokulturowego społeczeństwa norweskiego sięgają po książki, multimedia, korzystają z dostępu do wiedzy i nauki, wykorzystując wszelkie możliwości komputera i internetu, uczą się języka, rozwijają pasje i zainteresowania, „uspołecniają” się i integrują ze społeczeństwem, korzystają z szerokiego wachlarza usług oferowanych przez bibliotekę, bawią się, grają, prowadzą eksperymenty muzyczne, fizyczne etc., czy po prostu spędzają wolny czas. Biblioteka realizująca taki model to biblioteka „otwarta”, „miejsce spotkań” czy „trzecie miejsce”. Tu jest przestrzeń dla każdego bez względu na narodowość, status społeczny, wiek, płeć, wykształcenie czy miejsce zamieszkania: swoje miejsce odnajdą dzieci, młodzież, dorośli, seniorzy, niepełnosprawni, bezrobotni...

Opierając się na obserwacjach i praktykach bibliotek skandynawskich oraz doświadczeniach, obserwacjach i badaniach naszej biblioteki, wiem, że dla użytkownika liczą się wszystkie aspekty określające i kreujące „trzecie miejsce”: od budynku, przestrzeni, wygody, dostępności, poczucia bezpieczeństwa, które są ważne, jednak nie najważniejsze, po atmosferę i ducha miejsca, tego „czegoś”, co przyciąga, zachęca, by zostać w nim dłużej, a także skłania, by do niego wrócić. Atmosferę „trzeciego miejsca” tworzą nie tylko ci, co tę przestrzeń organizują, ale ci, którzy do niej przychodzą i z niej korzystają. A więc to użytkownik, czyli „klient” oraz jego nastawienie, odbiór i uczestnictwo w ofercie „trzeciego miejsca”

keit zur Gemeinschaftsgruppe und eine informelle Beziehungen, die auf Vertrauen und Akzeptanz basieren, die dem zeitgenössischen Menschen fehlen, zu bauen. Der Autor lenkt Aufmerksamkeit auf Werte und Gewinne, die sich aus gesellschaftlichen Interaktionen ergeben, die ehrliche gesellschaftliche Bindungen bauen.

Im Jahre 2011 hatte ich eine Gelegenheit norwegische Bibliotheken, die längst in ihren Gemeinschaften Funktion des dritten Ortes erfüllen, vom Nah zu sehen. Dort greifen Mitglieder der multikulturellen norwegischen Gesellschaft zum Buch, Multimedia, machen Gebrauch von Zugang zum Wissen und Lernen, machen sich Computer- und Internetmöglichkeiten zunutze, sie lernen Fremdsprachen, entwickeln ihre Passionen und Interessen, sind in die Gemeinschaft eingeführt, integrieren sich mit der Gemeinschaft, machen Gebrauch aus breite Palette von Dienstleistungen, die die Bibliothek anbietet, spielen und amüsieren sich, führen musikalische, physikalische Experimente durch usw., oder sie einfach ihre Freizeit verbringen. Die Bibliothek, die solch ein Muster realisiert, ist eine „offene“ Bibliothek, „Treffpunkt“ oder „der dritte Ort“. Hier gibt es Raum für jeden, ohne Rücksicht auf Nationalität, sozialen Status, Alter, Geschlecht, Ausbildung oder Wohnort: ihr Platz finden hier Kinder, Jugend, Erwachsene, Senioren, Behinderte, Arbeitslose...

In Anlehnung an Beobachtungen und Praktiken der skandinavischen Bibliotheken, als auch an Erfahrungen, Beobachtungen und Forschungen unserer Bibliothek weiß ich, dass für den Benutzer alle Aspekte, die „den dritten Ort“ kreieren wichtig sind: vom Gebäude, Raum, Bequemlichkeit, Vorhandensein, dem Gefühl von Geborgenheit, die wichtig sind, aber nicht am wichtigsten, bis zu Stimmung, Geist des Ortes und des gewissen „Etwas“, was anzieht, ermuntert, dass man länger bleiben soll und bring dazu, dass man zurückkehren will.

Atmosphäre „des dritten Ortes“ bilden nicht nur diejenige, die den Raum organisieren, aber auch die, die zu ihr kommen und aus ihr nutzen. Folglich gibt der Benutzer also „der Kunde“ und seine Einstellung, Empfang, Teilnahme am Angebot des dritten Ortes der Bibliothek Spezifität zu, kreiert als angenehm

dodaje mu specyfiki, kreuje na przyjazne w odbiorze, mniej poważnie angażujące i zobowiązujące człowieka, kontrastowe w stosunku do pierwszego i drugiego miejsca, dające przyjemność i poczucie komfortu psychicznego. Komfort psychiczny to dla każdego co innego, tak więc nie ma jednego modelu i wzorca funkcjonowania przyjaznego „trzeciego miejsca” w bibliotece. To widać było w bibliotekach norweskich, to widać też w bibliotekach niemieckich i lubuskich. Różne grupy społeczne i zróżnicowane społeczności lokalne mają różne potrzeby i oczekiwania wobec biblioteki. Rolą biblioteki jest właściwie ich rozpoznanie i stworzenie oferty będącej odpowiedzią na to zapotrzebowanie. A jeśli potrzeby nie są spójne albo członkowie społeczności nie potrafią ich dokładnie zdefiniować, to biblioteka musi wziąć na siebie rolę ich kształtowania, tak samo jak powinna wpływać na wybory i gusta czytelnice.

Da się wyróżnić szereg czynników, które można sprowadzić do wspólnego mianownika kreowania przyjaznego miejsca. Z pewnością należy w nim zadbać m.in. o potencjał ludzki – kompetencje zawodowe i predyspozycje osobowościowe osób organizujących „miejsce”, musi być w nim zachowana zarówno przestrzeń publiczna, jak i prywatna, musi łatwo poddawać się adaptacji i zmianom, dostarczać różnorodnej oferty i usług, gwarantować jakość nawet na peryferiach oferty podstawowej, zapewniać instytucjonalną trwałość, poczucie stabilizacji i bezpieczeństwo, cechować się wygodną aranżacją i wyposażeniem wnętrz, przestronnością, dogodnym usytuowaniem, dobrze zorganizowaną przestrzenią wokół biblioteki.

Wszystkie placówki, które widziałam w Norwegii, zostały zaprojektowane i zbudowane zgodnie z powyższymi wyznacznikami. Zarówno biblioteki w Akershus, Asker, Skedsmo, Sande, Vestfold, Sandefjord, Drammen, Kongsberg, Tønsberg, jak i Nøtterøy zaprojektowano jako nowoczesne obiekty, przestronne, funkcjonalne, wykorzystujące atuty środowiska naturalnego (zieleni, wodę, infrastrukturę) oraz miejscowe zabytki i tradycje (łódzie Wikingów, ruiny starożytnej osady, studnię czy po prostu, stojący jako eksponat w witrynie, znany nam doskonale drewniany biblioteczny katalog). Część budynków

in Rezeption, der den Menschen weniger ernst engagiert und verpflichtet, der Kontrast in Verhältnis zu dem ersten und dem zweiten Ort ist, der Vergnügen und Gefühl des seelischen Gleichgewichtes gibt. Das Wohlbefinden bedeutet für jeden etwas anderes, ergo gibt es kein einziges richtige Modell und Muster von Funktionieren benutzerfreundliches „dritten Ortes” in der Bibliothek. Das konnte man in norwegischen Bibliotheken beobachten, das sieht man auch in den deutschen und lubusker Bibliotheken. Verschiedene Gesellschaftsgruppen und unterschiedliche lokale Gemeinschaften haben unterschiedlich Bedürfnisse und Erwartungen gegenüber der Bibliothek. Eine Rolle der Bibliothek ist richtige Erkennung der Erwartungen und Bedürfnisse und Bilden eines Angebotes, das Antwort auf die Bedürfnisse ist. Wenn Aber die Bedürfnisse sind nicht kohärent oder können sie die Gemeinschaftmitglieder nicht genau definieren, muss die Bibliothek die Rolle ihrer Gestaltung übernehmen. Sie soll auch Einfluss auf Wahl und Geschmack von Lesern haben.

Es ist möglich eine Reihe von Faktoren zu unterscheiden, die man auf einen Nenner, freundlichen Ort zu kreieren, bringen kann. Da muss man sich mit Gewissheit um Menschenpotenzial kümmern – Berufskompetenzen und Persönlichkeitsveranlagung von Personen, die „den Ort” organisieren, da muss sowie öffentlicher, als auch privater Raum übriggelassen werden, muss zu Umgestalten und Änderung fähig sein, soll vielfaltiges Angebot und Dienstleistungen liefern, Qualität gewährleisten so-

to obiekty zaadaptowane na potrzeby biblioteki, część zaprojektowano i zbudowano od podstaw, a rozmach momentami zapierał dech w piersiach. Widać tu pełne zrozumienie potencjału drzemącego w bibliotekach, będących twórcą i dostawcą różnorodnej i kompleksowej oferty zupełnie za darmo, zapobiegających wykluczeniu społecznemu i cyfrowemu wielokulturowego społeczeństwa norweskiego, wyrównujących szanse w dostępie do kultury, wiedzy, edukacji. Przestrzeń, szkło, naturalne światło, cegła, czy kolorowe ściany, meble, piktogramy, punktowe oświetlenie świadomie ocieplające wnętrza, są przemyślanym elementem wystroju.

Trudno nie znaleźć analogii, poznając doświadczenia bibliotek niemieckich. Doskonałe wrażenia pozostawia architektura i aranżacja biblioteki w Zittau, usytuowanej w odrestaurowanym XVI-wiecznym Domu Solnym. Współegzystencja w jednym miejscu innych agencji czy instytucji, w tym instytucji

gar peripherisch gegenüber dem Hauptangebot. Er soll institutionelle Beständigkeit und Stabilität- und Geborgenheitsgefühl sichern. Seine Dekoration und Innenausstattung soll bequem, geräumig sein, mit günstiger Lage. Der Raum um die Bibliothek soll gut organisiert sein.

Alle Einrichtungen, die ich in Norwegen gesehen hatte, wurden gemäß den oben genannten Maßstäben entworfen und gebaut. Sowie Bibliotheken in Akershus, Asker, Skedsmo, Sande, Vestfold, Sandefjord, Drammen, Kongsberg, Tønsberg als auch in Nøtterøy wurden als moderne, funktionelle, geräumige Objekte entworfen, die Vorzüge der Umwelt ausnutzen (das Grün, Wasser, Infrastruktur) und lokale Sehenswürdigkeiten und Traditionen (Wikingerschiffe, Ruinen der antiken Siedlungen, Brunnen, oder aber in einer Vitrine als Ausstellungsgegenstand uns gut bekannt ein hölzerner Buchkatalog. Ein Teil von den Gebäuden sind Objekte, die für Bibliotheksbedarf umgestaltet waren, ein Teil wurde entworfen und neu gegründet und gebaut. Sie wurden so großzügig gebaut, dass man sie mit ausgehaltenem Atem bewundert. Hier kann man volles Verständnis für Bibliothekspotenzial sehen. Bibliotheken, die ganz umsonst Schöpfer und Lieferer vielfältiges und ganzheitlichen Angebotes sind. Sie vorbeugen sozialer und digitaler Ausgrenzung der multikulturellen Gesellschaft, gleichen Chancen für Zugang zu Kultur, Wissen, Lernen. Räumlichkeit, Glas, Tageslicht, Ziegel oder bunte Wände, Möbel, Piktogramme, Punktbeleuchtung, die bewusst das Innere beleuchtet, sind durchdachte Einrichtungselemente.

Analogien kann man finden, wenn man Erfahrungen deutscher Bibliotheken erkundet. Ausgezeichnete Empfindungen verlasst Architektur und Innendekoration der Christian-Weise-Bibliothek in Zittau, die in einem renovierten Salzhaus von 16. Jahrhundert platziert ist. Koexistieren an einem Platz von anderen auch kommerziellen Vertretungen oder Institutionen bestätigt sich. Auch von sächsischen Bibliotheken geführte vielfältige Tätigkeiten und Kompetenzen ihrer Mitarbeiter, die in vorgestellten Materialien präsentiert wurden, geben ein Bild von perfektem Funktionieren „der dritten Orten“. Die Eule Eulalia, Maskottchen der zittauer Bibliothek ermutigt Kinder die Einrichtung zu

komercyjnych, doskonale się sprawdza w Zittau. Także szeroka działalność prowadzona przez saksońskie biblioteki oraz kompetencje ich pracowników przedstawione w zaprezentowanych materiałach, dają obraz doskonałego funkcjonowania tych „trzecich miejsc”. Eulalia – maskotka biblioteki w Zittau zachęca najmłodszych do odwiedzenia placówki. Usytuowanie w sercu miasta sprzyja odwiedzinom użytkowników w każdym wieku.

A jeśli nie możesz przyjść/przyjechać, to biblioteka przyjedzie do ciebie. Mobile Bibliothek w Saksonii czy Bibliotekbussen w Norwegii to też przyjazne „trzecie miejsce”. W Polsce już od dawna porzucono tę formę pracy biblioteki, a może warto, opierając się na sprawdzonych praktykach bibliotek europejskich, do tego, choćby okazjonalnie, powrócić?

Ważna dla uczestników konferencji, zarówno dla gości z Niemiec, jak i z wielu powiatów lubuskiego oraz z całej Polski, była wizyta studyjna w nowo oddanej do użytku Bibliotece Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz wyjazd do wyremontowanego i zaadaptowanego na potrzeby biblioteki publicznej zabytkowego budynku Kolegium Jezuickiego we Wschowie. Są to perełki wśród lubuskich bibliotek, ale pojawia się ich coraz więcej. Gorzowska biblioteka już w 2007 roku przeniosła się do nowego budynku, nie ustępującego wizerunkiem i aranżacją tym oglądanym w Skandynawii. Zielonogórskie mediateki Szklana Pułapka oraz Góra Mediów zdecydowanie nie odbiegają od tych w innych krajach europejskich. Biblioteka Norwida także zmienia wystrój, każdego roku unowocześniając kolejne przestrzenie. W 2013 roku do użytku została oddana multimedialna biblioteka w Kargowej.

Jednak, co warto dalej podkreślać, pełnienie przez bibliotekę funkcji „trzeciego miejsca” to także, a może zwłaszcza, atrakcyjna działalność, usługi dopasowane do użytkowników, atmosfera i to „coś”, o czym pisałam wcześniej. Tu użytkownik szuka kompleksowej odpowiedzi na swoje potrzeby. W ofercie dzisiejszej biblioteki, niezależnie od jej usytuowania, użytkownik poza książkami i prasą, znajdzie multimedia, komputer, internet z dostępem do nieprzebranej ilości informacji, a także bibliotekarza o odpowiednich kwalifikacjach, będącego

besuchen. Die günstige Platzierung der Bibliothek im Stadtherzen ist an Bedürfnisse der Besucher von jeder Altersgruppe angepasst.

Und wenn du nicht kommen kannst, kommt die Bibliothek zu dir. Mobile Bibliothek In Sachsen oder Bibliotekbussen in Norwegen ist auch freundlicher „dritter Ort”. In Polen wurde solche Formel der Bibliothekarbeit schon längs aufgegeben. Vielleicht wäre es wert anhand der europäischen Erfahrungen wenigstens gelegentlich dazu zurückkehren?

Für Konferenzteilnehmer, sowie für Gäste aus Deutschland, als auch aus vielen lubusker Landkreisen und aus ganzem Polen war ein Studienbesuch in neugebauter Zielona Góra Universitätsbibliothek und studienfahrt nach Wschowa zu neuemodernisiertem und zu Bedarf der öffentlicher Bibliothek ausgebautem Gebäude von Jesuitenkolleg wichtig. Das sind Perlen zwischen lubusker Bibliotheken, aber immer mehr solcher Bibliotheken erscheinen. Die Wojewodschaftsbibliothek in Gorzów Wielkopolski ist bereits im Jahre 2007 zu neuem Gebäude umgezogen. Das Gebäude ist in Image und Dekoration den skandinavischen Bibliotheken einbürtig. Die multimedialen Bibliotheken von Zielona Góra Mediatheken *Szklana pułapka* und *Góra mediów* können sich mit diesen in anderen Euroländern eindeutig messen. Die Norwid Bibliothek hatte auch ihre Ausstattung verändert, jedes Jahr werden nächste Gebiete modernisiert. Eine multimediale Bibliothek in Kargowa beginnt ihre Aktivität im Jahre 2013.

przewodnikiem po tym nowoczesnym, wirtualnym świecie. Tu, w bibliotece, użytkownik może podnieść swoje kompetencje i umiejętności, uczestnicząc w kursach, warsztatach, szkoleniach, pogadankach, e-learningu. Tu obcuje z literaturą, sztuką, muzyką, filmem poprzez uczestnictwo w spotkaniach autorskich czy dyskusjach w klubach książki, wystawach, koncertach, spektaklach, projekcjach filmowych. To tu przychodzi po rozrywkę, bawi się i spotyka ludzi podobnych sobie. Biblioteka dziś to centrum życia społecznego i, dające poczucie wspólnoty, serce małej społeczności. Udowadniają to prezentacje konferencyjne. A kto jest dopiero na starcie, musi w pełni zrozumieć, dlaczego biblioteka i bibliotekarze mają się zmienić. Musi zdać sobie sprawę z rosnących oczekiwań użytkowników, zmieniającej się rzeczywistości i nieustannego rozwoju nowych technologii, narzucających bibliotece i bibliotekarzom ciągły rozwój. Powtórzę za polskim przysłowiem: kto nie idzie do przodu, cofa się. Dziś w bibliotekach odpowiedzialność za zmiany spada na bibliotekarzy. Świadomie pominę tu rolę organów finansujących dzisiejsze biblioteki, bo to temat na całkiem inne rozważania. Wiemy jednak, jak wiele zrobić można małym kosztem. Chodzi tu głównie o zmiany mentalne, o które czasem najtrudniej. Naturalna wymiana pokoleniowa jest jednak nieuchronna.

Biblioteka jako „trzecie miejsce” to miejsce przyjemności, odpoczynku od pracy, wykonywanych na co dzień rutynowych czynności, neutralna przestrzeń, w której spędzamy wolny czas, spotykamy przyjaciół, nabieramy oddechu przy filiżance kawy/herbaty, czy po prostu rozmawiamy. Ale też miejsce umożliwiające naukę, rozwój, zdobywanie wiedzy, doskonalenie umiejętności i kwalifikacji. Przestrzeń, przed którą nie mamy obaw, przyjazna, zapraszająca. Takie biblioteki wzmacniają w nas poczucie przynależności do otoczenia oraz więzi z innymi – znanymi lub potencjalnie bliskimi nam osobami. Są to miejsca, w których tętni życie lokalnej społeczności, gdzie rodzą się nowe pomysły, utrwalają się lub ewoluują ważne w danym środowisku wartości.

Tak szcharakteryzować da się działalność zarówno skandynawskich, jak i niemieckich oraz polskich bibliotek. Różnice dotyczą jedynie ich infrastruktury

Jedoch, was immer wieder zu betonen ist, Ausüben von der Bibliothek der Funktion des dritten Ortes bedeutet auch oder vielleicht vor Allem attraktives Wirken, Dienstleistungen, die den Benutzern angepasst sind, Stimmung und das gewisse „Etwas“, worüber ich früher geschrieben hatte. Hier sucht der Benutzer vollständige Antwort auf seine Bedürfnisse. Im Angebot der gegenwärtigen Bibliothek, unabhängig davon, wo sie platziert ist, findet Benutzer außer Presse und Bücher auch Multimedien, Computer, Internet mit Zugang zu unzähliger Menge von Informationen, aber auch einen Bibliothekar mit entsprechenden Kompetenzen. Der Bibliothekar ist ein Führer in dieser modernen virtuellen Welt. Hier in der Bibliothek kann der Besucher bei Kursen, Schulungen Workshops, populärwissenschaftlichen Vorträgen, E-Learning seine Kompetenzen und Fertigkeiten steigern. Hier geht er mit Literatur, Kunst, Musik, Film, durch Teilnahme an Autortreffen, Diskussionen in Buchclubs, Ausstellungen, Konzerten, Schauspielen Filmvorführungen, um. Hier kommt er um Unterhaltung zu bekommen, amüsiert sich und trifft ihm ähnliche Menschen. Die Bibliothek ist heute ein Zentrum des gesellschaftlichen Lebens und Herz kleiner Gemeinschaft, das Gemeinschaftsgefühl gibt. Das beweisen die Konferenzpräsentationen. Und wer erst beim Starten ist, muss vollständig verstehen, warum die Bibliothek und die Bibliothekare sich ändern müssen. Er muss den wachsenden Erwartungen von Benutzern von sich verwandelter Wirklichkeit und ununterbrochener Entwicklung von neuen Technologien, die der Bibliothek und den Bibliothekaren unaufhörliche Entwicklung aufzwingen, bewusst sein. Wie in dem Sprichwort: Wer nicht nach Vorne kommt, tritt zurück. Heute sind in der Bibliothek Bibliothekare für Änderungen verantwortlich. Bewusst übergehe ich Rolle der Institutionen, die heute Bibliotheken finanzieren. Das ist ein Thema für ganz andere Überlegung. Wir wissen, wie viel man mit kleinerem Aufwendungen machen kann. Es geht hauptsächlich um Mentalitätsänderungen, um solche manchmal am schwierigsten ist. Unvermeidlich ist aber natürlicher Generationsaustausch.

Die Bibliothek als „der dritte Ort“ das ist ein Platz von Vergnügen, Erholung von Arbeit, täglicher Rou-

i wyposażenia. W tym zakresie w naszych bibliotekach mamy jeszcze sporo do nadrobienia, tego możemy pozazdrościć kolegom z Niemiec i Skandynawii. Jednakże, jak na rzeczywistość, w jakiej funkcjonują nasze biblioteki i warunki, w jakich pracują nasi bibliotekarze, polska biblioteka radzi sobie nadspodziewanie dobrze. I, co warto podkreślić, z roku na rok coraz lepiej. Są tacy, którzy i nam zazdroszczą...

Pracujmy więc tak, by biblioteki były miejscem świadomego wyboru członków naszych społeczności. A jeśli brak ci pomysłów, szukaj sprawdzonych wzorców i powielaj dobre praktyki. I temu celowi służyło nasze dalece satysfakcjonujące spotkanie podczas *Konferencji Bibliotek Miast i Regionów Partnerskich „Biblioteka jako trzecie miejsce. Doświadczenia i wyzwania partnerów”* (Lubuskie – powiat Görlitz, Saksonia), Zielona Góra, 15-17 października 2013 r.

tine, neutrales Raum, wo wir freie Zeit verbringen, Freunde treffen, Verschnaufpause bei einer Kaffee- oder Teetasse haben oder einfach Gespräch führen. Es ist aber auch ein Platz, der Lernen, Entwicklung, Kenntnisse und Kompetenzen erlangen und fortbilden. Das Raum, das wir nicht befürchten, sie ist freundlich, einladend. Solche Bibliotheken verstärken in uns Milieuangehörigkeit und Bindung mit anderen, uns bekannten oder potentiell vertrauten Personen. Das sind sehr belebte Ortschaften, welche lokale Gemeinschaft besucht, wo neue Ideen entstehen, wo sich wichtige für das Milieu wichtige Werte vertiefen oder evolvieren.

Solche Charakteristik beschreibt sowie skandinavische, deutsche, als auch polnische Bibliotheken. Unterschiede betreffen lediglich ihre Infrastruktur und Ausstattung. Wir haben in unseren Bibliotheken in diesem Bereich noch viel zu nachholen und das können wir die Kollegen aus Skandinavien und Deutschland beneiden. Da jedoch der Realität, in welcher unsere Bibliothek funktioniert und Bibliothekare arbeiten, entsprechend, schlägt sich die polnische Bibliothek überraschend tapfer. Und, was betonungswert ist, ist es vom Jahr zu Jahr immer besser. Es gibt solche, die uns beneiden ...

Arbeiten wir bitte auf diese Weise, dass Bibliotheken ein Ort von bewusster Wahl Mitglieder unserer Gemeinschaft werden. Und wenn es dir an Ideen fehlt, suchen geprüfte Muster und bewährte Verfahren. Und diesem Zweck diene unser hoch befriedigtes Treffen während der Internationaler Konferenz von Bibliotheken Partnerstädte und -regionen „Bibliothek als ein dritter Ort. Erfahrungen und Herausforderungen von Partnern“ (Lubusker – Stadtkreis Görlitz, Sachsen, Zielona Góra, 15-17 Oktober 2013).

Übersetzung – Małgorzata Grelak

Salon literacki jako „trzecie miejsce”

Według koncepcji Raya Oldenburga „trzecie miejsce” to: neutralna przestrzeń, w której spędza się wolny czas, spotyka przyjaciół, odpoczywa po pracy zawodowej i obowiązkach domowych; nawiązywanie kontaktów, rozmowa z podobnymi do siebie ludźmi; możliwość relaksu, odpoczynku i swobodnego wyrażania siebie. „Trzecie miejsca” wzmacniają poczucie przynależności do otoczenia oraz więzi z innymi, znanymi lub potencjalnie bliskimi nam osobami. Są to miejsca, w których tętni życie lokalnej społeczności, gdzie rodzą się nowe pomysły, utrwala się lub ewoluują ważne w danym środowisku wartości. Można by powiedzieć, że „trzecie miejsce” to reprezentacyjny salon dla lokalnej społeczności.

Coraz popularniejszy staje się sposób postrzegania biblioteki jako „trzeciego miejsca”. W tak rozumianą ideę na pewno wpisuje się działalność Zielonogórskiego Salonu Poezji, który funkcjonuje w Bibliotece Norwida od 2010 roku. Powstał z inicja-

Ein Literarischer Salon als „der dritte Ort”

Nach Konzept von Ray Oldenburg ist der „dritte Ort”: Ein neutraler Raum, wo man Freizeit verbringt, Freunde trifft, sich nach Berufsarbeit und Haushaltspflichten erholt, Kontakt aufnehmen, Gespräche mit uns ähnlichen Menschen durchführen, sich erholen oder frei ausdrücken kann. „Die dritte Orte” verstärken Gefühl von Angehörigkeit zur Gemeinschaftsgruppe und Bindung mit anderen, bekannten oder potenziell vertrauten Personen. Das sind Orte, wo das Leben der lokalen Gemeinschaft pulsiert, neue Ideen entstehen, Werte, die für Milieu wichtig sind, prägen sich ein oder evolvieren. Man kann sagen, dass der „dritte Ort” ein repräsentativer Salon der lokalen Gemeinschaft ist.

Die Art und Weise, Bibliothek als der „dritte Ort” zu sehen, ist immer mehr populär. Zu dieser Idee gehört gewiss Tätigkeit des Zielona Góra Poesiesalons (Zielonogórski Salon Poezji), der in Norwid-Bibliothek seit 2010 funktioniert. Er ist auf Direktors Andrzej Buck Anregung entstanden, der früher in Teatr Lubuski poetische Unternehmungen realisierte, die denselben Namen trugen.

Bevor ich mannigfaltige Tätigkeit des Zielona Góra Poesiesalons vorstelle, schreibe ich paar Zeilen über Tradition der Poesiesalons, die Archetypen der gegenwärtig funktionierenden Poesiesalons sind.

Ihr Beginn kann man bereits in Debatten über Kultur des Altertums entdecken, aber die Literatursalons sind erst in Frankreich in Epoche von zwei Ludwigs - Louis des 13. und Louis des 14. entstanden. Herausragende Künstler und Denker der Epoche, wie Pierre Corneille oder Blaise Pascal, besuchten geschmackvolle Innenräume Madame de la Fayette oder Demoiselle Madelaine de Scudéry. Eine Tradition wurde denn, dass elitäre Salons der Aristokratie von

tywy dyrektora Andrzeja Bucka, który już wcześniej w Teatrze Lubuskim realizował poetyckie przedsięwzięcia, firmując je tą nazwą.

Zanim przedstawię bogatą działalność Zielonogórskiego Salonu Poezji, kilka słów o tradycji salonów literackich, które są pierwowzorami współcześnie funkcjonujących salonów poezji.

Ich początku można się dopatrywać już w debatach kulturalnych starożytności, ale salony literackie narodziły się dopiero we Francji doby dwóch Ludwików – XIII i XIV. Czołowi artyści i myśliciele epoki, jak Pierre Corneille czy Blaise Pascal, bywali w eleganckich wnętrzach u Madame de la Fayette czy panny Madelaine de Scudéry. Tradycją stało się bowiem, że elitarne salony arystokratyczne prowadziły panie, co nie pozostało bez wpływu na gwałtowny rozwój poezji miłosnej.

Jeszcze przed rewolucją francuską pojawiły się pierwsze salony mieszczańskie, które po niej na dobre przejęły dominującą rolę w życiu kulturalnym współczesnych. Ale to nie znaczy, że w imię wolności, równości i braterstwa stały otworem przed wszystkimi. Przepustką, jaką wcześniej stanowiło urodzenie, stało się wykształcenie i talent.

Helena Michałowska, badaczka tematu, uważa, że w stosunku do wielkich krajów Europy Zachodniej polskie salony (głównie warszawskie, ale też krakowskie czy lwowskie, rzadko prowincjonalne) powstały dość późno, bo w pierwszej połowie XIX wieku. We Francji królowała wtedy salon Victora Hugo.

Nie należy jednak zapominać o spotkaniach u króla Stanisława Augusta, które miały z salonami literackimi wiele wspólnego. Bywali tu najwybitniejsi i najbardziej aktywni poeci swoich czasów, jak Naruszewicz, Trembecki czy Krasiński. Ich utwory przed publikacją nierzadko były na dworze czytane na głos, a potem o nich dyskutowano.

Słowo „salon” pojawiło się w polszczyźnie dopiero w XIX wieku. Używali go wszyscy trzej romantycy – ni wiesz. Najślynniejszy w tym czasie był salon generała Wincentego Krasińskiego, który za sprawą Adama Mickiewicza trafił do historii literatury. Wieszcz skarykaturował go w trzeciej części *Dziadów*, umieszczając w nim scenę konfliktu starych i młodych. Warto wspomnieć także popular-

Frauen geleitet waren. Das hatte Einfluss auf rasche Entwicklung von Liebespoesie.

Noch vor der französischen Revolution erschienen erste bürgerliche Salons, die nachher dominierende Rolle im kulturellen Leben ihrer Zeitgenossen übernommen hatten. Das aber nicht bedeutet, dass im Namen von Freiheit, Ebenbürtigkeit, Brüderlichkeit blieben sie offen für alle. Ein Passierschein, der früher hohes Geburt gewesen war, wurde jetzt Ausbildung und Talent.

Helena Michałowska, eine Forscherin des Themas meint, dass polnische Salons (hauptsächlich von Warszawa, aber auch von Kraków oder Lwów, selten aus Provinz) in Verhältnis zu großen Westeuropaländern ziemlich spät, in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts entstanden wären. In Frankreich herrschte damals der Salon von Victor Hugo.

Man soll doch nicht von Treffen bei König Stanisław August, die mit Literatursalon viel zu tun haben, vergessen. Dorthin gingen hervorragendste und aktivste polnische Dichter ihrer Zeiten, wie Adam Naruszewicz, Stanisław Trembecki oder Ignacy Krasiński. Ihre Werke waren oft vor Veröffentlichung auf dem Hof vorgelesen, danach wurde davon diskutiert.

Das Wort „salon (der Salon)“ ist in der polnischen Sprache erst in der 19. Jahrhundert erschienen. Es war von allen drei genialen romantischen Dichtern benutzt. Am berühmtesten war in dieser Zeit der von General Wincenty Krasiński. Er ist zur Geschichte der Literatur durch Adam Mickiewicz geraten. Der

ny salon Łuszczewskich Magdaleny (Niny) i Wacława. Spotkania odbywały się w każdy poniedziałek, a uczestniczyli w nich m.in.: January Suchodolski, Adam Idzikowski, Aleksander Przeździecki, Teofil Lenartowicz, Cyprian Kamil Norwid i Maria Kalergis. Spotkania wypełnione były czytaniem utworów literackich i fragmentów prac naukowych, dyskusjami literackimi i towarzyskimi pogawędkami.

Pod koniec XIX wieku rolę salonów literackich zaczęły przejmować kawiarnie. Jako miejsca rozmów o książkach i wokół tego tematu cieszyć się będą popularnością aż do współczesności. Weźmy popularną w dwudziestoleciu międzywojennym warszawską kawiarnię Ziemiańska, gdzie swoje pierwsze prowokacje urządził Witold Gombrowicz, a Jerzy Andrzejewski dowcipkował ze Stefanem Otwinowskim. Na półpiętrze mieścił się tu tzw. stolik skamandrytów, który, jak pisze Irena Krzywicka, „stał się przedmiotem zachwyty dla jednych, przedmiotem zawiści i nienawiści dla innych”.

W miarę kształtowania się nowoczesnych form życia literackiego, rozwoju czasopism, które stały się miejscem najważniejszych dyskusji o literaturze, rola salonów literackich od połowy XX wieku malała. Salony zaczęły znikać.

Dzisiejsze Salony Poezji, kameralne kluby literackie czy Dyskusyjne Kluby Książki są formami nawiązującymi do tradycji salonów literackich, w rozumieniu miejsca, gdzie można spotkać znanego pisarza,

berühmte Dichter hatte Krasieński charakterisiert, indem er den General als Konfliktteilnehmer zwischen Alten und Jungen in dem dritten Teil von „Dziady (Die Totenfeier)“ gezeigt hatte. Es ist wert auch den populären Salon von Magdalena (Nina) und Wacław Łuszczewscy zu erwähnen.

Treffen haben jeden Montag stattgefunden. In den Treffungen haben u.a.: January Suchodolski, Adam Idzikowski, Aleksander Przeździecki, Teofil Lenartowicz, Cyprian Kamil Norwid und Maria Kalergis teilgenommen. Man hatte Literaturwerke und Passagen von wissenschaftlichen Werken gelesen, über Literatur diskutiert und sich auf gesellschaftliche Unterhaltungen eingelassen.

Am Ende der 19. Jh. begannen Cafés die Rolle von Salons übernehmen. Als Orte der Gespräche von Büchern und rund um das Thema, genießen sie ihre Popularität bis zu Gegenwart. Man kann hier populäre in den Zwischenkriegszeiten der 20. Jahrhundert Ziemiańska Café anmerken, wo Witold Gombrowicz seine ersten Provokationen begonnen hatte. Im Zwischengeschoss wurde der sogenannte stolik skamandrytów¹, der, wie Irena Krzywicka geschrieben hat, „für manche zum Begeisterungsgegenstand und für anderen zu Hassgegenstand wurde und Neid erweckte”.

In dem Masse, wie sich moderne Formen der literarischen Leben gestaltet hatten, hatten sich Zeitschriften als Orte wichtigsten Diskussionen über Literatur entwickelt. Die Rolle der literarischen Salons von der Hälfte der 20 Jh. war immer kleiner und die Salons begannen zu verschwinden.

Heutige Poesiesalons, gemütliche literarische Clubs oder Buchdiskussionsclubs sind Formen, die sich auf Tradition von literarischen Salons, als Orte von Treffen bekannten Schriftsteller, von Hören eine wunderbare Stimme des Künstlers, als Orte von Konzentration über einen literarischen Text, beziehen.

Zur Zeit ist in Polen Krakowski Salon Poezji (Krakauer Poesiesalon) am populärsten. Er wurde im Jahre 2002 auf Anna Dymna, hervorragender

1 Der Stammtisch von Dichtergruppe *Skamander*. Ihre Gründer waren gegen 1916 Jarosław Iwaszkiewicz, Antoni Słonimski, Julian Tuwim und andere polnische Dichter. Die Gruppe hatte in dem *Ziemiańska Café* ihr Treffpunkt gehabt.

posłuchać wspaniałego głosu artysty, pochylić się z uwagą nad tekstem literackim.

Najpopularniejszy obecnie w naszym kraju jest Krakowski Salon Poezji. Powstał w 2002 roku z inicjatywy wybitnej aktorki Anny Dymnej. W Teatrze im. J. Słowackiego w Krakowie co niedzielę o godzinie 12 znani aktorzy czytają wiersze swoich ulubionych poetów. Słowom towarzyszy muzyka na żywo w wykonaniu wybitnych instrumentalistów. W Salonie spotykają się aktorzy z różnych teatrów, z różnych miast, starsi z młodszymi, wielcy i znani z tymi mniej znanymi. Najważniejsza jest jednak poezja, słowa Słowackiego, Mickiewicza, Norwida, Tuwima, Herberta, Różewicza, Szekspira... Krakowskie wzorce podjęły inne miasta, salony poezji powstały już w 37 miastach, i to nie tylko w Polsce.

Zielonogórski Salon Poezji w Bibliotece Norwida wchodzi w czwarty rok swojej działalności. Realizowany jest jako cykl poetyckich spotkań, podczas których mistrzowie żywego słowa, znani aktorzy lub wokaliści prezentują polską i zagraniczną poezję. Gospodarzem Salonu jest Andrzej Buck.

Od 2010 roku odbyło się 16 spotkań. Gośćmi Salonu byli: Irena Jun, Anna Seniuk, Andrzej Seweryn, Jan Peszek, Zdzisław Wardejn, Wojciech Komasa, Leszek Długosz, Joanna Żółkowska, Grażyna Szapołowska, Grażyna Wolszczak, Piotr Machalica, Andrzej Poniedziałski, Grzegorz Tomczak.

Szekspir, Norwid, Baczyński, Miłosz, Szymborska, Różewicz, Tuwim, obok nich Jeremi Przybora,

Schauspielerin Aufregung, entstanden. Im Theater namens J. Słowacki in Kraków lesen jeden Sonntag um 12.00 Uhr bekannte Schauspieler Gedichte von ihren beliebten Dichtern. Live Musik, von herausragenden Instrumentalisten, wohnt den Worten bei. Schauspieler von verschiedenen Theatern, aus verschiedenen Städten, älter und jünger, berühmt und weniger bekannt treffen sich in dem Salon. Am wichtigsten ist die Poesie, Worte von Juliusz Słowacki, Adam Mickiewicz, Cyprian Norwid, Julian Tuwim, Zbigniew Herbert, Tadeusz Różewicz, William Shakespeare... Das Vorbild von Kraków haben andere Städte genommen, Poesiesalons sind in bereits 37 Städte, nicht nur in Polen entstanden.

Zielona Góra Poesiesalon in der Norwid-Bibliothek beginnt sein viertes Aktivitätsjahr. Er wird als eine Reihe von Poesieabenden realisiert. Während der Abende präsentieren Meister des gesprochenen Wortes, bekannte Schauspieler oder Sänger polnische und ausländische Dichtkunst. Dr. Andrzej Buck ist Gastgeber des Salons.

Seit 2010 haben 16 Treffen stattgefunden. Gäste des Salons waren Schauspieler: Irena Jun, Anna Seniuk, Andrzej Seweryn, Jan Peszek, Zdzisław Wardejn, Wojciech Komasa, Joanna Żółkowska, Grażyna Szapołowska, Grażyna Wolszczak, Piotr Machalica, Dichter und Sänger: Andrzej Poniedziałski, Grzegorz Tomczak, Leszek Długosz.

Und die Schöpfer: William Shakespeare, Cyprian Norwid, Krzysztof Kamil Baczyński, Czesław

Leszek Długosz, czy zielonogórska poetka Anna Tokarska. Wiele głębokich wzruszeń, odkryć i oczarowań...

Czy tak funkcjonujący Zielonogórski Salon Poezji współtworzy „trzecie miejsce” w Bibliotece Norwida? Niewątpliwie tak. Jest bowiem neutralną „przestrzenią” wspólnego spędzania wolnego czasu, skupiającą wielbicieli poezji, literatury, którzy mają możliwość osobistego kontaktu z żywym słowem, piękną muzyką i wybitnymi wykonawcami. Salon stwarza okazję zaprzyjaźnienia się nie tylko z muzami, ale i nawiązania kontaktów z innymi uczestnikami, wzmacniając w nich poczucie przynależności do wspólnoty admiratorów poezji, dla których taki rodzaj kontaktu z nią to prawdziwe przeżycie i święto.

Bibliografia

H. Michałowska, *Salony artystyczno-literackie w Warszawie 1832-1860*, Warszawa, 1974

J. Jasiewicz, *Biblioteka jako trzecie miejsce*, dostęp: <http://wbp.opole.pl/pics/prbpaz20121.pdf>

Miłosz, Wisława Szymborska, Tadeusz Różewicz, Julian Tuwim, und daneben Jeremi Przybora, Leszek Długosz, oder eine Dichterin aus Zielona Góra Anna Tokarska. Viele tiefe Rührungen, Entdeckungen, Faszinationen...

Ist auf diese Weise funktionierender Zielona Góra Poesiesalon in der Norwid-Bibliothek ein Mitinitiator von dem „dritten Ort”? Ohne Zweifel ja. Er ist denn ein neutraler „Raum”, wo man Freizeit zusammen verbringt, wo sich Poesie- Literaturliebhaber sammeln, um mit lebendem Dichtwerk, schöner Musik und herausragenden Interpreten Kontakt zu haben. Der Salon bietet Möglichkeit nicht nur Musen zu treffen, aber auch Kontakte mit anderen Teilnehmern zu schließen. Dadurch wird Gefühl der Zugehörigkeit zu Gemeinschaft der Dichtungsliebhaber verstärkt. Für sie ist solcher Kontakt mit Poesie ein echtes Erlebnis und ein Fest.

Michałowska Helena, *Salony artystyczno-literackie w Warszawie (Literarisch- künstliche Salons in Warszawa) 1832-1860*, Warszawa, 1974

Dr. Justyna Jasiewicz, „Biblioteka jako trzecie miejsce (Bibliothek als ein dritter Ort)” <http://wbp.opole.pl/pics/prbpaz20121.pdf>

Übersetzung – Małgorzata Grelak

